

BOG (33 696) *sb m*

bog (33 694), **boh** (2) [w wyrażeniach przyimkowych: *pro, prze boha*] *GórnDworz, MWilkHist*.

N i A sg bóg (917), bog (75); bóg *OpecŻywList, OpecŻywSandR, ForCnR, KlerPow* (3), *MurzHistSekl, Mącz* (88), *OrzQuin* (80), *GrzepGeom* (4), *Strum* (8), *KochTr* (7), *KochJez* (6), *KochEpit* (5), *KochBr, KochDa* (5), *KochMarsz* (3), *KochWz, KochMRot* (13), *KochPam* (3), *KochPhaen* (5), *KochPieś* (21), *KochTarn* (3), *PudłFr* (26), *KochProp* (3), *KochWr* (11), *ZawJeft* (18), *Calep* (2), *GórnTroas* (25), *KochCzJan* (3), *KochPij* (2), *KochAp, KochFrag* (16), *OrzJan* (26), *OstrEpit* (2), *WyprPl* (4), *JanNKar* (2), *JanNKarGórn* (4), *SiebRozm* (15), *GosłCast*, (21); bóg : bog *OpecŻyw* (67 : 52), *MurzHist* (66 : 2), *MurzNT* (23 : 2), *BiałKat* (153 : 4), *Oczko* (11 : 4), *KochPs* (88 : 1), *KochFr* (22 : 1), *SarnStat* (40 : 9). [ó bywa też oznaczone: *buog OpecŻyw* (39), *KlerPow* (3), *JanNKar* (2), *JanNKarGórn* (4); *buóg OpecŻyw* (14), *ForCnR*; *boog Calep* (2)]. W pozostałych formach zawsze o jasne.

sg N bóg (12 704). ◇ *G* boga (6885). ◇ *D* bogu (4643), bogowi (11); -u : -owi *OpecŻyw* (112 : 1), *LubPs* (99 : 2), *RejWiz* (32 : 2), *BielKron* (209 : 2), *GrzegRóżn* (17 : 1), *Mącz* (44 : 2), *PudłFr* (1 : 1). ◇ *A* boga (2619), bóg (126) [tylko w skostniałych wyrażeniach przyimkowych typu: *na bog, prze bog*]. ◇ *I* bogiem (2003); -em (114), -ém (2), -ęm (4), -(e)m (1883); -ęm *JanNKarGórn*; -em : -ém *OrzQuin* (9 : 1), *BiałKat* (47 : 1); -em : -ęm *MurzNT* (6; 3). ◇ *L* bogu (660), bodze (174); -e *LibLeg* (3), *PowUrb, BierEz, OpecŻyw* (10), *PatKaz I, PatKaz II* (9), *Murm, BartBydg, TarDuch* (2), *BielŻyw* (3), *WróbŻółt* (22), *RejJóz* (3), *HistAl* (2), *BielKom* (2), *RejZwierz, KwiatKsiąż, OrzQuin* (2), *Oczko* (2), *KochJez, WerKaz* (2), *KmitaPsal, GrochKal, KlonWor*; -u : -e *LibMal* (3 : 4), *PatKaz III* (1 : 2), *RejPs* (9 : 9), *RejRozpr* (1 : 3), *SeklKat* (2 : 4), *RejKup* (1 : 2), *KromRozm I* (1 : 1), *MurzHist* (1 : 2), *MurzNT* (4 : 1), *LubPs* (18 : 7), *KrowObr* (3 : 5), *RejWiz* (6 : 6), *Leop* (5 : 16), *OrzList* (1 : 1), *BibRadz* (20 : 1), *OrzRozm* (2 : 3), *BielKron* (3 : 13), *GrzegRóżn* (54 : 1), *Mącz* (2 : 2), *RejPos* (13 : 4), *BiałKat* (8 : 3), *RejZwierz* (7 : 1), *RejPosWstaw* (1 : 2), *KarnNap* (1 : 1), *KochPs* (4 : 1), *MWilkHist* (1 : 1), *PudłFr* (1 : 1), *ArtKanc* (1 : 1), *GrabowSet* (1 : 1), *OrzJan* (1 : 1), *WujNT* (37 : 1). ◇ *V* boże (2524). ◇ *pl N* bogowie (275), bogi (7); -i *KuczKat, GrabowSet*; -owie : -i *LubPs* (3 : 1), *BibRadz* (17 : 2), *KochPs* (1 : 1), *LatHar* (2 : 1). ◇ *G* bogów (390); -ów (46), -(o)w (344). ◇ *D* bogóm (211); -óm (36), -om (3), -(o)m (172); -óm *BiałKat* (3), *KochBr, KochPieś, PudłFr* (2), *GórnTroas* (4), *KochFrag* (2); -óm : -om *Mącz* (15 : 1), *KochMuza* (1 : 1), *GosłCast* (7 : 1). ◇ *A* bogi (223), bogów (29); -ów *SarnUzn* (3), *StryjKron* (2), *NiemObr* (2); -i : -ów *GrzegRóżn* (17 : 13), *BiałKat* (2 : 2), *WujJud* (3 : 1), *CzechRozm* (6 : 2), *CzechEp* (4 : 2), *KochEpit* (1 : 1), *PowodPr* (2 : 1); -ów (3), -(o)w (26). ◇ *I* bogi (91), bogami (58), bogmi (1); -i *BielŻyw, WróbŻółt, RejPs, RejKup, HistAl* (7), *KromRozm II, LubPs* (4), *KrowObr, RejWiz, BibRadz* (11), *BielKron* (4), *Mącz, Prot* (2), *RejAp* (2), *HistRzym, RejPos* (3), *GrzegŚm, KuczKat* (2), *RejZwierz* (2). *PaprPan* (5), *KochPs* (4), *BielSen, KochTarn, GórnRozm, PaprUp, GrochKal, WitosłLut, SzarczRyt*; -ami *MurzNT* (2), *GrzegRóżn* (4), *BudNT, PowodPr* (3), *SkarKaz* (2), *SkarKazSej* (4); -i : -ami *Leop* (4 : 2), *BudBib* (15 : 1), *CzechRozm* (3 : 15), *SkarŻyw* (2 : 5), *CzechEp* (1 : 11), *KlonŻal* (1 : 1), *LatHar* (1 : 1), *WujNT* (1 : 3); -i : -mi *KrowObr* (1 : 1). *A a. I* bogi (11). ◇ *L* bogach (10) *GrzegRóżn* (3), *Prot, GórnDworz, CzechRozm, SkarŻyw, WujNT, SkarKaz, SkarKazSej*, bogoch (3) *BibRadz* (2), *RejZwierz, bodz(e)ch* (1) *Leop*; -

ach (9), -äch (1) *Górndworz*. ◇ V bogowie (18), bogi (1); -owie : -i *HistRzym* (6 : 1). ◇ du (cum nm)
G bogu (5) *CzechRozm* 62, 194v, *CzechEp* 188, 253, *NiemObr* 111. ◇ A bogu (10) *GrzegRóżn* B3,
CzechRozm 199, *CzechEp* 190, 249 [2 r.], 250, 256, *NiemObr* 100, 111, 137. ◇ L bogu (3) *CzechEp*
190, 249, *NiemObr* 125.

Sł Stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Istota nadprzyrodzona będąca przedmiotem kultu religijnego; *Deus Murm, Mymer*¹, *Mącz, Calag, Calep, Cn* (33525) :

A. W religiach monoteistycznych w kręgu tradycji semicko-chrześcijańskiej (32110) :

a. W religii chrześcijańskiej według Starego i Nowego Testamentu (32079) : *SWyatlołcy nyewimowna boze raczi my dac serce skrufone BierRaj* 19, 19; *March*¹ A4v; Tacy co łatwie zbieraią/ Nigdyć o Bogá niedbáią *BierEz* L3, I4v (45); Z lałki pochodzi boga vzywaniyé [...] gdy sie duffa w boga wpoj *OpecŻyw* 187, 168v (146); *OpecŻywList* C2v (2); *PatKaz I* 3v (29); *Otoxn ya poflan ot boga kwam PatKaz II* 64, 61 (86); *PatKaz III* 153 (87); *Murm* 1 (2); *Mymer*¹ 2v; *HistJóz* B4v (14); *KlerPow* 2 (5); *MetrKor* 46/175v; *TarDuch* B7 (30); *FalZioł* V 113v (2); *BielŻyw* 114 (28); *GlabGad* L4v (2); *MiechGlab* 20; *KlerWes* Av (2); *Wyelebny wbodze Xyandz Ian Latalski Arcibiłkup Gneznienski LibLeg* 6/79v; tho yvze nyemami czo czynycz poky łfy nyevmyłoczywy bog odyacz nalfch od poganłkyey ranky. *LibLeg* 11/166, 6/191v (20); *March*³ V5; *WróbŻołt* 13/3 (29); *RejŁas w.* 40 (2); A wielkiem pochleptwem/ przywioldłá go ktemu/ áby sie lam wfobie kochał przepomniawłfy bogá *RejPs* 53, 144v (101); Włfytko chce brác day mu plią máć A o bogu nic niełtycháć. *RejRozpr* B2v, Ev (25); *SeklWyzn* f4 (9); *RejJóz* K7v (41); *SeklKat* O4 (44); Pretkyć bog ku rozgniewaniu Prze[t]ceiłzy ku zmiłowaiiu [!]. *RejKup* h2v, o7 (86); *HistAl* G4 (11); *HistAlHung* A4; ábowim oddawa káždemu Bog według yego vczynkow. *KromRozm I* H2v, I2v (51); Wiédźcie to na nás izechmy iufz vmarli Bogu/ my ktorzyłmy kolwiek/ w rołpacz to iełt do piekła słápiłi *MurzHist* O2, Fv (83); *MurzNT Matth* 22/32 (30); Ponyeważ fye przez to flowo/ Bog/ rzecz nawyłłłfa/ á od ktorey włfyłtkye ine pochodzą/ záchowane y rządzone bywáya/ rozumye. *KromRozm II* r3v, i4v (77); *KromRozm III* A7v (92); Nyetrzimam ya thełko o thym bogu kthori nyebo y zyemye łtworzil. *LibMal* 1554/187v, 190v (7); *Diar* 47 (2); *MrowPieś* A4v (3); *BielKom* E3 (26); *GliczKsiąż* O2 (44); Przyłpyełz tu ná rátkunk mnye vtrapyonego/ Gdyż ya nye mam nád cyę Bogá moźnyeyłłfego. *LubPs* Q3, ee6 (185); *GroicPorz aav* (7); *GroicPorzRej* C4; *SeklPieś* 31 (5); prawdá iź to iełt rzetz niepodobna kiedyby dwa Bogowie byli według rozumu twego *KrowObr* 213v, 212 (272); Ale then Bog ni końcá ni pocźátku nie ma/ Niebo/ zyemię/ y włzytko w łwey moźnołci trzyma. *RejWiz* 110v, 140 (133); *Leop Gal* 1/19, (289); *OrzList* h4v (6); *KochZuz* A4v (3); *LeszczRzecz* A4 (2); *RejFig* Dd7 (10); ZOłnierze z domu iádác/ pięknie pokrzykáią/ A gdy w polu pomokną/ to y Bogu łáią. *RejZwierz* 103, 121 (26); Obróná moiá iełt w Bogu/ ktory wybáwia ludźi práwego fercá. *BibRadz Ps* 7/11; Ciefzą fię łpołu Bogiem. *BibRadz Act* 16 arg, *Gen* 6/11 (544); *OrzRozm* Cv (32); *BielKron* 443v (316); *BielKronCies* 477; A przetoź podłóżywłzy rozum słowu Bożemu wierzmy Pánu Bogu/ á nie przeciwko Bogu. *GrzegRóżn* K3v, N2 (254); *KochSat* C2 (6); Confessio fidei, Wyznánie yáko dierzý o Bodze y o włłłtkich członkach wyáry Krzełciáńskye. *Mącz* 119c, 11b (21); Miłý Orzechowłki/ dał ci Bóg pióro/ otworzył ci téz/ iáko widzę ná przvłzłe rzeczy/ ktore ná Polłkę idą/ oko *OrzQuin* Z3, Z2v (79); A wierz mi że w łwey

dumie trzech Bogow nie kuię/ A z Aryużem lepiej niżli ty szyrmuię. *Prot Cv*, C3 (22); *SarnUzn* F6v (114); dla tegoć Bog dał zęby aby pierwey dobrze znimi ftął/ co maż do żoładká połłać *SienLek* 13, 11v (3); A po trzech dnioch y połowicy duch żywotá od Bogá wżedł w Proroki ony. *RejAp* 93v, 138v (59); A tak macie to w. m. wiedzieć/ iż z Bogá piękność fie rodzi/ á ielth nie oddzielona od ciobroć/ iáko gorączość od ognia. *GórnDworz* L15, Z8 (30); Plato tak o Geometryév rozumiał/ iże tho ielth Náuká y lámemu Bogu przyftoyna. *GrzepGeom* A3v, A3v; Bes wiary nie podobno ielst lubić fie Bogu. *HistRzym* 108v, 75 (57); nie fráfuy fie nic miły Moizész co maż mówić/ia będę Bogyem mówiącym w vfciech twoich. *RejPos* 298, 140 (108); *RejPosWiecz*² 91v (20); *RejPosWiecz*³ 96 (3); *BiałKat* d2 (92); Przed wżyftkimi Rzemiołty Gárcnczarze wygráli/ Bogá ftárlżego miłtrzá w fwym Cechu wybráli. *BielSat* C3 [*idem BielRozm* 20], C3 (10); *GrzegŚm* 14 (63); A złych dzieci dwádziefciá co Bogá nie znaia/ Iednegoż oycá mátki fnadz nie vchowia. *HistLan* A3v, Ev (11); Bo poniewaz Bog ielst Duch/ niemożemy w nim nic ciełefnego rozumieć. *KuczKat* 55, 9 (33); PRze pychę strącił Bog z niebá Anyoła/ A cożby chłopá nie ftłukł iáko woła. *RejZwierc* 218v, 262 (151); *RejZwiercPodw* 183v; *BielSpr* 16(5); *WujJud* 94v (121); *WujJudConf* 181 (60); *RejPosRozpr* b4v (13); *RejPosWstaw* [21²] (18); Podnieśmy ferce náłze/ y ręce ku Bogu w niebo. *BudBib Thren* 3/41, *Gen* 1/21 (269); *BudBibKaw* A2; *HistHel* B2v (13); SOwiecie Bog nádgradza káżdemu wiernemu/ Zywiąc w boiáźni Bożey służąc we wżem iemu. *MycPrz* I A2, A4v (4); *Strum Rr*; *WierKróc* A2v; *BiałKaz* Fv (30); *BudNT* a4v (142); Obie ręce położył/ ná Ewanyeliá/ Aby mu tak Bog pomogł ná tę Profefsya. *StryjWjaz* C2, A2 (5); ludzie święci á Bogu mili/ w mnogich rzeczách błádzili/ y w wielu rzeczách grzeżyli/ y vpor swoy przeciw Bogu pokazowáli. *CzechRozm* 69v, 149 (1144); Ale ty iáko Rycerz od Bogá przyflány/ Weźmi pod swą obronę zacne Krześciány. *Paprpán* Bv, N (59); *KarnNap* Dv (3); Bo gárdzić kim dla tego iż się nieurodził śláhcicem/ á co inżego ielst/ iedno Bogá sprawcę rodzenia milczkiem strofować *ModrzBaz* 57, 22 (121); *ModrzBazBud* ¶5 (2); Mieć Bogá zá oycá nie może/ który nie ma kościoła zá mátkę. *SkarJedn* 4, 400 (84); *KochOdpr* C3v (5); Król cię dotyka/ á Bog cię léczy *Oczko* 23v, 3 (17); *Calag* 252b; *KochPs* 104 (118); kto rołprałza ná nędznych wfpomożenie/ skáñbi sobie wniebie/ y lichwi Bogu *SkarŻyw* 102; Vmrzeń żołnierzowi zá Krolá á vmrzeń zá Bogá iáka rozność. *SkarŻyw* 131 marg, 460 (450); *ZapKościer* 26v; Gdzieby też tak kámienné ten Bóg ferce nośił/ Żeby tám smutny człowiek iuż pie nie vprośił *KochTr* 14, 12 (3); Siedziłz sobie przekwintuiąc Z Bogiem/ by zrownym żártuiąc. *MWilcHist* E3v, E2 (6); Po Grecku Bog Theos/ á oni [*Litwini*] zowá Dewos/ bo też przy Greciey byli nád Morzem Pontským. *StryjKron* 46, 110 (18); bo każdy brzemiączko swe ponieśie/ y każdy da zá się liczbę Bogu/ z głupiey swey zápalczywości y niecierpliwey powinności *CzechEp* 26; A oni/ iż iáwnie ná odpor Bogu czynia/ będą się musieli z swoim wiecznym złym tego w dzień ostáteczny wftydzić *CzechEp* 80; Ielthi kto oycá y syná powieđa być dwu Bogu/ niech będzie przekłety *CzechEp* 249, 180 (799); *CzechEpPORz* xx4v (5); *KochJez* A3 (6); Abowiemeście vmarli/ y żywot wáłz skryty ielst z Chrístufem w Bogu. *NiemObr* 9; á my też iáko profłaczkowie powolni y wierzący Bogu/ zá nim mówić będziemy. *NiemObr* 98, 15 (170); *KochEpit* A3v (4); Czemu narn téz bóg tákiéy zgody niepozwołi/ Aby wždy ieden ciełzył/ gdy drugiego boli. *KochFr* 56, 85 (15); *KlonŻal* B4 (3); *KochDz* 106 (7); *KochMarsz* 154 (2); *KochMuza* 26; *KochSz* C2v; á nie mogąc nic prośbą zyfkác/ z płáczem do Bogá o pómłtę wołáli. *KochWz* 142,

140; Cnotá tu nas z Bogiem iedna/ Y do niebá drogá pewna *KochMRot* A2v, A2v (15); *ReszPrz* 8 (29); *ReszHoz* 130 (2); *ReszList* 183 (2); Pijańtuo ieft BOgu obrzydłe/ ciáłu/ y dułzy/ y miełzkowi łzkodliwe. *WerGośc* 212 *marg*, 263 (5); porządne złączenie Męzá y Niewiáły od Bogá poftánowionej *WerKaz* 280; *WisznTr* 4 (4); Ieden pod drugim zamki gwałtem tobie bráli/ Bogá/ cnoty/ y wiáry iuż práwie nie ználi. *BielSen* 17, 8v (6); *BielSjem* 11 (6); *KochPam* 84 (7); *KochPieś* 16 (23); *KochSob* 63 (4); *KochTarn* 75 (2); *PudłFr* 27 (22); Możny Boże wízey rádości/ rozmnożyćielu światłóści/ oświeć náłze ciemności. *ArtKanc* T3v, A4 (96); *BielRozm* 5 (9); *GórnRozm* I4v (10); V Bogá dekret leżał przed nogámi/ W mocznym Mágnešie wykowan rękámi *KmitaPsal* A2, A3 (10); *PaprUp* E (5); *KochProp* 16; *KochWr* 34 (8); *ZawJeft* 39 (23); *ActReg* 75 (5); *Calep* 337a (10); *GostGosp* 152 (5); *GostGospPon* 169; *GostGospSieb* +4 (5); *GrochKal* 12 (8); *Phil* O4 (5); *GórnTroas* 30 (12); *KochPij* Cv (2); BOże/ day ráunek/ w moim vtrapieniu *GrabowSet* I4v; Boże miłóšierny/ źródło wízech lutości *GrabowSet* Qv, F3v (102); Bogu táiemné nie fá ludzkie łpráwy/ Ten z niebá widzi/ kto krzyw/ á kto práwy. *KochFrag* 24, 54 (21); *OrzJan* 21 (11); *OstrEpit* A2v (2); *WyprPl* A3v (3); Boże S. Prorokow/ Boże S. Apoštołow/ Boże S. Pánienek/ Boże wízyłtkich wiernych/ próżę cię Oycze wyniołłego máiełtatu/ rácz mię wípomoc miłóšciwie *LatHar* 19; y cze^{go} okrom ciébie prágnąc mogę na źiemni/ Boże łercá mego *LatHar* 607, 183 (149); *KołakCath* C (8); *KołakSzczęśł* A3 (15); *RybGęśli* Dv (10); Błogółławiony krol nam od Bogá zefłány. *WujNT* 89; ták teź Duch Boży znáiąc Bozkie rzeczy/ muśi być wnétrzny y łpołłtny Bogu *WujNT* 582; Abowiem Bog nie ieft Bogiem rołtyrkow/ ále pokoiu *WujNT* 1.*Cor* 14/33; GARDZACY kościołem y przełožonymi iego/ lámym Bogiem gárdzi. *WujNT* Yyyyy 3, 825 (1042); *WysKaz* 14 (27); *JanNKar* Fv (4); *JanNKarGórn* G4 (7); *SarnStat* 424 (22); *SiebRozmyśł* K2 (14); *WitośłLut* A2; *GrabPospR* K3; Roznie Bog karze złošliwe grzełzniki, Iednych gádziną, drugich teź y łyki. *KlonKr* B2v, B (7); *KmitaSpit* A2 (8); Nieznošne dełpekty bogá w przyśięgách Polłkich. *PowodPr* 48 *marg*, 75 (195); Powłtań Boże ołádz źiemię. *SkarKaz* 2b; Trzy fá łtrony/ Bog rozgniewány/ Chryłtus przeprałzáiący/ á człowiek fię korzácy y próżący. *SkarKaz* 636b, 417a (260); *VotSzl* B3; *CiekPotr* 38 (14); Zá czym ty Pánie mnie y moię łpráwy/ Weś pod łkrzydłá łwoie iáko Bog łáłkawy. *CzahTr* B3v, B (33); *GosłCast* 15 (12); *PaxLiz* D4 (3); Bog mátkę czćić rołkazał. *SkarKazSej* 665b; O niewyłłowiona pokoro ku Bogu/ iákoś byłá froga nieprzyiációłom. *SkarKazSej* 680b, 660a (53); *KlonFlis* B4 (6); *SkorWinsz* A3v (3); *SapEpit* B3 (5); Nie pámięta ná BOGA, niešie to do Zydá/ Do Słomy/ do Szmuelá/ ábo do Dawidá. *KlonWor* 10, 79 (25); *PudłDydo* B6 (4); *RybWit* B3v (3); Zwiędłá iuż twoiá młodość/ gotuy fię do Bogá/ Ráczey niźli do światá/ pewnieyłzac tám drogá. *ZbyłPrzyg* B2v, B4v (6); Włekułłta mądrošci/ Boże niezmieryony/ Ktory wízytko porułzálz nie będąc wzrułżony *SzarzRyt* B3v, D3 (21); *KochDryas* A2v; *KochPhaen* 1 (6).

W *połączeniach z imieniem* [*Bog + imię* (22), *imię + Bog* (13)] (35): Ia Bog Sabaot od wieka Gdym łobie Stworzył Człowieka Iákam Láłke nadnjm ziawił Zemnu [!] wílytko ku czczy łpráwił. *RejKup* y8v; *LubPs* S3v; *Leop Esdr* 9/46; Na počáztku łtworzyłš źiemię o Boże Iehowá/ a łpráwá rąk twoich fá niebiołá. *SarnUzn* C5v, D (6); *RejPos* 144; Zyiwię ia/ mówi Iehowá Bóg/ mnie będącie koláno káždé kłękáło/ y káždy ięzyk przyśięgáł *BiałKat* d2, d2; A (ták) záprowadzę was zá Dámáłzek/ mowi Iehowá/ Bog Cewáoth imię iego. *BudBib* Amos 5/27, *Ierem* 15/16 (9); *BiałKaz* Gv (2); Jełli ták ieft iáko wykłádáią/ iz Bog Elohim/ nápočáztku/ to ieft w łynu łtworzył *CzechRozm* 26v, 8 (6); Boáčmy

[!] też Christufá, od Bogá czcią y chwałą koronowánego, y imieniem nád wżytki imioná dárowánego znamy y po Bogu oycu iedywym, pánem íwym y Bogiem Emánuelem wyznawamy *CzechEp* [402], 272 (6).

W połączeniu z imieniem *Chrystus* [*Chrystus + Bog* (12), *Bog + Chrystus* (6)] (18): yaka by to myala bycz panną która myala boga crytuła porodycz *PatKaz III* 88; *KromRozm III* G8v; *KrowObr* 11; Vmęczón Cipryan święthy od národzenia Bogá Chrytuła látá 249. *BiałKat* 241, 196 (4); toż fundáment nász Chrístus Bog przykázuie/ który mowę íwoię prawdą/ á Diabłowę kłámstwem być powieda. *ModrzBaz* 30; *SkarŻyw* 71; ieśliby kto Bogá Chriřtuła/ przed wieki íyná Bożego/ nie wyznáwał [...] niech będzie przekłęty *CzechEp* 196, 61 (3); *WujNT* 479 (3); *SarnStat* 914 (2); *PowodPr* 34.

W połączeniach z przymiotnikiem od nazwy etnicznej lub miejscowej [*Bog + przymiotnik* (155), *przymiotnik + Bog* (20)] (175): *OpecŻyw* 12v; Niechay nie będą pófromoczeni nademną/ Kthorzy ízukaią ciebie Boże Izraelłki. *TarDuch* A6, A6; *BielŻyw* 156; *WróbŻołt* 40/14 (4); *RejPs* 62v; *LubPs* L3 (8); Teraz tedy odeymćie Bogi cudze z póřzodku was/ á zkłónćie íercá wáffe Pánu Bogu Ířraelłkiem. *Leop Ios* 24/23, *Num* 16/9 (45); *BibRadz Ios* 13/33 (41); Iulianus mu odpowiedzwał/ ty ílepy íeřteř/ ani cię twoy Bog Galileyłki vzdrowi. *BielKron* 157, 28v (21); *GrzegRóżn* G2v; niemoże też nam nikt zárzućić íłufznie/ ábyřmy mieli Bogá Zydowłkiego albo Tureckiego. *SarnUzn* Hv, D7v; *RejAp* 108; *RejPos* 50 (3); Iehowá Bog Ebreyłki pořłał mię do ćiebie *BudBib Ex* 7/16, 3. *Esdr* 1/47 (10); *CzechRozm* 13v (7); *KochPs* 61 (2); *SkarŻyw* 479 (3); *CzechEp* 31 (7); *NiemObr* 110; Ćiebie miłóřierny prořę Zbáwićielu/ O waleczny męžu/ Izraelłki Boże *GrabowSet* H; *LatHar* 45 (4); *WujNT Matth* 15/31 (8); *SkarKazSej* 703a.

W połączeniach z przydawką okreřlajácą wyznawcę: z przymiotnikiem dzierzawczym od imienia (169), z imieniem w dopełniaczu (10) [*Bog + przydawka* (170), *przydawka + Bog* (9)] (179): *TarDuch* D6v (3); *WróbŻołt* 47/10 (3); Wielkiem ířrácem przyřluřfe/ ábychmy íie ćiebie bali boże íákobow *RejPs* 111v; *MurzNT Matth* 22/32 (3); *KromRozm III* G5; Iedno w tobie moy pánie á Abráámow Boże/ Dufzyczká moiá záváždy rozweřelić íie może *LubPs* hh6; Kłiążętá z narodow ípołu íie zebráli/ Z Bogyem Abámowym mocnye ták zořtáli *LubPs* M4v, hh4v (14); Wielki íeřteř Pánie Boże Dánielow *Leop Dan* 14/40, *Matth* 22/32 (16); *BibRadz Gen* 9/26 (11); Gdzye íeřt Bog Heliařzow? *BielKron* [84²]v, 14v (4); *GrzegRóżn* G2v (3); *RejPos* 22v (4); *BiałKat* 183v; *Grzegřm* 4 (6); *RejZwierc* [203]; iam Bog oycá twego/ Bog Abráámow/ Bog Izáákow/ Bog Íáákobow *BudBib Ex* 3/6, *Iudic* 5/3 (42); *BudNT Matth* 15/31 (13); Bog wřzechmogáey nie tylko íeřt Oycem ale thež y Bogiem Pána Iežuřowym. *CzechRozm* 10 marg, 19v (4); řpiewayćie Bogu Íákobá wřzyřcy po wřzyřtkim řwiećie Chřeřćíánie. *SkarJedn* 312, 331 (3); *KochPs* 70 (2); Boże Heliařzá y Ianá Krzćíćielá/ pierwřzych żywotá tákiego miřtrzow: bądź przy mnie *SkarŻyw* 51, 479 (7); *CzechEp* 282 (9); Páweł ř. bowiem w liřćiech řwoich/ częřto Bogá oycá/ Bogiem páná Chriřtuřowym wyřławiał. *NiemObr* 112, 109; Błogořłáwiony człówiek/ co Íákubowemu/ Bogu vřa *GrabowSet* D2; *LatHar* 330 (4); *WujNT Act* 3/13 (18); *SkarKaz* 274a.

W połączeniach z zaimkiem dzierzawczym (2633): *BierRaj* 16 (3); *OpecŻyw* 180v (6); *PatKaz II* 20; *PatKaz III* 115v (3); *HistJóz* D; *TarDuch* D7v (6); á tedy więcz íą będę íie badał przykazania boga

mego. *WróbŻółt* 118/115, 145/10 (28); *SPrawiedliwys wewłlytkim bog náfz miły pánie RejPs* 185v, 119v (35); *RejFóz C2* (3); *KromRozm I M* (2); *MurzNT A4*; *KromRozm II m4v* (3); *KromRozm III C6v*; *Nye ćirpże im o Boże moy włfetczeńftwá tego LubPs S6, Q* (103); *GroicPorz pp2*; *KrowObr* 111 (10); *RejWiz* 170 (5); *Pan Bog wáfz dał wam iuż odpoczynienie/ y tę włlyftkę ziemię. Leop Ios* 1/13, *Ex* 20/1 (168); *RejZwierz* 35v; *BibRadz 2.Par* 32/8 (160); *Twoia zyemiá moiá zyemiá/ thwoy Bog moy Bog/ thwoi przyiaciele moi przyiaciele/ twa śmierć moiá śmierć. [bibl. Ruth* 1/16] *BielKron* 53, 84v (17); *GrzegRóżn N* (8); *SarnUzn E8* (12); *RejAp* 111v (20); *RejPos* 250 (142); *BiałKat* 3v (6); *GrzegŚm* 44 (3); *HistLan kt*; *KuczbKat* 270 (2); *RejZwierz* 204v (15); *BielSpr* 58; *WujJud* 245 (2); *WujJudConf* 18; *RejPosWstaw* [41²] (3); *Dobro rzecz Pánu Bogu twemu ná każdy čás BudBib Tob* 4/20, *2.Mach* 7/18 (195); *HistHel B3* (2); *MycPrz I A3v*; *niepráwoścy wáfze rozdzielieły miedzy wámy y Bogiem wáfzym BiałKaz A4v, Fv* (3); *BudNT Apoc* 3/12 (4); *Ták mowią pólpolicie do tych ktorým fwiátłóści nie doftáwa/ á Czarownikow y Wielzczkow fie dla boiázni BOgá fwego pytać niechcá CzechRozm A, 207v* (18); *ModrzBaz* 144v; *SkarJedn* 254 (4); *Zdarz nam włzytki náfze fpráwy/ Zdarz/ o boże náfz łáfkáwy. KochPs* 138, 44 (40); *A iako ia ztákim miáłá bych miełzkáć ábo iemu przyiazń pokázowáć/ który ieft nieprzyiácielem Bogu memu? SkarŻyw* 151, 399 (58); *KochTr* 17; *MWilkHist H3* (4); *CzechEp* 285 (26); *NiemObr* 104 (9); *ReszPrz* 69 (2); *WerKaz* 274; *KochPam* 87; *KochPieś* 8; *ArtKanc G12v* (38); *ZawJeft* 41 (5); *GrochKal* 27 (3); *GrabowSet S2* (28); *Boże móy/ tyś ieft świadóm káždyey myśli moiéy WyprPl Cv*; *Nie máłz ktoby mię póćielzył ze włzech ktorzy pod niebem fá/ iedno ty Pánie Boże moy/ niebiefki lekarzu dułzny LatHar* 593, 155 (77); *KołakSzczęśl B3* (3); *RybGęśli D3* (2); *WujNT Luc* 4/8 (33); *WysKaz* 8 (4); *JanNKarGórn G4* (3); *SiebRozmyśl E* (3); *PowodPr* 3 (6); *Boże moy y żywoćie moy/ ożyw tylo dułżę moię SkarKaz* 552b, 39b (32); *CiekPotr* 36; *CzahTr C2v* (13); *GosłCast* 19; *Walczmy o lud náfz/ y o miáłto Bogá náfzego: á Pan niech czyni co fię iemu podoba. SkarKazSej* 667b, 679b (19).

W formułach przysięg (663): yakom ya [...] thako my bog pomosz yszwyanthy Crzyz. ZapWar 1529 nr 2368; *Iakom ya. [...] Thako my bog pomosch y yego swyatha maka. ZapWar* 1535 nr 2553, 1542 nr 2499 (607); *Ja. N. przyfzyągam yłch[...] thako my bog pomagay, panna Maria y włzyfzyczy swyączy MetrKor* 38/287, 40/174 (5); *Ia: N. przyfyeęgam Pánu Bogu włzechmogácemu/ iż [...] Thák mi Pánie Boże pomagay/ kthory theż mnie w Dzień Sądny y włzytek Swiát fądzić będziefz. GroicPorz* D2v; *Ia. N. przyfyeęgam Pánu Bogu włzytkę prawdę powiedzieć [...] ták mi Boże pomagay. GroicPorz* x3, b4v (27); *KrowObr* 36 (2); *BielKron* 329v; *RejAp Ff2* (2); *Przydawáią tę Claufulę pólpolicie w przysiędze: Tá k mi Pan Bog pomoz/ y włzyfcy Swięci. WujJud* 61 v; *WujNT* 463 (2); *Ia N. Przysięgam: iż [...] Tá k mię Boże wfpomoz/ y/ tá święta Ewángelia. álbo ten święty Krzyż. SarnStat* 36, 1125 (15).

W porównaniach (26): WróbŻółt nn7; *MurzNT* 58v; *LubPs* S5v; *GroicPorz* b2; *KrowObr* 34; *Aleć Bog wie/ iż iák fkoró z niego ieść będziefcie/ othworzą fię oczy wáfze/ á będziefcie iáko Bogowie [eritis sicut dii] znáiąc dobre y złe. BibRadz Gen* 3/5; *w ktorego rádzie Pánowie naywłfzłzy nieśiedzą/ ále ziąwłzy bierety fwe ftoią/ iáko przed iákim Bogiem. OrzRozm* L4; *BielKron* 1v; *Os humerosque Deo similis, Twarzą y zroftem bogu podobny/ to yeft ták piękny by bogiem był Mącz* 393d; *Eum venerantur, ut Deum, Máyą go w podćiwości by Bogá. Mącz* 479d; *GórnDworz* K3y; *HistRzym* 75v; *RejPos* 101v (8); *KuczbKat* 100; *RejZwierz* 10 (2); *SkarŻyw* 261; *kto fię go rádził/ iákoby fię*

Bogá rádził *SkarKazSej* 658b; Lecż miła Polfka na żyznym zagonie Zásiadła/ iáko v Bogá ná łonie. *KlonFlis* Cv.

W utartych formułach modlitewnych, przykazaniach, sentencjach z Pisma świętego itp. (425): Boże boże mój ij czemus mie opułcił [bibl. Ps 21/2] *OpecŻyw* 102v, 161v (11); ktho myełzka wmyłółczy wbodze myełzka a bog wnym *PatKaz III* 144v, 144v; Ktori z tobą żiwie y panuie w iedności ducha świętego Bog przez wżitki wieki wiekow Amen. *TarDuch* D2, A8 (8); *WróbŻolt* 55/1; Chwałá bogu oycu y fynu y duchu świętemu. *RejPs* 99v, 23 (99); *RejJóz* P7v; *SeklKat* A2v; *MurzHist* P2v; Będziéłz miłowál pana Boga twego ze wżyftkiego ferca fwoiego i ze wżyftkiei dułze twoiúi ze wżyftkiei myśli twoiúi *MurzNT Matth* 22/37, *Luc* 18/13 (4); *KromRozm II* 12; *BielKom* B3; *LubPs* N3v (8); *KrowObr* 49v (2); *Leop Matth* 22/37 (5); ále tłuł [celnik] pierśi fwe/ mowiac/ Boże bądź miłóściw mnie grzełznemu. *BibRadz Luc* 18/13, *Gen* 14/20 (9); *BielKron* 12v (8); Święty/ Święty/ Święty/ Pan Bog zaftępow/ y pełna ieft chwály iego ziemiá. [bibl. Is 6/3] *SarnUzn* D8v; *RejAp* 49 (4); *RejPos* 13 (21); *RejPosWiecz*³ 98 (2); *BialKat* 1 (4); *KwiatOpis* B2v; Ná początku było Słowo/ á Słowo było v Bogá/ á Bog był Słowo *KuczbKat* 30, 270 (4); *WujJud* 99v (5); *BialKaz* E2; *BudNT Luc* 18/13; *CzechRozm* 200 (3); *KarnNap* E (3); Boże rácz to dáć/ Amen. *SkarJedn* 404; *SkarŻyw* 250 (11); *CzechEp* 46 (4); *ReszPrz* 83 (2); *WerGość* 270; *WerKaz* 288 (2); Bądż/ wieczna chwála Oycu wiecznemu/ y Synowi iego iedynemu/ tákże theż y Duchowi Świętemu/ Bogu w Troycy iedynemu. Amen. *ArtKanc* K17, T12 (22); *GrabowSet* H2v (4); CHwałá ná wyfokości BOgu/ á ná żiemi pokoy ludziom dobrej woley. [bibl. Luc 2/14] *LatHar* 86; RAcz nas wyfluchác BOże wybáwićielu náłz *LatHar* 93; Zmiłuy fię nádemną/ Boże/ á nie pámiętay ná niepráwości moię. *LatHar* 141; Święty Boże/ Święty mocny/ Święty nieśmiertelny/ zmiłuy fię nád námi. *LatHar* 549, 8 (117); Ia PAN BOG wálz/ ktory wywiodłem cię z żiemie Egipftkiey zdomu niewoley. [bibl. Gen 20/2] *KołakSzczęśl* B, B (3); Wierzę w Bogá Oycá wfzechmogácego/ ftworzyćielá niebá y żiemie. *WujNT* 515, 305 (25); [św. Franciszek] bárzo częłto y dłuęo ná modlitwie tych fłow vżywał y one powtarzał: *Deus meus, et omnia, Deus meus, et omnia*. Bog moy y wżyftko/ Bog moy y wżyftko. *WysKaz* 8, 8; *SarnStat* 1020; *SiebRozmyśl* E (4); *SkarKaz* Bb (8); Boże zmiłuy fię nád ludem twoim *SkarKazSej* 696a (6).

W charakterystycznych połączeniach: dom Boga (26); *dobrorzeczyć Boga* (8), *odpychać* (2), *porzucić* (3), *(po)znać* (125), *sławić* (11), *zapamiętawać* (9), *zapomnieć* (20); *odwrocić się od Boga* (10); *wzdychać do Boga* (4); *dosyć uczynić Bogu* (11), *kłaniać się* (30), *korzyć się* (14), *łajać* (6), *obietać* (15), *podobać się* (41), *pozyskać* (29), *sprzeciwiać się* (9), *wierzyć* (56), *złorzeczyć* (3); *weselić się w Bogu* (8); Bog błogóslawiony (87), *dobry, dobrotliwy* (28), *litościwy* (12), *łaskawy* (36), *mądry* (7), *miłosierny* (43), *miłóściwy* (40), *mocny* (61), *możny* (61), *nieogarniony* (7), *nieskończony* (7), *niezmierzony* (10), *sławny* (6), *spolistny* (7), *sprawiedliwy* (32), *święty* (47), *wielki* (45), *wierny* (52); *od Boga darowany* (9), *obietany* (17), *odrzucony* (9), *opuszczony* (7), *posłany* (60), *postanowiony* (57), *wybrany* (11).

Przysłowia: [bibl.] á nic fie áni bogá/ ani ludzi niewftydáią *RejPs* 106v; *LubPs* I3v; *RejWiz* 7v; *BielKron* 222; Ludzi fie nie froomáią/ áni Bogá boią. *BielSat* Dv [idem *BielRozm* 24]; *CzechEp* 80; *BielRozm* 24; Aczci fię Bogá nie boię/ y człowieká fię nie wftydam *WujNT Luc* 18/4, 2; *CiekPotr* 70; *SkarKazSej* 703b; *KlonWor* 58 (2) [ogólem 13 r.].

Pięknie fie ten ftroi/ co fie Bogá boi. *RejZwierc* 239.

Nie boiŕzli fię Bogá/ zboiŕz fię powrozá, *KlonWor* 25. [bibl.] Niemożećie bogu służyć i bogactwu. *MurzNT Matth* 6/24; *HistRzym* 6v (2); *RejPos* 216v (3); łzczeńliwłzymi fą ktorzy Pánu Bogu/ niźli ktorzy ŕwiátu fłużą. *KuczKat* 270; *CzechRozm* 213v; Nie możećie Bogu fłużyć y mámmonie. *WujNT Matth* 6/24, *Luc* 16/13 [ogółem 10 r.].

[bibl.] Dáycieź Cefarzowi tzo ielt cefarzowo/ a tzo ielt boże⁸⁰ bogu. *OpecŻyw* 75; *TarDuch* B7v; *LibLeg* 7/69v; *MurzNT Mar* 12/17; *KromRozm III* P6v; *KrowObr* B2v; *Leop Matth* 22/21; *BielKron* 203; *RejPos* 46v (4); *RejZwierc* 35v (2); *WujJud* 18 (2); *WujJudConf* 18 (2); oddawáiąc co Boże⁸⁰ Bogu/ á co Krolewłkiego Krolowi *CzechEp* [394], [384]; Cefárzowi czyńłz y pobor; á Bogu dzieŕięćiny y ofiáry. *WujNT* 93, 93 (6) [ogółem 26 r.].

Bez bogá fłába i cnothá. *RejWiz* 107 marg [idem] Cc4.

Kogo Bog miłuię tego w czyŕcu karze. *WujNT* Yyyyy2.

Dałłic Bog dáry/ Vżyway miáry. *RejZwierc* 238v.

[bibl. *Matth* 19/26] Co v ludźi niepodobno/ to P. Bogu podobno *SkarKaz* 457b.

Frons occipitio prior, proverbium, Stáŕszy Bóg niź ŕwięty Marćin / álbo dáleko lepiej yeft łam przes fię fwey rzeczy doyrzrec/ niźli fię na kogo łpuŕzczać. *Mqcz* 258b [idem] *RejPos* 269.

Ze złęgo náłogu/ trudno ku Bogu. *BierEz* P; Chcełzli być z Bogiem/ Wadź fię z náłogięm. *RejZwierc* 238v; Przy złým náłogu/ Zmierzniefz y Bogu. *RejZwierc* 238v; Zwycząy z náłogięm/ Skárzy przed Bogiem. *RejZwierc* 239 [ogółem 4 r.].

Ad Calendas Graecas, Ná ŕwięty Bog wiedz/ nie moźeli fię dáley odwlec *Mqcz* 148a.

Da Bog ná piecu komu chce. *RejRozpr* K2; *RejPos* 257; *RejZwierc* 231.

Napewnieyła to wyflugá/ Co z Bogá idzie á s pługá *RejZwierc* 233v.

A gdy będzięm ná pomoc mieli łobie Bogá/ Pewnieć káźda wítanie náŕzkodliwłza trwoģá. *RejZwierc* 253.

y tám we łbie trwoģá/ Kto włzytko puŕzcza ná Bogá *RejZwierc* 232.

Bogu tylko fłużyć inłłym nye płużyć. *GliczKsiąź* E8.

Dobrego y ŕwiát y Bog záwždy baczy *RejZwierc* 222.

á Wikárij ięgo/ powieda iż przez ŕwięte do Bogá? *KrowObr* 11v; przez pány do krolá/ á przez ŕwięthe do Bogá. *RejPos* 133.

[bibl. *Matth* 19/24] trudnići [bogaczom] do boga niłz wielbráđowi [!] przes igielną dźiurę *MurzNT* 28v.

[bibl. *Job* 1/21] Pan Bog wziął Pan Bog dáć moźe *RejZwierc* 57, 57.

gdźie Bog tám zgodá *OrzRozm* C4; *Prot* Av; Gdźie zgodá tu Pan Bog/ á gdźie niezgodá tu Czárt pánuie. *WujJud* 127.

[bibl.] Co tedy Bog złączył/ człowiek niechay nierozłącza. *Leop Mar* 10/9 [idem *WujNT*]; *BiałKat* 183v; *BiałKaz* K; *WerKaz* 284; By fię tego nikt nie ważył/ Rozłączáć, co Pan Bog złączył. *ArtKanc* V2v; *WujNT Matth* 19/6, *Mar* 10/9 [ogółem 7 r.].

Zoná dobra od Bogá. *RejZwierc* 34v marg [idem] Bbb3v.

Frazy: »(Pan) Bog b(ł)ogosláwi, ubłogosláwi« [szyk zmienny] (69): y bogofłáwił pan bog domowi onęgo páná dla Iozęfa *HistJóz* A3; *WróbŻółt* kk8v; *RejPs* 29v (2); *LubPs* K2 (3); Pan Bog błogofłáwi

Ípráwam íwym. *BibRadz Gen 1 arg*, 1/28 (7); *BielKron 1v* (4); *RejPos 68* (4); *BialKat 386v* (2); *HistLan E2*; *RejZwierc 240* (4); *WujJud 17v* (2); *BudBib Gen 1/22* (2); *CzechRozm 163* (3); Nie máfz tám y zá ífeląg pychy v żadnego/ Więc ná wízem błogofłáwi íszczęści Bog každego. *PaprPan B3v*; *ModrzBaz 141v*; *KochPs 54*; *SkarŻyw 118* (3); *NiemObr 91*; *WerKaz 282* (3); *ArtKanc M4v*; *ActReg 24* (2); Kto tráfi w to/ á Bog mu błogofłáwi z niebá/ Ten może mieć ípotrzebę y złotá y chlebá. *GostGospGroch kt*; *LatHar 21*; *KołakCath C5*; *KołakSzczęśl C3*; *SkarKaz 159b* (8); *CiekPotr 87*; *CzahTr A4*; Iuż cię moy miły íynu/ Bóg niech błogofłáwi *PaxLiz E2*; *SkarKazSej 665b* (3); *SapEpit A4v*; *KochDryas A2*.

»(bądź, idzie *itp.*) chwałá (Panu) Bogu (Ojcu)« [*szyk zmienny*] (175): chwałá wálza niech będzie w panie Bodze. *WróbŻołt K7v* (2); *RejJóz P8* (2); *GliczKsiąż Av*; Íż z vmártych ludzi żadna chwałá Pánu Bogu nie idzye iedno s thych/ ktorzy tu íełcže ná íwiecye żywą. *LubPs aav marg*; *Leop 2.Mach 1/17*; *BielKron 412*; *RejZwierc 149* (2); *KochPs 50*; *NiemObr 142*; *ArtKanc T5* (6); *KmitaPsal Av*; *PaprUp D2*; *KochFrag 48*; *WujNT 2.Cor 9/14*; BOgu íámemu chwałá/ nam pófromocenie twarzy *WysKaz X3*. Cf »bądź cześć Bogu«, *Wyrażenia*.

»(bądź, jest *itp.*) (Panu) Bogu (Ojcu) cześć« [*szyk zmienny*] (26): *LibLeg 10/62*; O witay že moię dziecię z dawna poządliwie Panu Bogu czełcz y chwałá íż cie widzę żywe *RejJóz P7v*; *LubPs ffv marg*; *KrowObr 176* (3); *Leop 1.Tim 1/17* (2); *RejZwierz 110v*; *BibRadz 1.Tim 1/17*; Sámemu mądreemu Bogu cześć y chwałá przez Jezulá Kryftuła *GrzegRóżn D3*; *RejAp 9* (3); Pánu bogu niechay cześć będzie ná wieki *KochPs 189*; *NiemObr 5*; *ActReg 12* (2); Íáko dobry żywot duchownych bárzo wízytkich buduie/ y íełt niemálá czciá y chwałá Pánu Bogu *WujNT 21, 16* (5). Cf *Wyrażenia*.

»(Pan) Bog dopuści, przepuści; od Boga przepuszczony« [*szyk zmienny*] (188): *PowUrb +*; Bacž tu pilnie a rozważay iak miły bog przepuścízá ná íweé wybrané/ kłopoty/ ímutki/ ku rozmnożeniu odplaty. *OpecŻyw 13v, 113* (3); *PatKaz III 143* (2); *MiechGlab 69*; *LibLeg 8/133*; *MetrKor 59/75* (2); *WróbŻołt 124/3* (2); Dla czego pan bog przepuściza pogáńfká rękę ná krześciány. *RejPs 223v* (2); *SeklWyzn G2v*; *SeklKat D4v* (10); *ZapWar 1549 nr 2658*; Aza, íye nye náyduye w Moizefíu nyedowyárłtwo/ dla ktorego mu Bog do żyemye obyecáney wniłc nyedopuścíl? *KromRozm I C3v, G2*; *MurzHist G3*; *KromRozm III V3*; *GliczKsiąż H3v*; *LubPs B5v*; *GroicPorz 11 4v*; *KrowObr 63v* (3); *RejWiz 141*; *Leop Gen 31/7* (3); *BibRadz Deut 18/14* (5); Píżá kronikarze náłzy íż tho Bog przepuścíl ná krolá prze niewinność Baryczki. *BielKron 375, 2v* (32); *OrzQuin O4* (4); *Prot B2v*; *RejAp 92v*; *GórnDworz Bb4*; *HistRzym 45v* (5); *RejPos 49v* (14); *BialKat 16* (2); *BielSat D4v*; *GrzegŚm kt*; *KuczbKat 225* (3); *RejZwierc 138v* (2); *WujJud 38* (2); *WujJudConf 65v* (2); *BudBib Is 57/1*; *BudNT Hhv*; *CzechRozm 119* (6); *KarnNap G2*; *SkarJedn 205* (4); *Oczko 5v*; *SkarŻyw 225* (19); *CzechEp 39*; *CzechEpPORz x*; *ReszList 142*; *WerKaz 282*; *BielSen 13*; *ArtKanc M5* (2); *BielRozm 32*; *ActReg 54*; *WyprPl B2*; *LatHar 576* (3); Gdy líft ná drzewie chrośnie/ mniema by ná niego/ Bog álbo nieprzyaciéł dopuścíl co złęgo. *KołakSzczęśl C2v*; Dyabel nie może wícey nád to co mu Bog dopuści *WujNT Yyyyy2v, 740* (7); Potym, przyśięże íámotrzeć rzeczony pozwány ná Rocéch [...] íż ná ten czás był niemocen prawdziwą niemocą od Bogá dopuśczoną *SarnStat 825, 825* (3); *PowodPr 31* (6); *SkarKaz 311b* (5); *SkarKazSej 660a* (3). Cf *Zestawienia*.

»(Pan) Bog (jest) z nami« [*szyk zmienny*] (35): Oto panną pocźnie íj porodzi íyna/ íemuż íjmiję będzie emanuel/ buog í nami. [*bibl. Is 7/14*] *OpecŻyw 7v*; *RejJóz N6*; *KromRozm II f2 marg*; *BibRadz*

Matth 1/23 (2); Gdy Bog známi będye/ kto fie nam oprzeć może. [bibl. *Rom* 8/31] *BielKron* 31v; *GrzegRóżn* D3; Emanuel, Hebraica dictio, Latine Nobisum [!] Deus, Pan Bóg s námi. *Mącz* 102c; *OrzQuin* E3v (2); *Prot* A2; *RejZwierc* 254; *RejPosWstaw* [41⁴]v; *BudBib Iudith* 13/13 (3); *CzechRozm* 61v (6); *PaprPan* L4v; *CzechEp* 71 (6); *ArtKanc* C (2); *ActReg* 167; *WujNT Matth* 1/23. Cf *Zestawienia*.

»(Pan) Bog (Ociec) (się) objawi, zjawi; Bog objawiony« [szyk zmienny] (75): otólfz y poganom bog panną obyauyl *PatKaz III* 103v, 99v (9); *GlabGad* L4; *KromRozm II* b2v (2); *KromRozm III* B4; Ale Pan Bog nád wyemym fwą możność obyáwi/ Choćby wpadł w ręce yego yednák go wybáwi *LubPs* K2v, O2v; *KrowObr* 1v; *Leop Philipp* 3/15 (2); *BibRadz Philipp* 3/15 (3); *BielKron* 13. (9); *GrzegRóżn kt*; thenże Bog obiáwił fie zá drugiego wieku Abráánowi we dwu tyfiácu lat *SarnUzn* C6v, C5; *GórnDworz Z*; *RejPos* 300v; *KuczbKat* 1; *WujJud* 61 (6); *WujJudConf* 141; *BudBib* b3; *BudNT Act* 3/18 (2); Bog obiáwiony w cieie. *CzechRozm* 39v marg, 5v (7); *SkarŻyw* 131 (10); *NiemObr* 92; *KochWr* 23; *WujNT* 505 (7); ták Ianowi obiáwił P. Bog/ iż to był Chryłtus Boży/ ktory od niego chrztu proił. *SkarKaz* 514b, 580a (3).

»(Pan) Bog (Ociec) odpuści, przepuści [= *przebaczy*]« [szyk zmienny] (109): *OpecŻyw* 144; Iefzcze fie grzełny nie łpowiada iedno iż flubuie a iuz pan bog odpulfcza. *WróbŻółt* K6v; *SeklWyzn* b3 (6); *SeklKat* I2 (6); *MurzHist* I2v (2); *LubPs* T6; *KrowObr* A4 (5); *BibRadz Eph* 4/32 (3); y Bog Aniołom nie przepuścił/ ále ie do przepáści ftrácił *BielKron* 467, 41 (7); *GrzegRóżn* C3v; *OrzQuin* B2v (2); *HistRzym* 115; *RejPos* 54 (3); *BiałKat* 171 (3); Niechce pan Bog przepuścić/ tákowey Kráinie/ Gdzie przes ftárfzych niedbáłość/ niewinny lud ginie. *BielSat* N4v, D2 (3); *KuczbKat* 20 (2); *RejZwierc* 257v (2); *WujJud* 81v (13); *WujJudConf* 83 (2); *BiałKaz* II (2); *CzechRozm* 116v (5); *KarnNap* D; *SkarŻyw* 125 (9); *CzechEp* 348 (3); *NiemObr* 151; *WerGośc* 230; *ArtKanc* L9v; *BielRozm* 26 (2); *ActReg* 102 (2); *GrabowSet* T2; *LatHar* 132; Nie tylko íam Bog grzechy odpulfcza *WujNT* 130, 38 marg (7); *WysKaz* 23 (7); *PowodPr* 11; *SkarKaz* 385b.

»(Pan) Bog (Ociec) opuści; opuszczony od Boga« [szyk zmienny](42): *OpecŻyw* [34]; *PatKaz I* 63 (2); *WróbŻółt* 70/11; *RejPs* 103; *LibLeg* 11/14; Takiego pan Bog nie opuści á pokolenie iego nie będzie żebrało chleba. *SeklKat* E3v; *MurzHist* I4v; *KromRozm II* v3v; *BielKom* F5v; A ty yák możny Bog nyezmyrney miłości/ Nye opuścizay ftárych lat y mey síwości *LubPs* Q3, A4v (6); *RejWiz* 107; *OrzQuin* E3v; *RejPos* 42v (2); *KuczbKat* 375 (3); *RejZwierc* 257v (2); *WujJud* 118v; *BudBib 2.Par* 32/31 (3); *HistHel* D2; *PaprPan* Dd2v; *KochPs* 30 (2); *SkarŻyw* 100 (3); *CzechEp* 153 (2); *ReszPrz* 83; *OrzJan* 38; Więżniow Bog nie opuścza. *WujNT* Ccccc 4, 522.

Zwroty: »bać się, bojący się (Pana) Boga« [szyk zmienny] (277): Niewiáltá która fye bogá boi: będzie chwalona. [bibl. *Prov* 31/30] *March*¹ A3 [idem *March*³ V]; *BierEz* Hv; *OpecŻyw* 13v (2); *PatKaz II* 60; *HistJóz* C2v; *TarDuch* A5v; Tego íobie za krola wybierzcie ktory fie Boga boi *BielŻyw* 148; *KlerWes* A2; *March*³ V; *WróbŻółt* qq7 (3); *RejPs* 224v (2); *SeklKat* E3v (4); *RejKup* h3; *MurzHist* L4 (2); *KromRozm III* P; *BielKom* B6; *GliczKsiqz* N5 (5); *LubPs* I2 (6); *GroicPorz* b3; *KrowObr* 37 (20); Pirwłza cnotá bać fie Bogá *RejWiz* Dd2, 76 (8); Duch boiácych fie Bogá bywa ífukan/ á przed oblicznością iego będzie błogófláwion *Leop Eccli* 34/14, *Lev* 19/14 (23); *RejZwierc* 75v; *BibRadz Gen* 22/12 (11); *OrzRozm* E2 (2); *BielKron* 2v (17); Eximere religionem idem quod exolvere, Religione

tangi, Bać fie Bogá. *Mącz* 351b, 351b; *OrzQuin* T3 (2); *RejAp* Dd3 (10); *HistRzym* 31; *RejPos* 40 (10); *BiałKat* 33v (2); *BielSat* Cv; *GrzegŚm* A2 (2); *RejZwierc* 205v (3); *BudBib* Tob 4/22 (5); *BudNT* 1.Petr 2/17 (2); *CzechRozm* 7v (7); *ModrzBaz* 29 (6); *SkarJedn* 190; *KochPs* 171; Báby ktore fię Páná Bogá bały Pan Bog vbogácił. *SkarŻyw* 477 marg, 69 (23); *CzechEp* 73 (6); *NiemObr* 61 (9); *KochMRot* A2v (6); *Paprup* E2v; *ActReg* 31; *Calep* 1033a; *GostGosp* 6; *Phil* L2; *GórnTroas* 73; *LatHar* 725 (3); *KolakSzczęśl* B3 (4); Bogá fię boyćie. Krolá czćicie. *WujNT* 1.Petr 2/17, *Apoc* 14/7 (14); *WysKaz* 3 (5); *JanNKarGórn* H (2); *KmitaSpit* Bv; *PowodPr* 76; *SkarKaz* 209b (4); *CzahTr* L4; Szczęście Rzeczypołp: lud cnoty miłuiący y Bogá fię boiący. *SkarKaz* 686a marg, 661á (13); *KlonWor* 69.

»(Pana) Boga bluźnić, zbluźnić, (z)bluźnienie, bluźniący; imię Boga bluźnić; przeciw Bogu bluźnić, bluźnienie« [szyk zmienny] (114): Bowiem y mnie zefromocił/ Y náprzećiw Bogu bluźnił. *BierEz* A3v; *WróbŻołt* Z6v; *ComCrac* 20; *SeklKat* K3v (3); Nielży lgarzu niebluñn boga Nie po piędzaczcy droga. *RejKup* 18v; *LubPs* C2v (3); *GroicPorz* 114v; A przełto wtey wálzey łpowiedzi nic infzego nietzyniće/ iedno Páná Bogá na každy dzień bluźniće. *KrowObr* 159, 73 (53); *Leop* *Apoc* 13/6; *OrzList* e2v; *BibRadz* *Apoc* 16/11 (5); A gdy náłtał krol Báltázár Bábilońki po Nábchodnozorce [!]/ łkaran był od Bogá o bluźnienie przeciw Bogu *BielKron* 110v, 85v (3); *OrzQuin* Z (2); *RejAp* 136v (2); *WujJud* 64v (2); *BudBib* 4.Reg 19/16; *HistHel* Dv; *SkarŻyw* 50 (2); *CzechEp* 60 (4); *NiemObr* 110; *WujNT* 537 (5); Y ták potępiano o to ná śmierć ludźie w piłmie ś. iż Bogá zbluźnili y krolá. *SkarKazSej* 692b; Naprzednieyfzy grzech iełt [...] zbluźnienie P. Bogá Chrześciójánłkiego w Troycy iedynego *SkarKazSej* 703a, 699a (8). Cf *Wyrażenia*, *Zestawienia*.

»b(ł)ogosláwić (Pana) Boga (Ojca)« [szyk zmienny] (36): *PatKaz* III 149v; bogoflaw [!] dułzo moia pana boga *WróbŻołt* 103/35, 133/1 (6); *LubPs* dd4v marg (2); *Leop* 3.Esdr 9/46 (5); *BibRadz* *Ios* 22/33 (3); *RejPos* 298 (8); *RejZwierc* 199v; Tedy Tobit wyłzedł przeciw twoiey niewiełtce/ wełeląc fię y błogosláwiąc Bogá wbranie Niniwitłkiej *BudBib* Tob 11/13, *Ps* 113/18; *BudNT* *Luc* 24/53; *LatHar* 2 (2); A wnet fię otworzyły vłtá iego/ y rowiázał fię ięzyk iego/ y mowił błogofłáwiąc Bogá. *WujNT* *Luc* 1/64, *Luc* 2/28 (3). Cf *Wyrażenia*.

»być, przyść itp. z (od) (Pana) Boga« [szyk zmienny] (169): Od počátku łwiata nieiełt łlycháno aby kto otworzil tego oczy ktory fie łlepo narodzil/ wyiáwłfy iłżby ten człowiek od boga był. [bibl. *Ioann* 26/27] *OpecŻyw* 64, 52 (3); *PatKaz* III 146; *BielŻyw* 130 (3); *RejKup* e4v; *KromRozm* I F3 (3); Ten człowiek/ nieiełt od boga/ gdyłż łobboty niezachowáwá *MurzNT* *Ioann* 9/16; *KromRozm* II pv (2); *KromRozm* III H6; *GliczKsiąż* C5v; *GroicPorz* pp4; Myłmy przyięli nie Duchá/ tego łwiátá/ ále Duchá/ ktory iełt z bogá *KrowObr* 54, C3v (15); *Leop* *Ioann* 5/44 (4); *RejZwierz* 75v; *BibRadz* *Gen* 40/8 (5); *OrzRozm* L4v (2); *GrzegRóżn* Lv marg; Abowiem łam Ocyec miłuiie was/ iżełcie wy też vmiłowáli mnie/ á wwieryłłicie iżem od Bogá wyłzedł. *RejPos* 132, 285v (29); *RejPos* *Wiecz*² 92v (2); *BiałKat* 28v; *GrzegŚm* 56; *BielSpr* 11v; *WujJud* 4v (2); *BudNT* *Ioann* 7/17 (3); *CzechRozm* 18 (17); Przełto łłufznie *Socrates* on wielce zacny Filozof powiełdá/ że y Filozofowie/ y Krolowie od Bogá łá *ModrzBaz* 129, 59; *SkarJedn* 151 (2); *SkarŻyw* 30 (4); *Wiará Papieska* nie iest z Bogá. *CzechEp* 339 marg, 17 (20); Ano było trzebá/ z niebá połtrychnąc ie miodem/ Aby znano iżeś z Bogá/ y z oney Polłki rodem. *NiemObr* ktv, 82 (7); *ReszPrz* 12; *WujNT* *Ioann* 6/46 (27); Iełłi ći ludźie nie łá z Bogá: tedy zá czáfem łámi vłtáná y wyginá *PowodPr* 55, 55; *SkarKaz* 310b (3).

»chwalić, pochwalać *itp.* (Pana) Boga (Ojca); chwalenie, chwalący *itp.* Boga« [szyk zmienny] (472): Ale ſtoletz boży nitz inſłégo nie ieſt/ iedno panna maria/ przed którą kladli ſwé korony/ iéy chwale czynią/ a boga w łobie ij w pannie Marij chwálątz. *OpecŻyw* 189v, 3 (14); *PatKaz I* 15v (2); *PatKaz II* 46v (3); dzyłz ſyą ſtal ſzwyatu początek zbauyenia chwal boga wſzytka zyemya *PatKaz III* 115; *HistJóz* E3v (2); *MetrKor* 46/46 (2); Boga chwal á przyiaciele wſpomagay, rodzice ſwe czcý, á nikomu nie zazrzy. *BielŻyw* 34; *MiechGlab* 19; Pochwalaycie pana boga wſzelka ziemio/ ſpiewaycie á raduycie ſie y poycie iemu. *WróbŻołt* 97/4, 7/18 (36); *RejPs* 35v (6); *RejRozpr* Bv (2); Maciey Zaicz w Byſzinie podgorny Prorok: chwali Boga zſwą oſadą za wſzytkę Krzywaczką Gromadę. *LudWieſ* ktv, A2; *SeklWyzn* a3v (7); *RejJóz* Q3; *SeklKat* E4v (7); *HistAl* I6; *MurzHist* O2 (4); *MurzNT Matth* 9/8 (6); *KromRozm III* B2v (2); *Diar* 21; *GliczKſiąż* P6v (2); Chwalciełz Aniołowie Pánſcy/ Páná Bogá ſwoiego *LubPs* V6, A5v (22); *KrowObr* 64v (6); Ku ſpołecnemu w dni ſwięte Páná Bogá chwaleniu vpominanie. *Leop Ps* 99 arg, 1.Par 25/3 (23); *OrzList* a4v; *LeszczRzecz* A2 (2); *BibRadz Gen* 4/26 (12); *OrzRozm* D3; *BielKron* 466 (9); *GrzegRóżn* G3; Benedicere Deo, id est. laudare Deum, Chwálić Páná Bogá. *Mącz* 87a; *OrzQuin* V2v (3); *SarnUzn* C6 (3); *RejAp* 190 (3); *HistRzym* 132 (3); *RejPos* 13v (12); *BialKat* b2v (7); *GrzegŚm* 47 (2); *KuczbKat* 295 (4); *RejZwierc* 32v (2); *WujJud* 46v (13); *WujJudConf* 21 (6); *BudBib Tob* 4/15 (7); *HistHel* A (2); *MycPrz I* [D]v (2); *BialKaz* F3 (2); Y nagle było z ániołem mnoſtwo żołnierſtwá niebiełkiego chwalaących Bogá y mowiących. *BudNT Luc* 2/13, 20; á ia tobie zá to dziekować/ á Páná Bogá wychwalać/ powinien będę. *CzechRozm* 224, 120v (22); *ModrzBaz* 32v; *SkarJedn* 236 (2); *Oczko* [40]v; *KochPs* 199; *SkarŻyw* 584 (44); *CzechEp* 6 (12); *CzechEpPorz* *4v; *NiemObr* 17 (5); *ReszPrz* 57 (3); *ReszList* 158 (4); *ArtKanc* A9v (13); *GórnRozm* K2v; *GrabowSet* B4v (4); *LatHar* 572 (11); *WujNT* 26 (55); Ieſli tedy iednegoż Bogá y iednáko chwalemy: po nowej Konfederacyey nie *PowodPr* 39, 81 (7); *SkarKaz* 453b (2); *SkarKazSej* 678b (2). Cf *Wyżenia, Zestawienia*.

»dawać, czynić *itp.* chwałę (Panu) Bogu (Ojcu); oddawanie chwały Bogu; chwała (ku chwale) Boga« [szyk zmienny] (162): *BierEz* G2v; Dáy chwałę bogu/ botz my wiémy iż ten człowiek ieſt grzełłny [bibl. Ioann 9/24] *OpecŻyw* 63v, 11 (4); *PatKaz II* 58v (2); *PatKaz III* 106; *BielŻyw* nlb 9; *LibLeg* 8/132v; *WróbŻołt* 64/14; *RejPs* 226 (5); *LibMal* 1544/84; Nienaydziez w polłce zadnego Clałtoru/ albo kołcioła/ ołtarza/ y kaplice/ ktory by był ku chwale panu bogu zbudowan *SeklKat* E2; *MurzNT Luc* 4/8 (2); *Diar* 59; *BielKom* G4; *LubPs* V5 marg (8); *KrowObr* 220 marg (2); *Leop Luc* 18/43 (7); *BibRadz 3.Esdr* 9/8 (3); Achior wyrwawłzy głowę/ czynił chwałę Pánu Bogu z dzyękami *BielKron* 114, 265v (3); *RejAp* 155v (3); *RejPos* 18 (24); *KuczbKat* 295; *RejZwierc* 205; *WujJud* 234v; *WujJudConf* 236; *RejPosWstaw* [21³]; Bo cię on tego wſzyłtkiego náuczý y w tym wſzyłtkim wyczwiczy: że wprzod záwždy oddawáć będziełz chwałę Bogu Oycu ſwemu *CzechRozm* 204, 107v (5); *KochPs* 149 (2); *SkarŻyw* 285 (6); *StryjKron* 707; *NiemObr* 104 (2); WZdawaymyż wierni chwałę Bogu wiecznemu/ czyniąc záwždy dzieki niełkończone iemu *ArtKanc* K20; *ActReg* 57; Żyw y W. M. w dobrym zdrowiu y w fortunách wſzelákich: mnożąc Bogu chwałę w Páwłowicach *GostGospSieb* *4v; *LatHar* 302 (3); *WujNT Apoc* 11/13 (10); *SiebRozmył* H4; *KlonKr* F4; y dla chwały Bogá ſwego/ na ołtre żelázá nieprzyaціoł nácierał. *SkarKazSej* 667b; *ZbylPrzyg* B2v. Cf *Wyrażenia*.

»(Pana) Boga czcić *itp.*; cześć Boga« [szyk zmienny] (16): *PatKaz I* 1v; *BielŻyw* 100; Bo wiera y nałzy tatufiowie (czcząc Boga naprzod/ was y wyłokie prełaty) w fwyh kolendarzoch y łachmaniech po ty lata zbłądzili *LudWieś* ktv; Dijabeł dopuści ććić y chwalić P. Bogá *KrowObr* 220; *GórnDworz* Hh6v; *CzechRozm* 161; *SkarŻyw* 69 (3); *CzechEp* 100; Więc wálzy woźnowie iácy fą/ chłop prołty/ ktory áni Bogá czći/ áni wie dla czego łtworzon łam ielt *GórnRozm* F; kiedy z iedney łtrony cześć Páná BOgá twego zálecaią/ á z drugiey/ łwięte iego niebieskie/ y namiáłtki źiemłkie z godności y mocy/ n nie od Bogá włożoney/ łzpetnie obnażią. *LatHar* +4v, 132; *WysKaz* X3; *SkarKaz* 514a; *SkarKazSej* 657a.

»cześć (Panu) Bogu (Ojcu) da(wa)ć, wyrządzać *itp.*; ku czci, na cześć Bogu« [szyk zmienny] (98): A naprzod Bogu cześć daway Swemu Pánu wiárę choway *BierEz* F4, H3; *OpecŻyw* 17v (2); *PatKaz II* 58 (3); *MiechGlab* [88]; przynofcie panu bogu czełć y chwałę imieniowi iego *WróbŻółt* 28/2; *RejKup* k8 (3); *KromRozm I* N4v; *GliczKsiąż* G5; *LubPs* cc3 marg (6); *KrowObr* 219v (2); *Leop Act* 12/23 (4); *KochZuz* A5; *RejZwierz* A3 (2); *BibRadz I* *5 (2); Agdy [*Mateusz św.*] pánnę iednę Ephijeniá Pánu Bogu ku czći krztem łwięty m oświęcił ze dwiemá łty pániem/ przebit od łługi krolewłkiego rohátyną przed ołtarzem. *BielKron* 144, 14 (3); *Mącz* 166b; *SarnUzn* C3v (3); *RejAp* 156 (5); *HistRzym* 99v; *RejPos* 284v (5); *BiałKat* 148v (2); *KuczbKat* 220 (3); *RejZwierc* 182 (7); *WujJud* 46v; *CzechRozm* 123v; Bo kto prawdziwą á łwiętołbiwą przysięgę czyni/ cześć Bogu wyrządza *ModrzBaz* 87, 86; *SkarŻyw* 180; *CzechEp* 11v; *ReszList* 161; *ArtKanc* T11v (3); *GostGospSieb* 1; *LatHar* 49; *WujNT* 89 (3).

»czynić się Bogiem (Ojcem), mędrszym nad Boga« [szyk zmienny] (20): O dobry cie vczynek nie kamionuiemy/ ale ijże mowifs przeciw bogu/ ij że ty będątz człowiekiem/ czyniłs fie bogiem. *OpecŻyw* 65v, 130; *MurzNT Ioann* 10/33; *BibRadz Ioann* 10/33; *BielKron* 164v; *BudNT Ioann* 10/33; Gdzie iż fie mędrłzymi nád Bogá czynią/ gdy fie tego domyłłaią czego fie Bog łam domyłłic nie mogł *CzechRozm* 100, 215v; [*Szymon*] vdał fię do Rzymu/ y tám Bogiem fię czyniác y łynem Bożym/ do tego Rzymiány przywiódł/ łfz mu łłup iáko Bogu łtáwili/ y ofiáry czynili. *SkarŻyw* 361, 601; *CzechEp* 283 (5); *NiemObr* 101; *WujNT* 716 (4).

»(d)ufać (w) (Panu) Bogu, w Boga; (d)ufający, ufność ku (w) Bogu; ufanie w Boga; (d)ufanie mieć *itp.* w Bogu« [szyk zmienny] (104): *OpecŻyw* 55 (2); *TarDuch* A6; Telok ty naprzod w panu Bogu dufay á themu wierz yż ta wodka ma tę mocz *FalZioł* II 5d; W miłym bodze mam duphanie *WróbŻółt* 10/2, H8v (7); *RejPs* 169v (4); *SeklKat* D4v, *MurzHist* K4 (5); Ktorzy też odstąpiwłzy vfánia łwego w Páná Bogá vdáli fie zá żádzami łwymi cielełnemi. *LubPs* C3v, ff3 (16); *KrowObr* 149 (2); *RejWiz* 83; *Leop 2.Par* 20/20 (6); *BibRadz 2.Par* 13/18 (6); *BielKron* 304v (2); *GrzegRóżn* G2; *RejPos* 289 (2); *BiałKat* 48v; *WujJudConf* 213v; Żeby pokłádáli w Bogu vfánie łwoie/ á nie przepomináli łpraw Bożych *BudBib Ps* 77/7; *BiałKaz* F3v (3); *CzechRozm* 249; W niełzczęściu/ y w káždéy trwodze Náłzá vfność záwždy w bodze. *KochPs* 89, 88 (6); *SkarŻyw* 373 (11); *CzechEp* 66 (4); *CzechEpPORz* xx4v; *KochPieś* 37; *GrabowSet* G2 (2); Wiele bicżow ná grzełznego/ lecz vfáiącego w Pánu Bogu miłóšierdzie ogárnie. *KołakSzczęśł* B4, C2; *WujNT Matth* 27/43 (6); *SkarKaz* 41a; *CzahTr* A4; *SkarKazSej* 658a.

»iść, przyść *itp.* do (Pana) Boga (Ojca)« [szyk zmienny] (29): Yam ieft prawda/ dzwierze/ droga/ a zaden nieprzydzie do Boga oycia iedno przes mie [bibl. Ioann 14/6] *SeklKat Pv*, O3 (3); *KrowObr* 181v (8); *BibRadz* 1.*Petr* 1/13; *RejPos* 302v (2); *KuczbKat* 380; Abo iákoby też y oni włyzyfcy [...] przezeń do Bogá przychodźić nie mieli. *CzechRozm* 24, 23v (12); *ReszPrz* 60; [Jezus] wiedząc iż włyzytko dał Oćiec w ręce iego; á iż od Bogá wyfzedł y do Bogá idzie: wítał od wieczerzey/y złożył fzytý fwe. *WujNT Ioann* 13/3.

»kusić, pokuszać (Pana) Boga; kuszenie Boga« [szyk zmienny] (40): *MurzNT Luc* 4/12; *BielKom* F3; A włyfakoż oni przedię s ferczá vpornego/ Nye przeftáli pokuffać Bogá nawyzłfego *LubPs* Sv, S (4); Nie będziefz kuffł Szátanie Páná Bogá twego. *KrowObr* 216, 216; *Leop Deut* 6/16 (3); *BielKron* 113v; *RejPos* 230 (10); *BialKat* 48v; *RejZwierc* 11v; *RejPosRozpr* b3v; *BudBib Mal* 3/15 (3); *CzechRozm* 31 (3); *SkarŻyw* 194; Vporne kufzenie P. Bogá fwe⁸⁰ iákiekolwiek. *LatHar* 113, +9v; *WujNT Matth* 4/7 (5); Prožno P. Bogá kuśi/ kto o mądrość prośi á fam fię o nię nie ftára. *SkarKazSej* 663a.

»mieć, kłaść *itp.* nadzieję w (Panu) Bogu (Ojcu); nadzieja (jest) w Bogu *itp.*; u Boga nadzieję czynić *itp.*« [szyk zmienny] (87): *PowUrb* +v; Boć mam nadzieię w Bodze, żeć on twą moc vmgli á ciebie poniży *BielŻyw* 152; *WróbŻolt* 55/11 (9); *LibLeg* 10/124v (2); Nadzieię fwą pokłáda vpełną wbogu *RejPs* 64v, 224v (9); *RejJóz* I4v (2); *SeklKat* Ev; *RejKup* Ccv; *HistAl* Cv; *KromRozm I N*; *MurzHist* K3; *BielKom* G5 (2); Bo ten ktory nádzyeię fwą w Pánu Bogu fwym kłádyze/ Ten iuz iście nie omylnie wygrał ná tym zakłádyze *LubPs* ff2, R6 (5); *Leop Ps* 145/5 (3); oftátnia nádzyeia náfzá w Pánie Bodze/ á w mądrości Krolewfkiey/ á w tey Exekucyey ieft *OrzRozm* A3, Lv; *BielKron* 62v (2); *OrzQuin* R2; *RejPos* 341v (3); *KuczbKat* 260; *CzechRozm* 90 (4); *KarnNap* F (2); *SkarJedn* 378 (2); *KochPs* 52 (3); *SkarŻyw* 103 (2); *CzechEp* 342 (4); *CzechEpPORz* ** (2); Zwyćięftwo w ręku wálzych/ mam nádzyeię w Bodze. *KochJez* B2; *ArtKanc* Q10 (2); *KmitaPsal* A3v; *ActReg* 122 (2); *LatHar* 53 (4); *WujNT* 116 (5); *SkarKaz* 350b (4); *CiekPotr* 89.

»(Pana) Boga przed oczyma mieć, kłaść« [szyk zmienny] (28): *WróbŻolt* dd5v; Tu prorok nárzeka ná ludzi befpiecznego ferca ktorzy áni ftráchu/ áni bogá przed oczymá niemáią *RejPs* 79, 222; *LibLeg* 10/150v; *GliczKsiąż* P6; *GroicPorz* aa3v (4); *KrowObr* 220; *OrzRozm* E; *BielKron* 299v; Religionem colere, Pánu bogu pilnie słuźić [...] Mieć Bogá przed oczymá. *Mqcz* 351b, 301d (3); Ktęmuć wiodą to troie przykazánié: które człowiekowi Páná Bogá przed oczy kłáda. *BialKat* 51; *RejZwierc* 239v; *BialKaz* K2; *KarnNap* F; *ReszPrz* 94; *KołąkSzczęśl* A3v; Sądzic máią fpráwiedliwie [...] Bogá y fpráwiedliwość iego świętą/ przed oczymá máiąć. *SarnStat* 854, 469 (7).

»za Boga mieć, być *itp.*« [szyk zmienny] (31): A miedzy inymi ieden człowiek/ ktorego iá ij ijnij dobrzi ludzie za boga mámy dźiáno mu Iezus *ForCnR* A3; *SeklKat* D2v (2); *KromRozm II* i3v (2); á ty Pánie byleś im zá Bogá. *BibRadz* 1.*Par* 17/22; *BielKron* 138v (2); *GrzegRóżn* L2v; *BialKat* 180v; *KuczbKat* 405; *CzechRozm* 34v (3); *SkarJedn* 390; *SkarŻyw* 62 (4); *CzechEp* 237; y wynieśie fię nád to włyzytko co Bogiem zową ábo zá Bogá chwałą *WujNT* 716, 551 (8); *PowodPr* 14; *SkarKaz* 275a; *CzahTr* Gv.

»miłować, rozmiłować się *itp.* (Pana) Boga; miłujący, miłowanie Boga« [szyk zmienny] (127): a to oboie od mile⁸⁰ boga bez wátpieniá otrzimáls/ ieftli [...] włytykim fercem boga fie rozmiłuięś

OpecŻyw [170], 187 (5); *PatKaz III* 148 (2); Mądry miłuię Boga, á Bog dułżę mądręgo. *BielŻyw* 131; *SeklWyzn* a4v; *SeklKat* B3v (4); *MurzHist* K3v (3); *KromRozm II* k3; *GliczKsiąż* P6; zgárdzenie y niemiłowánie Páná Bogá wfercáh ludzkich vtwierdził/ y podwyłłýł *KrowObr* 53v, C4 (7); *Leop Deut* 6/5 (7); Zdrayce/ łkwápliwi/ nádeći/ w rokofzách fię kocháiący rádfzey niż Boga miłuiący. *BibRadz 2.Tim* 3/4, 2 (9); *OrzRozm* E4; *BielKron* 45v; *Prot* D4; *HistRzym* 51v (4); *RejPos* 99 (12); *RejPosWiecz*² 92v; *RejPosWiecz*³ 99 (2); *GrzegŚm* 31; *KuczbKat* 395; *RejZwierc* 128v; *WujJud* A2v (2); *BudBib Tob* 14/8; *BudNT 1.Ioann* 5/2; Bogá więcey nád dekret vrzędowy miłował y łłuchał *CzechRozm* 252, 231 (4); *ModrzBaz* 113v; *SkarJedn* 246 (2); O dziwne młode fercá/ iáko fię Bogá zámilowały *SkarŻyw* 180, 209 (12); *CzechEp* 17 (2); *KochMRot* B3v; *PudłFr* 46; *ArtKanc* M3; *LatHar* 559 (2); *KołakSzczęśl* C3v (3); W tymći ięłt miłóść: nie iżbyłmy my vmiłowáli Bogá; ále iż on vmiłował nas *WujNT 1.Ioann* 4/10, *Matth* 22/37 (11); *PowodPr* 85; *SkarKaz* Oooo2b. Cf *Wyrażenia, Zestawienia*.

»modlić (się) *itp.* (ku) (Panu) Bogu (Ojcu); modlić się do Boga; Boga modlić; modłę Bogu dawać *itp.*« [szyk zmienny] (180): a iátz od was maluczko poydę/ pomodłę fie bogu oyttzu. *OpecŻyw* 98v, 32v (11); *PatKaz II* 51v (4); *PatKaz III* 152 (2); modl fie Bogu wfczechmogáčzemu á temu fie poruczay *FalZioł V* 66; *BielŻyw* 130 (3); dawaycie panu bogu modłę w przybythku święthym ięgo. *WróbŻołt* 28/2, E5v (3); *LibLeg* 11/44v; *RejPs* 220 (4); Z żywymy świętymy mam fię wełpołek modlić do pana boga *SeklWyzn* e4; *SeklKat* G2 (2); *MurzHist* Sv (3); *KromRozm III* F3v; *GliczKsiąż* D8v (2); *KrowObr* 214v (5); *Leop Iudith* 12/5 (4); Modl fię próšimy ćię Panu Bogu náłzemu zá námi. *BibRadz Ier* 37/3, *Ex* 10/17 (10); *BielKron* 38 (29); Vota facere, est orare, Modlic fie pánu bogu/ próšić páná bogá. *Mqcz* 508a, 60a (4); *OrzQuin* Z2 (2); *SarnUzn* B2; *SienLek* 12; *RejAp* Dd4v; *GórnDworz* Ii3v; *HistRzym* 132v (6); *RejPos* 213v; *GrzegŚm* 44 (2); *KuczbKat* 365 (4); *WujJud* 201 (6); *WujJudConf* 227v; *BudBib 2.Esdr* 2/4; *BudNT* a4v (4); *StryjWjaz* Cv; *CzechRozm* 2v (7); CZęłto ten Bogá modli nie o chleb o piwo/ A teź go ták wybornie wyłławia co żywo. *PaprPan* Z4v; *ModrzBaz* 59 (3); *SkarŻyw* 601 (18); *CzechEp* 288 (6); *NiemObr* 10 (3); *ReszList* 161 (3); *ArtKanc* D12; *LatHar* 85 (3); [był rotmistrz] poboźny [...] á Bogu fię záváždy modłący. *WujNT Act* 10/2, 573 (3); *SiebRozmyśl* B3 (3); *SkarKaz* 350b; *KlonFlis* B.

»z (Pana) Boga narodzić się *itp.*; narodzony z Boga *itp.*« [szyk zmienny] (32): *Leop 1.Ioann* 3/9 (2); KTokolwiek wierzy Iezufá być Kryłtufem/ z Bogá fię narodził *BibRadz 1.Ioann* 5/1, 3; Ale iż Bog Oćiec nigdy nie ięłt Synem Boźym/ to ięłt/ z Bogá vrodzonym Bogiem *GrzegRóżn* C, Lv (6); *Mqcz* 456d; *BudNT 1.Ioann* 3/9 (3); *SkarŻyw* 180; *CzechEp* 17; *NiemObr* 162 (2); Co fię kolwiek národziło/ po drugie z Bogá zrodziło/ mułi trudnołci znołć *ArtKanc* O4v, N3; *LatHar* 106 (2); *KołakSzczęśl* C3v; *WujNT* 550 (9).

»do (Pana) Boga (na)wrocić się *itp.*; nawrocić się ku Bogu; nawrocony do Boga« [szyk zmienny] (39): *SeklWyzn* f4v; *MurzHist* I2; Abyłmy w zbawięniu náłzym nierołpaczali/ gdy się nierychłó ku panu Bogu nawrociemy *MurzNT* 96, *Luc* 1/16; *KrowObr* 70; *Leop Deut* 30/10 (3); *BibRadz Os* 12/6 (2); Ale ięłli fie obrociłz ku Bogu fercem łkrułzonym [...] wywiedzye ćię z ięłtwá y zmiłuię fie nád tobá *BielKron* 45, 90 (3); *LeovPrzep* b3; *HistRzym* 47v; *KuczbKat* 205; *WujJudConf* 246v (2); *BudBib Iudith* 5/17 [*Vulg* 5/23]; *BudNT Act* 14/14; *CzechRozm* 218 (3); wrocić fię do Páná Bogá ktory w

pokoju w miłości y w iedności mieżka *SkarJedn* 332, 365; *SkarŻyw* 558 (4); *NiemObr* 27; *ArtKanc* S4; *LatHar* 686; *KolakSzczeńśl* B4; *WujNT Act* 15/19 (4); *WysKaz* 24; Kátolicy całym fercem przez práwą pokutę do Bogá fię náwróciwłzy/ gniew iego modlitwami błágáli. *PowodPr* 56.

»(Pana) Boga obrazić, obrażać; obrażający Boga« [szyk zmienny] (36): *HistRzym* 102 (2); iáko troiáko Páná Bogá obrażamy/ fercem/ ięzykiem/ y vczynkiem *WujJud* 93; *MycPrz* II A4; *SkarŻyw* 172 (2); *WerGośc* 227; *GórnRozm* G2v (4); *ActReg* 57; gdziekolwiek z opilthwá rzeczy fzkáráde/ nieprzyftoyne/ Páná Bogá obrażáiące przedfię bierze. *Phil* L4; *GrabowSet* G3; *LatHar* 135 (2); *KolakSzczeńśl* C2v; *WujNT* 21 (4); Zbytne bieśiady y nie ná czás iáko Bogá obrážáią. *PowodPr* 74 marg, 49 (9); *SkarKaz* 348b (2). Cf *Szeregi*.

»(Panu) Bogu (się) odda(wa)ć; Bogu oddany, oddawający« [szyk zmienny] (43): *RejPos* 56 (2); Nie giną pewnie wierni/ ále się oddáią Pánu Bogu do żywothá wiecznego przechodząc *GrzegŚm* 28, 22; *WujJud* 181; *RejPosRozpr* e2v; dáleko więcey tá potępiona będzie/ którú swiátú nieśkofztowawłzy/ w pánieńftwie ieft Bogu oddaná *SkarŻyw* 457, 507 (12); *ArtKanc* O3v (2); Consecro – Offiaruię, oddaię bogu y fzwietim rzeczám. *Calep* 245a; Tę [Mszę] ná vczczenie swiętych Bożych Pánu Bogu oddawano. *LatHar* 76, 744 (8); *WujNT* 252 (7); *SarnStat* 205; *SkarKaz* 454a (5); *PaxLiz* D4.

peryfr. »ducha (duszę) (Panu) Bogu (Ojcu) (od)dać« = *umrzeć* [szyk zmienny] (24): *MiechGlab* 47; *KrowObr* 49v; A on zakonnik dużę P. Bogu oddał. *SkarŻyw* 100, 58 (19); *KochSz* B4; *LatHar* 320; Zyięc lat wiele w pánieńfkiey czyftości, Dał duchá Bogu, ziemi z ciáłem kości. *KlonKr* D3.

peryfr. »w Panie Bodze odpoczywać; odpoczywać, odpoczywający z Panem Bogiem« = *być w niebie* [szyk zmienny] (5): *KromRozm I* G4; Vmárł potym [Ioiadas] máiąc lat wieku fwego fto y trzydzyeści/ w Pánie Bodze odpoczywał. *BielKron* 86v, 90; ten swiát przez fześć tyśięcy lat trwác miał/ á śiodmego tyśięcá włzyfcy wybráni máią odpoczywác s Pánem Bogie^m wiecznie *LeovPrzep* G4v; *LatHar* 325.

»odstąpić, odstępować (od) (Pana) Boga (Ojca); odstąpienie Boga« [szyk zmienny] (42): *RejPs* 156v; *MurzNT* 31; therasz Bog oczyecz włfythkye sprawy poruczył fynowy wfchakze rok przed fładnym dnyem fyn odftapi boga oycza *LibMal* 1554/ 189v, 188v; *DiarDop* 103; Co zá flepothá ieft złych/ iż dla bogactw á rośkofzy fwieckich odftępuią boga *LubPs* Rv marg; *OrzList* a4v; *BibRadz Is* 59/13; *BielKron* 43; *RejPos* 140v (7); *RejZwierc* 258 (2); *BudBib Ez* 4/6 (2); Czemuście P: Bogá/ to ieft/ iedności y miłości Chrześciáńfkiey odftąpili *SkarJedn* 335, 332 (3); *KochPs* 24; *SkarŻyw* 557 marg (9); Wtora przyczyná vpadku Pańftw Krześciáńfkich/ ieft zuchwáłe odftąpienie Bogá/ religiey/ y przykazánia iego *PowodPr* 26, 26; *SkarKaz* 518b; *SkarKazSej* 683a (3). Cf *Wyrażenia*.

»ofiarować (Panu) Bogu (Ojcu); (u)czynić *itp.* ofiarę Bogu; ofiarowany, ofiara Bogu« [szyk zmienny] (254): Pczołá gdy miód vdziáłá/ Bogu go ofiárowáł. *BierEz* L, L3 (4); W Betleie^m ieft narodzon/ w Ieruzale^m doniefion/ bogu tam ofierowán *OpecŻyw* 21v, 69v (7); *PatKaz II* 38 (3); *PatKaz III* 112 (4); *TarDuch* C6; *BielŻyw* 156 (2); A będę pełnił panu bogu żądliwe ofiary moię przed włzytkim ludem iego *WróbŻolt* 115/14, G3 (8); *RejPs* 165v; *SeklWyzn* a2v (3); *SeklKat* Y3v (2); *HistAl* C2v; *KromRozm I* Iv (3); *KromRozm II* k4v (4); *GliczKsiąż* D7; *LubPs* Z2; Offiárá Panu Bogu Duch záfmucony/ ferce skruźzone. *KrowObr* 238v, 91v (33); Vpominánie ludzi wiernych/ áby oni offiárowáli Pánu Bogu offiáry duchowne. *Leop Ps* 28 arg, *Gen* 8 arg (13); *BibRadz I* 3a marg (7); *OrzRozm* H2; *BielKron* 13 (12); offerre significat, Dác ofiárę/ Ofiárowác co pánu Bogu ku czći.

Mącz 123d, 170c; *RejAp* 14 (4); *HistRzym* 99v; *RejPos* 47 (34); *BiałKat* 351; *KuczbKat* 245 (7); *RejZwierc* 264v (2); *WujJud* 238 (10); *RejPosWstaw* [110³] (6); *ModrzBaz* 64v; *Ták ten wielki S.* oddał ofiarę swoię Bogu swemu *SkarŻyw* 356, 510 (24); *CzechEp* 101 (2); *ReszPrz* 19 (2); *Ktorem prawem rodzice dźiatki zabiiaia/ Y oné zą ofiarę Bogu ślubną daia?* *ZawJeft* 33, 6; *LatHar* 76 (5); *ták teź ciało iego [baranka] nie mogło być iedzione/ ázby pierwey Bogu ofiarowane było.* *WujNT* 287, 286 (24); *WysKaz* 39; *SkarKaz* 638a (3); *SkarKazSej* 668b. *Cf Zestawienia.*

»opuścić (Pana) Boga« [*szyk zmienny*] (31): *SeklKat* D4 (3); *Lecz iż oni opuścili Bogá swprawcę swego/ Więc odftapili zbawienia swego wdzyęcznego.* *LubPs* gg4v, Z6v (4); *KrowObr* 156; *Ale opuścili bogá oycow twoich/ y w nieczyłtoćie chodzili zą Bogámi ludzi they źiemie* *Leop* 1.Par 5/25, 2.Par 7/22; *OrzList* c2v; *BibRadz Os* 4/13 (4); *BielKron* 87v (3); *GrzegRóżn* O; *RejPos* 257 (2); *HistHel* A (2); *CzechRozm* 66 (2); *SkarJedn* 387; *Bo y prawo świeckie tego niedopuści/ y karze tych/ ktorzy opuściwzy Pána Bogá/ do Dyabła się wciekaia.* *SkarŻyw* 172, 504 (3); *SkarKazSej* 703a.

»(po)dziękować (Panu) Bogu (Ojcu); dziękowanie, dzięka *itp.* Bogu; dzięki czynić *itp.* Bogu« [*szyk zmienny*] (332): *LibLeg* 4/26; *Nályceniemi podźiękuymyź pánu bogu* *March*¹ A4v [*idem* *March*³ V6]; *BierEz* A3v (2); *Takież ij kielich z winem wziąwłly/ motzą swoią poświęciwłly/ wczyniwłly podźiękowanie bogu oytzu/ dál ijm rzekątz* *OpecŻyw* 93, 90 (17); *PatKaz II* 75 (6); *Pat Kaz III* 142 (4); *GlabGad* P8v; *KlerWes* Av; *March*³ V6; *RejPs* 49 (3); *SeklWyzn* Fv (2); *RejJóz* A5 (3); *SeklKat* A5 (6); *RejKup* r4v (2); *MurzHist* O3 (4); *MurzNT Sekl* A2; *KromRozm II* p2v; *Pirwey niźli ku łobye przijdyetá/ Pánu bogu dzyękować będyetá* *BielKom* G6, G5v; *GliczKsiąż* C7v; *Nápominánye włzytkiego kołcioła ku czynieniu dzyęk Pánu Bogu.* *LubPs* P3 *marg.*, ee (26); *KrowObr* 150 (14); *RejWiz* 73v (2); *Leop Ioann* 6/23 (9); *RejFig* Bb7v; *BibRadz Tob* 10/15 (7); *OrzRozm* D (3); *BielKron* 245 (31); *GrzegRóżn* C3v; *Mącz* 119a (3); *Ktokolwiek dźiękuie Bogu zą Króla/ tenze teź iemu dźiękuie zą Káplaná.* *OrzQuin* K *marg.*, A4v (8); *Prot* A4v; *SienLek* 164 (2); *RejAp* Ggv; *GórnDworz* R7v; *HistRzym* 46v (4); *zą ktore tu Pan Bog twoy dzyęki dawa Bogu Oycu swemu* *RejPos* 288v, 184v (6); *BiałKat* 273v (4); *GrzegŚm* A2 (2); *HistLan* E2; *KuczbKat* 35 (2); *RejZwierc* 172v (3); *WujJud* 94 (4); *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* [143²]; *BudBib* 2.Mach 9/20 (3); *Strum* H4v; *BiałKaz* D (2); *BudNT Philem* 1/4 (4); *StryjWjaz* B4; *CzechRozm* 55 (3); *PaprPan* X2v; *KarnNap* C2; *A przetoź/ y dźięki wielkie Pánu Bogu maia być czynione* *ModrzBaz* 36v; *SkarJedn* 269 (2); *Oczko* 23 (2); *A tym czáfem/ głowę mu ściał Theodor/ y podźiękował Pánu Bogu.* *SkarŻyw* 187, 74 (31); *CzechEp* 69 (3); *NiemObr* 17 (4); *ReszPrz* 92; *ReszList* 145; *KochTarn* 77; *ArtKanc* M11 (3); *PaprUp* H4v; *ActReg* 57 (3); *GórnTroas* 45 (2); *LatHar* 402 (12); *WujNT* 707 (39); *SiebRozmyśl* E2; *SkarKaz* 351b (7); *CzahTr* K4; *PAnu Bogu dźiękować mafz zą takie dáry* *PaxLiz* E, E3; *SkarKazSej* 692b (2); *SkorWinsz* A3.

»(po)jednać, (z)jednoczyć (się) *itp.* z (Panem) Bogiem (Ojcem); (po)jednanie, pojednany *itp.*, zjednoczony z Bogiem« [*szyk zmienny*] (74): *Iuz wam włzytko odpufzczam z Bogiem fie iednacyie* *RejJóz* P6; *SeklKat* O2v; *RejKup* o6; *MurzHist* F; *KromRozm II* b2v; *O Stzepanie chorąży/ nas wyfluchay/ y z bogiem poiednay* *KrowObr* 217, 218 (22); *Leop Eph* 2/16 (2); *BibRadz* 2.Cor 5/20; *BielKron* 215; *OrzQuin* N3 (2); *HistRzym* 47v; *RejPos* 152v (4); *RejPosWiecz*³ 96 (2); *BiałKat* 21; *Boć inłzy ielt vrząd przepowiadania łłowá Bożego/ á inłzy odpufzczania grzechow/ ále z obu łtron káplani łą łłżebnicy tego to poiednania z bogiem* *WujJud* 87v, 88 (4); *WujJudConf* 116 (3); *CzechRozm* 216

(4); *KarnNap* (4); *ModrzBaz* 127v (3); *SkarŻyw* 482 (4); *ArtKanc* I4v (4); *LatHar* 169 marg; K temu sam Pan Chrifus iefł pośrednikiem odkupienia y przeiednania z Bogiem *WujNT* 723, 632 (6).

»(Panu) Bogu (Ojcu) (się) polecać, zalecać« [szyk zmienny] (37): y polyeczylefz dułchą twoją nalfzyątfchą bogu oczczv *PowUrb* +2; *BierEz* H3; Mily Iezus iako rychlo bogu oyttzu dułfę polęcił *OpecŻyw* [162], 7 (6); *PatKaz II* 63; *DiarDop* 104; *BielKom* C7; *KrowObr* 189; *BielKron* 273 (4); Deum salutare, Pánu Bogu fie polecieć *Mącz* 366a; *OrzQuin* Aav; *BiałKat* 386v; *BielSat* G; *KuczbKat* 410 (2); *BudNT Act* 20/32 (2); *CzechRozm* 245; *ModrzBaz* 2; *SkarJedn* 220; położyli fie w polu y fpali/ Pánu Bogu drogę y zdrowie fwoie poleciając. *SkarŻyw* 356, 185 (8); *WerGość* 205; *BielSen* 13.

»(po)przysięgać na, przez (Pana) Boga, na Bog; w Bodze przysięgać« [szyk zmienny] (33): *LibLeg* 3/33v (3); Poprzyfięgám cie przez boga żywego/ aby nám powiedziál iefłis ty kryftus fyn boga żywego? *OpecŻyw* 114; *MurzNT* 21; *KrowObr* 73 (4); *Leop Gen* 21/23 (3); *BibRadz Gen* 24/3 (4); *BielKron* 46v; *GrzegRóżn* L3; *RejAp* 86 (2); Hnet ow ná bog żywy przyfiągł *GórnDworz* T4v, S7; *KuczbKat* 285 (2); *BielSpr* 11v; *WujJud* 62; *RejPosWstaw* [21³]; *BudBib Gen* 21/23; *BudNT Mar* 5/7; *StryjWjaz* A4; *CzechRozm* 5v; Ku krzywdzie ludzkiey przyfiągł na bog żywy krzywo *KochFr* 107; *WerGość* 248.

»(Panu) Bogu (Ojcu) (się) poruczyć; poruczanie Bogu« [szyk zmienny] (80): *FalZioł* V 32v; *LibLeg* 8/133v (2); Napierwei dułchą swą bogv wfzechmogączemu, pannye Mary, y wfchitkim swiethim poruczil *MetrKor* 59/75; Z dobrą nadzieią poruczanie panu bogu. *RejPs* 43v marg, 89 (4); *RejJóz* B2v (11); *RejKup* f6v; *BielKom* C7; *KrowObr* C4v; Pánu Bogu fie porucz/ inemu nikomu. *RejWiz* 80, 32v (6); *RejZwierz* 64v; *BielKron* 384 (3); *Mącz* 206c; *Prot* D; *SienLek* 1; *HistRzym* 46v; *RejPos* 104v; *BiałKat* 56; *KwiatOpis* A2v; *RejZwierc* 257v (10); *BiałKaz* M4v; *StryjWjaz* A2; *ModrzBaz* 15v; *Calag* 253a; Y poruczywłzy fie Pánu Bogu wfłąpił z oną corką fwoią/ ábo młodzieńcem do kłaftoru. *SkarŻyw* 183, 511 (4); *KochTr* 12; *MWilcHist* B3; *CzechEp* 11 (2); *KochDz* 109; *ReszList* 170; *ArtKanc* O3v; *ZawJeft* 22; *ActReg* 32 (4); *WujNT* 140 (4); *SiebRozmyśl* H4; Tradność poięcia P. Bogu poruczamy *SkarKaz* 485a; *CzahTr* I2v; *SkarKazSej* 663a (2).

»(po)ślubić itp. (Panu) Bogu; Bogu poślubiony itp. [także w znaczeniu zakonnik lub zakonnica]; poślubienie Bogu; ślub Bogu uczynic itp.«: [szyk zmienny] (93): Moijżełs przikázál aby każdy to fpelnil tzo bogu flubil. *OpecŻyw* 4, 3v (5); *PatKaz III* 104v (2); *WróbŻołt* Sv; *RejJóz* E6; Toć y S. Auguftyń o byałych głowach pánu Bogu poślubyonych nápiála. *KromRozm I* Cv, D4v(5); *GliczKsiąż* L4; *KrowObr* 150v; *Leop Deut* 12/17 (2); *BibRadz Deut* 23/21 (2); *BielKron* 80 (5); *Mącz* 85b (5); *RejAp* 175; ia mężá mieć niechcę/ bom flubila Pánu Bogu zá muž nigdy fie nie wydać. *HistRzym* 106, 111v (5); *RejPos* 54 (5); *BiałKat* 215v (2); *KuczbKat* 240 (2); *WujJud* 210; włożyła na fie zakonną záślubionyh iulfz Bogu pánienek/ kápice *SkarŻyw* 510, 93 (18); *StryjKron* 537 (2); *ZawJeft* 34 (3); *ActReg* 40; *LatHar* 126; *WujNT* 845 (11); *SiebRozmyśl* F3; *PowodPr* 49 marg; Sluby czyfłtości y inne Pánu Bogu czynione *SkarKaz* Oooo2c; *SkarKazSej* 668b. Cf *Wyrażenia*, *Zestawienia*.

»(Panu) Bogu (się) poświęcić; poświęcony, poświęcenie Bogu« [szyk zmienny] (19): *OrzQuin* Mv; A ták y sam fiebie/ y fyná fwego/ y wfzytek dom fwoy on nędzny człowiek/ przez wiare fwoię/ poświęcił Pánu Bogu fwemu. *RejPos* 244v, 350v (4); *WujJud* 212v; *BiałKat* M4v; *ModrzBaz* 55v; *SkarŻyw* 76 (4); Iż káždy ktory ślub czynił w zakonie/ á chciał fie poświęcić Pánu Bogu/ muśiał

ię włtrzymać od winá/ y od wżezgo napoiu pijánego. *WerGośc* 258; Poydzielz fortunnie [...] przed ołtarz Bogu poświęcony *GrochKal* 26; *SkarKaz* 454a (3).

»prosić *itp.* (od, u) (Pana) Boga (Ojca); prośbę uczyku Bogu« [szyk zmienny] (405): *BierEz* L2 (5); Iako kaplani boga profyli iżby ijm wziawil tzo by łtą panna działatz mieli. *OpecŻyw* 4 [*id.m OpecŻywSandR* 2], 14 (12); *OpecŻywSandR* 2; *KlerPow* 11; *MetrKor* 46/47v (2); *TarDuch* D2v; *BielŻyw* 159; *LibLeg* 7/42 (4); *RejPs* 189 (2); *RejRozpr* G; *LudWieś* A4v; *SeklKat* F4v (5); *RejKup* c3 (5); Ty do tąd proś Bogá/ by nam obyemá łálki łwey wżyczyc raczył *KromRozm I* P3, K2 (3); *MurzNT* 28v; *KromRozm II* q2v (3); *KromRozm III* E7 (2); *Diar* 49; *BielKom* F6; *GliczKsiąż* C2 (2); *LubPs* G2v (5); *GroicPorz* B; *KrowObr* 40 (14); *Leop Eccli* 50/21 (9); *OrzList* b (2); *RejFig* Ee2; *RejZwierz* 121; *BibRadz Gen* 20/17 (4); *OrzRozm* F2 (2); *BielKron* 84 (32); Vota facere pro aliquo, Prosić páná bogá zá kogo. *Mącz* 508a; 122d (7); *OrzQuin* R2 (4); *Prot* C3v (2); *SienLek* 196; *LeovPrzep* a4 (3); *GórnDworz* T3v (6); *HistRzym* 82 (2); pokorną prosbę wczynił ku Bogu Oycu łwemu *RejPos* 46v, 61 (11); *BiałKat* 231 (2); *KwiatOpis* D2; *GrzegŚm* 67; *HistLan* B2; *KuczbKat* 390 (10); *RejZwierc* 162 (9); *WujJud* 55 (12); *WujJudConf* 215v; *BudBib I* c4 (2); *HistHel* C3; *BiałKaz* C (6); *BudNT Iac* 1/5 (3); *StryjWjaz* B4; *CzechRozm* 66v (11); *KarnNap* D (2); *ModrzBaz* 23v (7); Idźcie dziatki á proście od Páná Bogá miłosierdzia *SkarJedn* 387, 304 (6); *KochOdpr* B2v (3); *Oczko* B; *KochPs* 106 (2); Niepłodney iedney/ domu zacnego Kaštilionow w Florencyey/ błogółławieńftwo rodzáiu v Páná Bogá vprosił. *SkarŻyw* 412, 28 (58); *CzechEp* 45 (5); *CzechEpPORz* *; *NiemObr* 66 (3); *KochSz* C2v; *ReszPrz* 51; *ReszHoz* 123; *ReszList* 147 (2); *WerGośc* 248; *WerKaz* 288; *PudłFr* 65 (2); *ArtKanc* N17v (2); *GórnRozm* I4v (3); *Paprup* L4 (2); *KochWr* 39; *Zawjeft* 42; *Phil* K4; *GrabowSet* A3 (2); *KochFrag* 49; *KochFragJan* 4; *OrzJan* 127; *WyprPl* B2v; *LatHar* 110 (15); *KołakCath* C2v; *KołakSzczęśl* B3; *RybGęśli* B4 (2); Prosi Bogá zá domowniki Onezyforowe/ że mu wiele dobrego czynili. *WujNT* 734, 714 (14); *WysKaz* 3; *SiebRozmyśl* A2 (3); *PowodPr* 6 (2); *SkarKaz* 40b (13); *VotSzl* Bv; *CiekPotr* 6; Ná ktorego ia pomłty tu od Bogá prołzę *CzahTr* K, E4 (4); *GosłCast* 9; *SkarKazSej* 657a (10).

»przyczyniać się do (Pana) Boga (Ojca); przyczynić, przyczynianie do Boga« [szyk zmienny] (26): *SeklKat* O3v; gdzie ktory Prorok Boży/ álbo Apoštoł Święty vtzynił thákowy rozdział/ o Iednatzu y przytzyncy do Bogá? *KrowObr* 208, 214 (16); *BielKron* 62v; *WujJud* 56v; *BudNT Rom* 11/2; *CzechRozm* 182; Sława iego wielka/ ktora łię co dzień łzerzyłá/ łług P. Bogu ktorzy świat opufzczáli przyczyniáłá. *SkarŻyw* 250, 92 (3). Cf *Zestawienia*.

»przysięgać (Panu) Bogu; przysięgać przed Bogiem« [szyk zmienny] (11): *BierEz* I4v; Bo przyięgam przed Bogiem, żeć chcę kroleństwo y dołtoienftwo twe wrocić *BielŻyw* 153; *LibLeg* 6/158v (2); *MetrKor* 61/35; *SeklWyzn* g4; *GroicPorz* aav; *OrzRozm* M2; Peierat per sancte, Przyięga bárzo pánu Bogu. *Mącz* 366d; *KochPs* 195; *SarnStat* 458.

»(Panu) Bogu rownać się *itp.*; z Bogiem (z)rownnać się; czynić się równym Bogu; rowny, przyrownany (ku) Bogu« [szyk zmienny] (20): *PatKaz III* 87; *WróbŻółt* 88/7; Przeto też Papież rownáiąc łie Bogu nawyłłżemu/ tákowy Kanon o łobie nápił *KrowObr* 25, 13 (3); *RejWiz* 18v; *Leop Job* 9/1 (2); *Mącz* 440a; *RejPos* 149v; Nie miał łobie Chriřtus zá łup/ álbo zá wydárek/ choćby łię rownáł Bogu. [*bibl. Philipp* 2/6] *BudNT* Kk3, b6v; *CzechEp* 247 (2); Szemráli Zydowie przećiwko

niemu gniewając się/ iż Bogą zwał Oycem twoim/ zádawając mu to/ Bogu się równym czyniąc. *NiemObr* 104, 154 (5); *LatHar* 482.

»słuchać (Pana) Boga« [szyk zmienny] (27): *PatKaz III* 144v; *SeklWyzn* f4; ktorego [kościola] kto nyeflucha/ Bogą łámego nyeflucha *KromRozm I* [P2], N4; *GroicPorz* a2; *KrowObr* 8 (4); *BielKron* 226; nie łłuchąc BOGą cięższy grzech iest niżli sie gułłami/ ábo wroženim párać. *CzechRozm* 238v; *SkarŻyw* 600 (2); *CzechEp* 55 (3); Ielliz iest łpráwiedliwa przed Bogiem/ was rádźzey niżli Bogą łłuchąc *WujNT Act* 4/19, 5/29 (5); *SkarKazSej* 688b. Cf *Zestawienia*.

»służyć, przysłużyć się (Panu) Bogu (Ojcu); służący Bogu; posługę, przysługę Bogu (u)czynić; służba (ku) Bogu« [szyk zmienny] (183): *OpecŻyw* 89 (3); *OpecŻywList* 6; *PatKaz I* 14v; thakofz poźzedl yoachym napułzczą do łwych łtad/ tam yuź chczącz panu bogu fluzycz do łzmyerczy wczyftołzczy *PatKaz II* 63, 63; *WróbŻołt* ff3v (2); *RejPs* 79v (3); *SeklWyzn* f4; *RejJóz* C; *SeklKat* H4v; *RejKup* X; *HistAl* K; *KromRozm II* 12v; *GliczKsiqz* G8v (4); *LubPs* B2; *GroicPorz* a2v; *KrowObr* C4 (8); *RejWiz* 60v; *Leop Ios* 24/18 (5); [krew Chrystusowa] oczyści łumnienie wálze od mártwych wczynkow ku łłużbie Bogu żywemu? *BibRadz Hebr* 9/14, 12/28 (7); *OrzRozm* L4v; *BielKron* 48 (3); *Mqcz* 351b; *OrzQuin* M3; *HistRzym* 30 (4); A tu dopiro wdzyęczną posługę wczyniź Pánu Bogu łwemu *RejPos* 226v, 240 (5); *KuczbKat* 310; *RejZwierc* 95; *BielSpr* 11v; *WujJud* 143v (7); *WujJudConf* 209; *RejPosWstaw* 144; *BudBib Ex* 3/12 (2); *HistHel* B; *BudNT Act* 18/13; A ták ten łpofoł włpráwiedliwienia Bogu nie łłuży. *CzechRozm* 217v, 36 (13); *KarnNap* B4v (3); *SkarJedn* 23; A tym się więcey przyłłużył Pánu Bogu. *SkarŻyw* 183, 461 (16); *StryjKron* 275 (2); *CzechEp* 272 (14); *NiemObr* 3; *KochMRot* A3v (2); *WerGośc* 259; Szymku by to prawdá byłá/ Dobrzebych Bogu łłużyłá *KochSob* 61; *ArtKanc* S17 (4); *Calep* 336b; *GrabowSet* M4 (2); Duchowne to było/ y Bogu łłużące poyźrzenie. *LatHar* 721 marg, 596 (7); *KołakSzczęśl* C3; *WujNT* 200 (13); *SkarKaz* 421b (3); *CzahTr* L4v; *PaxLiz* B2; *SkarKazSej* 685b (4). Cf *Wyrażenia*, *Zestawienia*.

»sta(ną)ć przed Bogiem, przy Bogu, w Panie Bodze« [szyk zmienny] (5): *RejKup* c4; *GliczKsiqz* K8v; *OrzList* d3v; Moizelz máiąc łerce dobre/ vpominał Zydy áby byli łtali w Pánie Bodze *BielKron* 31v; Przysięgá lud obwiázal/ áby przy Bogu łwym łtali. *SkarŻyw* 504 marg.

»szukać, szukający (Pana) Boga (Ojca)« [szyk zmienny] (34): *PatKaz III* 145; Szukaycie Boga á będzie żyłá dułza wálza. [bibl. Ps 68/33] *TarDuch* A7v; *WróbŻołt* 13/2 (3); *MurzNT* 3v; *LubPs* F2v (3); *Leop* 2.Par 31/21 (3); *BibRadz Ier* 50/4 (4); *RejPos* 289 (7); *GrzegŚm* 51 (2); *WujJud* L13v; *BudBib* 1.Esdr 4/2; *KołakSzczęśl* B4; nie máłz rozumieiącego/ nie máłz łzukáiącego Boga. *WujNT Rom* 3/11, *Act* 17/27 (3); *WysKaz* 10; *PowodPr* 3; *SkarKaz* 519a.

»(przed) (Panem) Bogiem świadczyć; Boga świadkiem (na świadectwo) przyzywać itp.« [szyk zmienny] (14): *BierEz* H2; raczysz WKM powinowactwo swe krolewskie rozpomnieć, na ktoreś się nam zdawna obwiázawszy Panem Bogiem poświadczył *Diar* 21; *Leop* 3; Deum habere testem, Panem bogiem świadzić. *Mqcz* 452a; *Obtestari Deos*, Ná świadectwo á pomoc bogá wzywác. *Mqcz* 452d, 452b; *KuczbKat* 285 (2); IA lepak łwiátkiem Bogá przyzywam ná moię dułżę *BudNT* 2.Cor 2/1 [1/23]; *ModrzBaz* 86 (2); *WujNT* 2.Cor 1/23; *SarnStat* 710.

»(Pana) Boga (u)blágáć; ubłágający, ubłáganie Boga; Bog ubłágany« [szyk zmienny] (29): Dáry, żaden nye vblága Páná Bogá łwego *LubPs* N2; *BielKron* 115v; *KochSat* ktv; *Prot* B; *KuczbKat* 225;

WujJud 93; *BudBib Ez* 45/17 (2); *StryjWjaz* A2; przeto też Bogá ná on čás błagać nie mógl/ gdy tego była potrzebá. *CzechRozm* 222; *ModrzBaz* 79 (2); ieft ofiárá/ y słuźbá bezkrewna y ofiárowanie vblągájące P. Bogá. *SkarŻyw* 278, 491 (3); *GrochKal* 15; *LatHar* 76; *WujNT* 699 (4); *SarnStat* 431; Gdy Bog vblągány/ moc fwoię od nas odwroćiwłzy/ ná Pogánftwo ią obroći/ ná tym iuż wśyftko zwycięftwo záwiłnie. *PowodPr* 82, 56 (4); *SkarKaz* 116a (2).

»uciekać się do (Pana) Boga (Ojca); uciekać się, ucieczka ku Bogu« [szyk zmienny] (26): Niewiedząť tzo ftym vdziałat/ ku bogu fie vtzielki *OpecŻyw* 4, 6; *RejPs* 81 (2); *RejKup* n6v; *KromRozm II* m2v (2) *KromRozm III* L3; *BielKom* D4v; Vćiekayćie fie nie bożatká/ vćiekayćie fie do Páná Bogá *KrowObr* 96v, 62v; A ták w vtrapieniu tákowym ma vćieczkę ku Bogu *BibRadz Ps* 68 arg, I 138d marg; *BielKron* 51 (7); *RejPos* 172; *MycPrz* I C3; *CzechEp* 87; *PowodPr* 56.

peryfr. »umrzeć, umierać w Panu Bogu« [szyk zmienny] (3); *BielKron* 6 (2); Błogośławieni vmárli ktorzy w Pánu Bogu vmieráią. [bibl. *Apoc* 14/13] *LatHar* 52.

»(u)wielbić (Pana) Boga (Ojca); wielbiący Boga« [szyk zmienny] (29): Widząť to záftępowie/ báli fie a wielbili boga *OpecŻyw* A3v, 44v; *Leop Dan* 5/23; Wielbi dużo moiá Paná Bogá *BielKron* 137, 78 (7); *RejPos* 221 (3); *BialKat* 21; *BialKaz* D; *CzechRozm* 220; *SkarŻyw* 363 (5); *LatHar* 251; Abowiem ftyszeli ie mowájące ięzykámí y wielbiájące Bogá. *WujNT Act* 10/46, *Luc* 18/43 (3). Cf *Zestawienia*.

»(u)wierzyć w (Pana) Boga (Ojca)« [szyk zmienny] (121): *OpecŻyw* 177v (2); *SeklWyzn* f2; Kto nie wierzy w boga wtroycy iednego ten niebędzie zbawion *SeklKat* Ov, O (7); *RejKup* Yv (2); *KrowObr* 142 (3); *Leop Ioann* 14/1; *BibRadz Ioann* 14/1; *BielKron* [84²]; *GrzegRóżn* M2 (4); *Prot* C2; *SarnUzn* F8v (3); *RejAp* 136v; *HistRzym* 47; *RejPos* 292 (11); *KuczbKat* 271 (2); *RejZwierc* 128v; Wierzimy y w Święte/ áczkolwiek dáleko ináczey niż w Bogá *WujJud* 57 marg, 57v (5); *WujJudConf* 57; *BudBib Ps* 77/22; *BialKaz* F3v (3); *CzechRozm* 198; *KarnNap* B4v; Powiedzą Licyniułzowi/ ifz iuż lud wśyćiek przez tego Theodorá w Bogá vwierzył *SkarŻyw* 189, 150 (4); *CzechEp* 24 (2); *NiemObr* 119; *WujNT* 364 (3); Iefli w Bogá wierzyćie/ y w mię choć mię człowiekiem być widźicie/ wierźcie. *SkarKaz* 548a, 274a (7); *SkarKazSej* 684b. Cf *Wyrażenia*, *Zestawienia*.

peryfr. »wyprawić do Boga« = *zabić*: Albo fkóro przehuka co miałá niebogá/ To by ią rad co rychléy wypráwił do Bogá. *PudlFr* 76.

»(Pana) Boga (Ojca) wyzna(wa)ć; Bogiem wyznawać; wyznawający, wyzna(wa)nie Boga« [szyk zmienny] (73): A to wśyftko yeft wyárá/ á wyznawánye bogá *KromRozm III* E8v, B5 (3); *LubPs* L4v (4); *KrowObr* 159v (2); *RejWiz* 114; *BibRadz Eccli* 2 arg; *BielKron* 134v; *GrzegRóżn* Ov(3); *OrzQuin* O4; Dziwno nam thedy/ że niedołmiewáią trzech bogow wyznáć? *SarnUzn* H, G3v; *RejPos* 148v (4); *RejPosWiecz*² 92; *BialKat* 198v (4); *KuczbKat* 10; *RejZwierc* 235 (2); *WujJudConf* 23 (2); *BialKaz* D [2 r.]; *CzechRozm* 13 (2); *SkarJedn* 308; *CzechEp* 82 (3); Bogá oycá bowiem/ iednym/ lámym Bogiem wyznawa *NiemObr* 127, 101 (8); *KochWr* 23 (2); *GrabowSet* Kv; *KochFrag* 39; *LatHar* 377 (2). Cf *Wyrażenia*, *Szeregi*.

»(Pana) Boga (Ojca) wzywać; wzywający, wzywanie Boga, ku Bogu« [szyk zmienny] (79): *OpecŻyw* 4v (2); *FalZioł* V 95; Pana boga nie wzywáli [!] *WróbŻołt* 13/5, 52/6; *SeklKat* E4v; *HistAl* Cv; *KromRozm I* L4; *MurzHist* K; *LubPs* N5v (2); *KrowObr* 209 (4); Y kámionowáli Szczepaná wzywájącego Bogá y mowájącego *Leop Act* 7/58, 1.Par 5/20 (3); *BibRadz Gen* 13 arg; *BielKron* 98;

Supplicationem indicere, Połpolitą proźbę á wzywianie ku pánu Bogu vřtáwić. *Mącz* 87c; *OrzQuin* E2v; *BiałKat* 241 (2); *KuczbKat* 365; *RejZwierc* 210v; *WujJud* 57v (7); *WujJudConf* 55; *RejPosWstaw* [21²] (2); *BudBib Bar* 2/17 (2); *MycPrz* I C3 (5); *WierKróc* Bv; Arcybiskup modlitwą nád nim Bogá wzywał. *StryjWjaz* C2v; *CzechRozm* 199 (12); *KochPs* 18 (3); *StryjKron* 522; *CzechEp* 87 (2); *CzechEpPOrz* x3; *ArtKanc* M4; *KochProp* 6; *ZawJeft* 21; *Phil* S5; *WujNT* 559 (2); P. Bogá wzyway. radź się rozumu/ á oney zapálczywości mieyřcá nie day. *SkarKaz* 314a; *KlonFlis* H4v. Cf *Wyrażenia*.

»(za)przeć (się) (Pana) Boga (Ojca); zaprzeczenie Boga« [*szuk zmienny*] (40): Pirwřzi był Adam który nieiakim obyczaiem zaprzáł się pana Boga *WróbŻółt* E, E; *KrowObr* 38; *BibRadz* 4. *Esdr* 8/56; A przeto kto przy iednego łamego Bogá Oycá/ tedyć przy y Kryřtułá Bożego Syná *GrzegRóżn* E4v, G3 (10); *RejAp* 66; *BudBib* 4. *Esdr* 8/56; *CzechRozm* 175 (3); *SkarJedn* 286; Koniec Heretykow Celefność a záprzenie Bogá. *SkarŻyw* 59 marg, 305 (9); *CzechEp* [402] (2); *LatHar* 442; Niektorzy się Bogá przá wczynkámí. *WujNT* 743, 869 (3); *SkarKaz* Oooo2b. Cf *Wyrażenia*.

peryfr. »w Bogu zasnąć« = *umrzeć po chrześcijańsku*: Y ták miedzy owcámí řwemi wkoło obtoczony/ w Bogu zálnął *SkarŻyw* 336.

Wyrażenia: »bliski Bogu, Boga; Bogu, Boga bliski« (8 : 6): Przeto dóřtoynas abys byla bogu náblizřřá/ bo nienaruffeniję czynij bogu barzo bliřkięgo. *OpecŻyw* 183, 181, 183; *PatKaz II* 28v (4); *PatKaz III* 116v (2); *BielŻyw* 31; *ModrzBaz* 143v; Kto tu ieřt bliřzy Bogá/ kto Chriřtułá/ kto Chriřtiáńřtwá/ y zboru Apořtołřkiego? *CzechEp* 25; *Phil* G; *SkarKaz* 608a.

»Bog u Boga« (6): gdyź mowi iż było iákoby zákrtyto ono řłowo/ Bog v Bogá *CzechEp* 257, 257 (4); *WujNT* 723 (2).

»Bog z Boga« (120): *KromRozm III* C4v (2); Symbolum Niceńřkie y Aryuřzá y Sábelliuřzá obala ktorym mowá twářda ieřth Bog z Bogá/ á kthora teź dwu Bogow rozdźielnie mowięć nie řtánowi *GrzegRóżn* C3 marg, E4 (66); *SarnUzn* Ev marg (2); *RejPos* 272v (4); *BiałKat* b2v (6); *RejZwierc* 11v (2); *WujJud* 25 (2); *CzechRozm* 23 (2); *SkarJedn* 278 (4); *SkarŻyw* 271 (6); Fundáment řwoy wřzytek ná tym Ieźuřie Chriřtuřie Bogu z Bogá przedwiecznym/ Bogu oycu řpoliřtym y we wřzem rownym zákláda *CzechEp* 224, 218 (16); *NiemObr* 133 (4); *LatHar* 90 (2); *SkarKaz* 516a (2).

»Bog nad Bogi« = *Deus deorum Vulg* (10): *WróbŻółt* 49/1; *RejJóz* C2; *Leop Dan* 10 arg; *BibRadz Dan* 3/90 (2); A pomnicie ná tho/ iż Bog wářz ieřth Bog nád bogi/ á Pan nád wřzytkimi pány *RejPos* 243v; *CzechRozm* 3v (2); *KochPs* 7 (2).

»Bog Bogow« = *Deus deorum Vulg* (4): *CzechRozm* 5v; *CzechEp* [401] (2); BOże bogow Pánie/ nád złořciá ćierpliwy/ Wiem że iáwnie przydźieřz Sędźia řpráwiedliwy *GrabowSet* V3v.

»od (Pana) Boga (Ojca) dan(y), nadany, oddany, podany; dan(y) od (Pana) Boga« (161 : 26): *PatKaz I* 11; *PatKaz II* 69v; *PatKaz III* 114; *GlabGad* A2v; *KlerWes* A2v; *WróbŻółt* H2v; *RejJóz* E6; *SeklKat* H2; *KromRozm II* i2v (3); *KromRozm III* F4v (2); *KrowObr* 50v (8); A ták duřzá ieřt to duch od Bogá nádány/ Iáko ogyeń do łámpy *RejWiz* 119v, 32 (4); *Leop* 3. *Esdr* 9/39 (3); *LeszczRzecz* A4; *BibRadz Deut* 9/6 (2); *OrzRozm* D3v (3); *BielKron* 263v (3); *GrzegRóżn* A2v; *Mącz* 91c; *OrzQuin* L4v; *LeovPrzep* E4v; *RejAp* 4 (2); *GórnDworz* Ffv; *RejPos* 23v (3); *BiałKat* 373v (2); *KuczbKat* 25 (2); Ia się o to nie gniewam nie/ Kto mi będzie prawdę mowić/ Bo prawdá ieřt miotłá řroga/ A práwíe dána od Bogá. *RejZwierc* [233]v, 254 (6); *BielSpr* 46; *WujJud* 111 (2); *WujJudConf* 98 (2);

RejPosWstaw [21³]_v (2); *MycPrz* I C3_v; *BudNT Rom* 15/15; *CzechRozm* 47 (38); *KarnNap* ktv; *ModrzBaz* 9 (5); *SkarJedn* A8 (12); *Oczko* A3_v (3); Duchá prorockiego hoynie miał danego od P. Bogá. *SkarŻyw* 311, 227 (14); *CzechEp* 123 (24); *NiemObr* 94 (2); *ReszPrz* 107; *ArtKanc* E20 (2); *GórnRozm* Fv (3); *KmitaPsal* A2_v; *ZawJeft* 36; Zásiądź fzcześliwie ná fwym złotym Thronie/ Od Bogá dány Polakom Pátronie *GrochKal* 27; *KołakSzczęśl* A4_v; *WujNT* 132 (6); *PowodPr* 4; *SkarKaz* 81a (2); *SkarKazSej* 662a (4); *KlonFlis* C2; *SapEpit* A3.

»gniew (Pana) Boga (Ojca)« (23): *LudWieś* A4; *SeklKat* O2_v; *BibRadz Iudith* 8/10; Otho nieboraczkú ciefz fie tym [...] iźci iuz przeiednan ieft gniew Bogá Oycá twego. *RejPos* 10, 2 (19); *RejZwierc* 261_v.

»imię (Pana) Boga (Ojca); Boga imię« = *nomen (Domini) Dei Vulg* [w tym: w imię Boga (17)] (67 : 1): *OpecŻyw* 154_v; *WróbŻołt* 19/8 (3); *SeklKat* B2 (2); *LubPs* A 5_v (3); *GroicPorz* k2; *KrowObr* 71_v (2); *Leop Ex* 20/7 (6); Nie przyfięgaycie fáłfzywie przez imię moię/ á nie lżyćle imienia Bogá wálzego *BibRadz Lev* 19/12, *Deut* 5/11 (6); *GrzegRóżn* E3_v (3); *RejAp* 40_v; á przyniołł mu wielkie vpominki [...] fłyfząc iż wiele dżiwow dzyáłł w imię Bogá fwoiego *RejPos* 218, 10_v (4); *BiałKat* 41; *RejZwierc* 264; *HistHel* C; *BudNT Apoc* 3/12; *SkarJedn* 255 (2); *SkarŻyw* 567; *NiemObr* 112; *Apoc* 3/12; *SkarKazSej* 681a. Cf *Zestawienia*, *Szeregi*.

»jeden, jedyny (Pan) Bog (Ociec); (Pan) Bog jeden, jedyny« = *solus, unus Deus Vulg* (468 : 170): *PatKaz II* 74; *BielŻyw* 114; *MiechGlab* 20; *SeklWyzn* B; *RejJóz* C3; *SeklKat* N3_v (7); Powieć że mi Popie tłufty Ktos może dacz ty odpuły. Albo zgladzyć náze wyny Iedno íam Pan Bog iedyny. *RejKup* k2, f3_v; *HistAl* Kv; *KromRozm I* K3_v; *MurzNT* 103_v; *KromRozm II* m4_v; *KromRozm III* O2; *LibMal* 1554/188_v; *LubPs* F; *KrowObr* 17_v (6); *Leop* 1.*Cor* 8/6 (2); *OrzList* c; *BibRadz I* 86 marg; *BielKron* 246 (2); Jeden Bog we Trzech Perfonách. Trzy Perfony w Jednym Bogu. *GrzegRóżn* H2, Dv(184); *OrzQuin* O3; *Prot* C2; *SarnUzn* E (22); *RejAp* Ee3 (12); *RejPos* 151 (3); *BiałKat* 183_v (23); *RejPosWiecz*³ 98_v; *GrzegŚm* Av; *KuczbKat* 15 (2); *RejZwierc* 9_v (2); *WujJud* 25 (2); *WujJudConf* 23 (4); *RejPosWstaw* [143²]_v (2); *BudBib Ps* 85/10 (2); *BiałKaz* Fv (3); Nikt dobry/ tylko ieden Bog. *BudNT Luc* 18/19, *Rom* 3/30 (3); *CzechRozm* 13 (56); *SkarJedn* 21 (6); *SkarŻyw* 152 (18); *CzechEp* 190 (65); *CzechEpPorz* *; *NiemObr* 138 (14); *KochMRot* B4; *ReszPrz* 97 (3); *ReszList* 184; *ArtKanc* H7_v (10); *GrabowSet* X3; *LatHar* 112 (2); *KołakSzczęśl* Bv (2); *WujNT* 350 (11); *PowodPr* 5; *SkarKaz* 548b (17); *SkarKazSej* 690a. Cf *Frazy*, *Zwroty*, *Zestawienia*, *Szeregi*.

»kościół Boga« = *wierni; templum Dei Vulg* (10): *KromRozm II* t; Bo wy iefteście kościół Bogá żywego/ íáko mowi Bog *Leop* 2.*Cor* 6/16; *RejAp* 40_v (6); kto zwycięży/ vczynię go fłupem wkościéle Bogá mego *BudNT Apoc* 3/12 [*idem*] *WujNT Apoc* 3/12.

»Bog krześcijański« (28): Przeto íáwnie mowili/ lepízy Bog Krześcijáńfki niżli náłz Máchomet. *BielKron* 460_v, 460_v; *RejZwierc* 262 (2); *SkarŻyw* 179 (17); O Boże Chrześcijáńfki/ rácz Zydy y Turki y heretyki óswiećić *SkarKaz* 279b, 516a (4); *SkarKazSej* 703a (3).

»łaska (Pana) Boga« = *gratia, manus Dei Vulg* [w tym: z łaski Boga (20), za łaską Boga (16)] (62): *FalZioł* V 90_v; *KromRozm I* [H3]_v; *Diar* 76; *LubPs* O2_v marg; *RejWiz* 194_v; *BibRadz* 2.*Esdr* 2/8 (2); *BielKron* 136_v; *GrzegRóżn* C3_v; *OrzQuin* I2_v; *SarnUzn* F6_v; *RejPos* 129 (2); *KuczbKat* 390; *RejZwierc* 265_v; Može człowiek vfpřáwiedliwiony/ zá láfká miłego Bogá dofyc vczynić Zakonowi/

to ieft Przykazaniu Bożemu. *WujJud* 76v, 77 (4); *WujJudConf* 104v (2); *RejPosWstaw* 22; *BudBib* 2.*Esdr* 2/8; *BiałKaz* H2 (4); *CzechRozm* 21lv; *KarnNap* A2; *CzechEp* 66; *NiemObr* 91 (3); A też tu z łalki miłego Boga tácy íą Krolowie że o zniewoleniu poddanych íwych nigdy nie myślą. *GórnRozm* C2v; *ActReg* 133; *WujNT* 2.*Thess* 1/12; *VotSzl* A2v (2); *CzahTr* A3v. Cf *Zwroty*, *Szeregi*.

»majestat (Pana) Boga (Ojca)« [w tym: przed majestatem Boga (8)] (11): *RejAp* 65v; *RejPos* 265v (4); [Chrystus] dziś przed Máieftatem Boga Oycá przyczynia íye wedle człowieczeństwá zá námi *BiałKat* 161. Cf *Zwroty*.

»mierzony, obmierzły, przemierzły (Panu) Bogu, przed (Panem) Bogiem; Bogu mierzony« = *Deo odibilis Vulg* (9 : 2): *BielŻyw* 100; Szalona á nie z wiary obietnicza/ ieft ci mierzona przed panem bogiem. *SeklWyzn* f2v, g3; bo ten lud ieft bárzo przewrotni/ złoćiwy y ímrodliwy y bogu bárzo mierzionv *HistAl* M4; *KromRozm* I Iv; *CzechEp* 133 (4); *NiemObr* 11; Obmowce/ Bogu przemierzli/ potwarce/ pyłzni *WujNT* 1.*Rom* 1/30.

»miłosierdzie (u) (Pana) Boga (Ojca); Boga miłosierdzie« = *miser cordia Dei Vulg* (18 : 4): *OpecŻyw* 12v; *MurzNT* *Luc* 1/78; *KromRozm* II kv; Bo z żadney iney ítrony dułze náłze vfpokoione być nie mogą/ iedno gdy íie vcieczemy do miłofierdzya Páná Boga íwego. *LubPs* B4v; *BibRadz* *Luc* 1/74 [78]; *RejPos* 7 (11); *ArtKanc* A18v; *LatHar* 46. Cf *Zestawienia*, *Szeregi*.

»miły (Pan) Bog (Ociec); (Pan) Bog mił(y)« (179 : 18): *OpecŻyw* 33 (32); *PatKaz* I 5v (2); *PatKaz* II 64v; *PatKaz* III 149v (2); *FalZioł* V 66; *KłosAlg* D2; *KlerWes* Av; *March*³ V5; *WróbŻołt* 31/11 (18); *LibMal* 1544/86; PAnie Macieiu Czeczuga/ chcefz pofluchać piofnki Czo íą mili Bog składał *LudWieś* A2v, A3; *RejJóz* P (2); *RejKup* o3v (2); *MurzNT* 51; daremno byś innego co omyśliwać w krolestwie swoim miał, puki pierwej krolestwa miłego Pana Boga pilnować nie zaczniesz *Diar* 84, 53 (6); *GliczKsiąż* C7; *LubPs* A3 (3); *SeklPieś* 18v (2); *RejFig* Dd; mów iedno prawdę ták íakoć Bog mił. *OrzRozm* R; *BielKron* 458v; *Mącz* 126a; *OrzQuin* Z2 (3); *LeovPrzep* F4v (2); *RejPos* 133v (2); *BielSat* G3v; *GrzegŚm* 6 (4); *RejZwierc* 191v; *WujJud* A5 (3); *WujJudConf* 179v; *RejPosRozpr* b3v (7); *RejPosWstaw* [21²] (7); Czemuż tedy ták bárdoć ma bydź ítráíliwá śmierć/ gdy wież że zwoliam miłego Boga vmierałz? *BiałKaz* C2, Kv; *KarnNap* E; *NiemObr* 73; *ReszPrz* 97; *BielSen* 17; *ArtKanc* L7; *Paprup* L2v; *ActReg* 14; *OrzJan* 20; *WyprPl* A4; *WujNT* 396 (2); *SarnStat* 1019; *VotSzl* A2v (11). Cf *Zwroty*, *Zestawienia*, *Szeregi*.

»(Panu) Bogu miły; miły (Panu) Bogu, przed Bogiem« = *dilectus, placens Deo Vulg* (83 : 13): *OpecŻyw* 4v (2); *PatKaz* II 26 (4); *PatKaz* III 148; *BielŻyw* 25 (2); *LibLeg* 8/133; *WróbŻołtGlab* A4v; *SeklKat* Y2; *GliczKsiąż* C3; *KrowObr* 226v (2); *RejWiz* 41v (2); *Leop Eccli* 34/21 (3); *BibRadz* 2.*Esdr* 13/26 (3); *BielKron* 265v (2); *Prot* D4; *RejAp* 1; *HistRzym* 47v (2); *WujJud* 239v; *RejPosWstaiu* [21³]v; *BiałKaz* C4v (3); bywali też mężowie zacni/ święći/ bogu mili/ ktore íobie Bog vlubił *CzechRozm* 103v, 74 (5); *SkarJedn* 153 (2); *SkarŻyw* 71 (6); *CzechEp* 269; *KochMROT* C2v; *ReszPrz* 19 (10); *ReszList* 149 (2); *WerKaz* 283; *KochSob* 56; *ArtKanc* P20v; *ZawJeft* 11; *GrabowSet* x2; *LatHar* 204 (9); *WujNT* 1.*Rom* 1/7 (13); *KlonKr* D2; Nie zálecać nas pokarm Pánu Bogu/ ále poft nas záleca/ ktory ná wielkich y BOgu miłych cnotách roście. *SkarKaz* 120b, 383a (5).

»moc (od) (Pana) Boga (Ojca)« (40): *OpecŻyw* 11v; *RejPs* 225v; *RejKup* Hv (2); Mocna wiará wierneho o wybáwieniu z rák złych ludzi/ mocą Páná boga íwoiego. *LubPs* ee2v marg; *KrowObr*

174; *BibRadz* I 288v *marg* (2); *BielKron* 128v; *RejPos* 16v; *WujJud* 166v (2); *BudNT* Kk3; *SkarJedn* 30 (3); *SkarŻyw* 490 (2); *CzechEp* 199 (2); *SkarKaz* 515b. Cf *Zestawienia, Szeregi*.

»(Pan) Bog (Ociec) na(j)wyższy; na(j)wyższy Bog (Ociec)« = *Altissimus, excelsus, summus Deus Vulg* (85 : 47): *OpecŻyw* 8v; *PatKaz II* 57 (5); *TarDuch* A8v; *WróbŻolt* 91/2; *MurzNT* 181; pan Krytusz będąc bogiem nawyśszym/ dla nas w ołobyie álbo połtáci łwey łye vniżył *KromRozm II* x4; *LubPs* E (6); *GroicPorz* ppv; *KrowObr* 9 (3); *Leop Gen* 14/22 (5); *RejZwierz* 103v; *BibRadz Gen* 14/18 (10); *GrzegRóżn* B (9); *SarnUzn* A4v; *GórnDworz* Mm6; *RejPos* 142 (5); *BiałKat* 198v; *GrzegŚm* 24; *BudBib Eccli* 24/26 [32] (3); *BudBibKaw* A2v; *BudNT Mar* 5/7 (2); *CzechRozm* 35 (10); WAm wielmożni pánowie życząc dobrá wźego/ Profzę naprzod o zdrowie Bogá nawyzłzego *PapPan* Vv, Dd3 (3); *ModrzBaz* 11v; *KochPs* 122 (4); *CzechEp* 291 (2); *NiemObr* 97 (7); *WisznTr* 29; *ArtKanc* J17; *GórnRozm* E2; *LatHar* 595 (7); *KołakCath* C4 (2); *KołakSzczęśl* A3v; *WujNT Hebr* 7/1 (9); *SarnStat* 155; *SiebRozmyśl* F3 (3); *SkarKaz* 156a (3); *CiekPotr* 62; *SkarKazSej* 703a. Cf *Zwroty, Wyrażenia*.

»(Pan) Bog (Ociec) (z) nieba, na (w) niebie, niebiesiech; z nieba Bog« = *Deus in caelo; (Pater) caelestis Vulg* (43 : 3): *RejJóz* I4v; *KrowObr* 191v; *RejWiz* 107v(4); *Leop Eccl* 5/1; *KochZuz* A2; *RejZwierz* 62; *BielKron* 11; *GrzegRóżn* A4 (2); *HistRzym* 97; *RejPos* 231; *BielSat* [I4]v; *RejZwierz* 211v; niemáľz podobne⁸⁰ tobie Bogá na niebiełech zwierzchu/ áni ná ziemi ná łpodku *BudBib 3.Reg* 8/23; *KochOdpr* B; *KochPs* 174; *CzechEp* 315 (3); *NiemObr* *ktv* (2); *BielSjem* 15; *KmitaPsal* Av; *KochWr* 31; *OrzJan* 14; *KołakCath* B4v; *KołakSzczęśl* C4v; *WitosłLut* A6; Przełtańcielz łie fráłowác: gdyż czego potrzebá/ W rzeczy dobrej pomoże/ y łam Pan Bog z Niebá. *PaxLiz* B3v. Cf *Frazy, Zestawienia, Szeregi*.

»Bog nieba i ziemie« = *Deus caeli et terre Vulg* (3): *Leop 1.Esdr* 5/11 (2); ktory káždemu nieprzyácielowi łwemu będzie łie do gárdłá bronil [...] wzywájąc k temu łobie na pomoc Bogá niebá y ziemie *BielKron* [332³]v.

»(Pan) Bog (Ociec) niebieski; niebieski Bog« = *Deus caeli Vulg* (252 : 10): Raczy dzyłzya rołzchyrzycz y offyerowacz twoyá gorzká łzmyercz bogu oczczu nyebyełszkyemu łathego thymrałz vmyerayącego człowyeka *PowUrb* +2, +v (3); *OpecŻyw* 26v (4); *PatKaz II* 43; *RejRozpr* B4v; *SeklKat* T2 (2); *LubPs* Bv (5); *GroicPorz* cc3; *KrowObr* 12v (4); wzgardzáią niłkość łwiátá omyłnego/ Przypátruiąc łie łprawam Bogá niebieskiego. *RejWiz* 76v; *Leop 2.Par* 36/23 (8); *BibRadz Gen* 24/7 (5); *BielKron* 224v; *LeovPrzep* F4; *RejAp* 94 (2); *RejPos* 247 (134); *RejPosWiecz*³ 99; *WujJud* 19; *RejPosWstaw* 21v (2); *BudBib 1.Esdr* 7/21 (3); *BiałKaz* G4; *CzechRozm* 175v (3); *MWilkHist* H4; *CzechEp* 328; *NiemObr* 119 (2); *ArtKanc* A19v (5); *LatHar* 615 (2); *KołakSzczęśl* Cv; *SiebRozmyśl* Kv (3); *SkarKazSej* 678b. Cf *Zwroty, Zestawienia, Szeregi*.

»(Pan) Bog nieśmiertelny; nieśmiertelny Bog (Ociec)« = *incorruptibilis Deus Vulg* (12 : 8): A gđzye to wpilmye iż Bog nye śmyertelny álbo bez początku? *KromRozm I* L4v; *GrzegŚm* 67; *KuczKat* 80 (3); *RejZwierz* 42; *CzechRozm* 3v; *ModrzBaz* 55 (4); Wielki/ niewyłowiony/ nieśmiertelny boże/ Zaden rozum/ żadna myłł obiac cię niemoże. *KochPs* 210, 189 (3); *SkarŻyw* 63; *CzechEp* 214 (2); *KochEpit* A3v; *LatHar* 671; *WujNT 1.Rom* 1/23.

»obliczność, oblicze (Pana) Boga (Ojca)« = *conspectus Domini Dei, facies Dei Vulg* [w tym: przed oblicznością Boga (29)] (38): *WróbŻolt* 67/1 (2); *RejPs* 34v (2); Tuć łie łławna moc w obliczu Bogá

náfzego ziaáwiá *LubPs* Z6v; *KrowObr* 190; *Leop Deut* 12/7 (9); *BibRadz Gen* 3/8; *GrzegRóżn* C3v; *RejAp* 8v (4); *RejPos* 222v (11); *BiałKaz* B3v; Nie áby fie przed ludzmi z tym popifáli/ ále áby to iáko przed oblicznością Bogá lámego czynili. *CzechRozm* 71v; *CzechEp* 187; *LatHar* 471; *WujNT Apoc* 12/10; Zaden [...] ízkody czynić ziemi twey nie będzie/ gdy trzykroc do roku przychodzić y wkázowác fię obliczności P. Bogá twego będziefz. *SkarKaz* 41a.

»(Pan) Bog ojców, ojca« = *Deus patris, patrum Vulg* [przeważnie z zaimkiem dzierżawczym] (73): bog wałz y bog oycá wałfego dał wam íkarby w worzech wałfych *HistJóz D*, *Ev* (3); *LubPs* gg2v; *Leop Gen* 31/5 (14); á ták fynowie Izraélfcy nie walczcie z Pánem Bogiem oyców wałfych *BibRadz 2.Par* 13/12, 19/4 (8); *BielKron* 18v (4); *SarnUzn* F6; *BudBib Ex* 3/6 (15); *HistHel* C2; *BudNT Act* 3/13 (2); *SkarŻyw* 558 (5); *CzechEp* [404] (4); Błogośławiony iefteś Pánie Boże oyców náfzych. *LatHar* 67; *WujNT Act* 22/14 (4). Cf *Zwroty*, *Zestawienia*, *Szeregi*.

»podobny, podobien (ku) (Panu) Bogu; ku Bogu podobien, podobny« = *similis Deo Mącz* (10 : 9): *KromRozm II* r2; *KrowObr* 40; *RejWiz Cc4v* (2); Co też záfyé moze być trudniejszyego/ nád ípráwy Krolow dobrych/ którzy w ípráwách íwych Krolewńkich/ podobnemi Bogu być chcá? *OrzRozm* A2v; *Mącz* 270d (2); *BiałKat* 31; *KuczbKat* 100; Thym iedno ludzye ku Bogu podobni/ Íz íá roftropnym rozumem ozdobni. *RejZwierc* 214, 225v (5); *ModrzBaz* 7v; *CzechEp* 43 (2); *KochFr* 128; *KochDz* 106.

»(Pan) Bog pokoju, pokoja« = *Deus pacis Vulg* (17): Abowyem nye yeftci Bog roftyrku ále pokoyá [bibl 1. *Cor* 14/33] *KromRozm I* C, C; *KrowObr* 74 (2); *BibRadz Philipp* 4/9; *WujJud* 5; *SkarJedn* 329; *ReszPrz* 93; *ReszList* 179 (2); *LatHar* 56; A Bog pokoju niechay zetrze ízátáná pod nogámi wałfzymi w rychle. *WujNT I.Rom* 16/20, 15/33 (6).

»prawdziwy, prawy (Pan) Bog (Ociec); (Pan) Bog (Ociec) prawdziwy, prawy« = *verus Deus Vulg* (379 : 255): *OpecŻyw* 133 (3); *TarDuch* D3 (2); *BielŻyw* 149; *GlabGad* L8; *RejPs* 74v (3); *SeklWyzn* b3v; *SeklKat* P (5); *MurzNT* 91 (3); *KromRozm II* b2v (5); *KromRozm III* A6v (4); *LibMal* 1554/190v; Weźmimy wzor á formę od pogánów/ ktorzy nye znáyac prawdziwego Bogá/ záwłfe zá dzyatki nowonárodzone nyeco ofiárowáli bogom íwym *GliczKsiqż* C7v; *LubPs* M4 (15); *GroicPorz* b2v; *KrowObr* C3 (6); *RejWiz* 186; *Leop Rom* 3/4; Ktho chce być błogośławionym ná ziemi/ błogośławionym będzie w Bogu prawdziwym *BibRadz Is* 65/16, 12 (4); *OrzRozm* Mv; *BielKron* 85 (3); *GrzegRóżn* G3 (56); *KochSat* Bv; *Prot* C2 (2); *SarnUzn* F3 (9); *SienLek* T4; *LeovPrzep* K (2); *RejAp* 21 (11); *RejPos* 145 (28); *RejPosWiecz*² 92 (8); *BiałKat* 201 (18); *GrzegŚm* 44 (3); *KuczbKat* a2 (2); *RejZwierc* 11v (10); *WujJud* 176 (8); *WujJudConf* 45; *RejPosWstaw* [21³]v (3); *BudBib Ier* 10/10; *HistHel* B (2); *MycPrz I* A4; *BiałKaz* Gv (16); *BudNT* d3v (2); *CzechRozm* 9v (61); *PaprPan* Bv (2); *KarnNap* B3v (2); *ModrzBaz* 143v; *SkarJedn* 398 (2); *KochPs* 95 (17); *SkarŻyw* 348 (40); *MWilkHist* 13; *StryjKron* 542; *CzechEp* 117 (43); Iáko dwa BOgowie prawdziwi/ ták dwie wierze prawdziwe być nie mogá. *ReszPrz* 99, 78 (5); *ArtKanc* L12v (7); *ZawJeft* 17; *GrabowSet* C2v (2); *LatHar* 348 (19); *KołakSzczęśl* C3v; *WujNT Ioann* 17/3 (41); *SiebRozmyśl* G (6); [Władysław Jagiełło] Odwiodł poddáne od błędu pierwzego, Samze ich vcząc znác Bogá práwego. *KlonKr* E3v, C4v; *PowodPr* 39 (4); *SkarKaz* 417a (45); *SkarKazSej* 657a (5); *SapEpit* A4v. Cf *Zwroty*, *Szeregi*.

»prawica (u) Boga Ojca« = *dextera, a dextris Dei Vulg* [w tym: siedzieć na prawicy Boga (33)] (60): *PowUrb* + 3 (2); *OpecŻyw* 174v (2); *WróbŻołt* P5 (3); *RejPs* 224v; *SeklWyzn* Bv; *SeklKat* O2 (2);

KrowObr 10 (7); *BibRadz* I 7; *BielKron* 139v; *RejAp* 46v; *HistRzym* 102; Bo nie rozumiey by to taka prawnica była Boga Oycá niebiełkiego iáko człowieká prołtego/ która łie dáley iedno ná łokciu álbo ná dwu rołciągnąć nie może. *RejPos* 78, 144v (19); *RejPosWiecz*³ 97; *RejZwierc* 197v; *RejPosWstaw* [143³]v; *ReszPrz* 87; *WujNT* Xxxxx4v; *SiebRozmyśl* E3; Pan I E Z V S Bog náłz/ wedle náтуры ludzkiej w niebo włtąpił/ y łiedzi ná prawnicy v Bogá Oycá. *SkarKaz* 242a, 242b marg. Cf *Zestawienia*, *Szeregi*.

»(Panu) Bogu (Ojcu) przyjemny; przyjemny (Panu) Bogu« = *acceptabilis, placens Deo Vulg* (30 : 20): *OpecŻyw* 26v (2); *PatKaz* I 6 (2); *FalZioł* IV 58a; *BierRozm* 18; *WróbŻołt* B2; *SeklWyzn* b3v; *SeklKat* N2v; Toć yełt práwa á Bogu przyyemną náuká y mądrołć: ku ktorey yáko mamy przychodźić *KromRozm II* p2v, m2 (6); *KromRozm III* B4v; *BielKom* E8v; Co gdy łie łtánye/ káždemu łie tho podobáć musi y Bogu przyyemno/ y ludzjom dobrze łie widzycć będzyc. *GliczKsiąż* O; *LubPs* Gv (4); *KrowObr* 150v; *Leop Tob* 12/13; *BibRadz Zach* 7 arg; *BielKron* 25; *HistRzym* 41; *RejPos* 139v; *KuczbKat* 425; *WujJud* 209v; *WujJudConf* 185; *RejPosWstaw* [21³]; *CzechRozm* 214 (2); *KochPs* 77; *CzechEp* 291; *LatHar* 426 (3); *WujNT* 1.Petr 2/5 (9); *PowodPr* 66; *SkarKaz* 350b.

»przykazanie (Pana) Boga« = *mandata, praecepta Domini Dei Vulg* (6): *KrowObr* 108v; my záisthe łtrzeżemy przykázánia Páná Bogá náłłego/ kthoregołćie wy odłtąpili. *Leop 2.Par* 13/11, *Deut* 11/28 (3); *BibRadz Deut* 28/13; *PowodPr* 47 marg.

»rowny, rowien (Panu) Bogu (Ojcu); Bogu (Ojcu) rowny« = *qui aequabitur Domino, aequalis, similis Deo Vulg* (34 : 19): *PatKaz III* 98v; *WróbŻołt* 88/7; *SeklKat* P3 (4); *HistAl* I 8v; *KromRozm II* q4v (2); *RejWiz* 133; *OrzRozm* C2; *BielKron* 165; *GrzegRóżn* K4; *SarnUzn* F4v; *RejAp* 42v; przez tego złodzieiá może łie rozumieć Lucyper iáłny/ ktory chćiał być rowny Bogu *HistRzym* 93; *BiałKat* 118v; *BudNT* li8v (3); *CzechEp* 231 (8); *WujNT Philipp* 2/6 (21); Chryłtus [...] będac Bogiem/ nie chlubił łię z tego iáko z łupu ábo z wygráney bitwy/ iż był rowny Bogu *SkarKaz* 84a, 117a (4). Cf *Zwroty*, *Zestawienia*, *Szeregi*.

»(Pan) Bog sędzia; sędzia Bog« = *Deus iudex Vulg* (6 : 1): *MurzHist* Q2v; W kthory czás człowiek poznawa iż pan Bog łędzycá práwy/ ktory okrutniki gromi. *LubPs* O3v marg; *Leop 2.Mach* 12/5; *BibRadz Hebr* 12/23 (2); *CzechEp* 40; *WujNT Hebr* 12/23.

»(Pan) Bog (Ociec) stworzyciel; stworzyciel Bog« [*w tym: stworzyciel nieba i ziemi* (9)] (60 : 3): *PatKaz II* 54v; *GlabGad* A4v; *RejPs* 215 (2); *SeklKat* D4; tze mułz tak Páná Bogá łtworzycielá łwego łromołćie/ y iego łwięte łpráwy wywráćacie *KrowObr* 221v; *BibRadz Judith* 13/23; *BielKron* 111; *GrzegRóżn* G4v (2); *RejPos* 141v (2); *RejPosWiecz*² 91; Náłzeł thy Oćiec/ Boże łtworzycielu: boł nas przywłáłzczył łobie zá łyny *BiałKat* 203v; *WujJudConf* 63; *BudBib Judith* 13/23; *BiałKaz* E3v; *BudNT* C2v (2); *CzechRozm* 7v marg (5); *ModrzBaz* 48v; *CzechEp* 184 (4); *ArtKanc* I6v; *PowodPr* 17. Cf *Zwroty*, *Zestawienia*, *Szeregi*.

»syn Boga (Ojca); Boga syn« = *fitlus Dei Vulg* (118 : 4): O Panie Iezu Kriłte łynu boga żywe⁸⁰/ ienżes od żydow dobrowolnie ięť ij dzierzán bytz ráczyles. *OpecŻyw* 107, 30v (9); *KromRozm II* k; *GrzegRóżn* Ov (2); *RejPos* 272v (5); *CzechRozm* 50; *CzechEp* 269 (4); *WerGołc* 209; A ty Páńno przybáđź/ y proł Syná Bogá/ By mnie przemoc nie mógl/ żal/ bol/ płácz/ y trwołgá. *GrabowSet* S; *LatHar* 44 (4); *WujNT Mar* 14/61; *SiebRozmyśl* B2. Cf *Wyrażenia*, *Zwroty*, *Szeregi*.

»(Pan) Bog (Ociec) w Trojcy jedyny; w Trojcy jedyny Bog« [w tym: *Bog w Trojcy* (14)] (135 : 1): *KlerWes* A; *SeklKat* F4; *KromRozm III* A8v; *BielKron* 164v; *GrzegRóżn* H2 (3); *OrzQuin* Z2 (2); *HistRzym* 6v; *RejPos* 89 (3); *RejPosWiecz*³ 99; *BiałKat* a2v (8); *GrzegŚm* 29 (2); *WujJud* 86v (2); *WujJudConf* 12; *SkarJedn* 287 (3); Ná wyznaniu Bogá w Trojcy iedynego/ wftytko iáko y inni Kátholikowie/ pifanie y náukę fwoię funduie *SkarŻyw* 336, 152 (21); *CzechEp* 236 (6); *NiemObr* 95 (10); *WerKaz* 282; *ArtKanc* J7v (3); *OrzJan* 94; A wiára powfzechna ná tym należy/ ábychmy iędnemu BOgu w Trojcy/ á Trojcy w iedności pokłon czynili. *LatHar* 371, 10 (6); *WujNT* 174; *PowodPr* 33; *SkarKaz* 274a (11); *SkarKazSej* 683a (3). Cf *Frazy, Zwroty, Zestawienia, Szeregi*.

»(Panu) Bogu (Ojcu) wdzięczny; wdzięczny (Panu) Bogu« = *dilectus Dei Vulg* (32 : 16): Ofiárác to Bogu wdzięczna/ Modlá dobrych vftáwiczna. *BierEz* K3v; *OpecŻyw* [192]; *BielŻyw* 113; *RejPs* 226; *RejRozpr* B2v; *SeklWyzn* F; *RejJóz* C4 marg; *SeklKat* L (2); *LubPs* A2v (3); *GroicPorz* kk3; *KrowObr* 189v (3); *BibRadz Rom* 14/18 (5); *RejPos* 229; *ArtKanc* L9v; ná on čás Bożnicę zbudowác bylá rzecz dobra/ Bogu wdzięczna *WujNT* 221, 326 marg (25).

»(przed)wieczny, wiekuisty (Pan) Bog (Ociec); (Pan) Bog (Ociec) (przed)wieczny, wiekuisty« = *Aeternus, aeternus Deus Vulg* (99 : 92): *BierRaj* 423; *PowUrb* +2 (2); *TarDuch* Dv (2); *RejPs* 129; *SeklKat* P2v; *MrowPieś* ktv (3); *LubPs* E2 (5); *SeklPieś* 19 (2); *KrowObr* 72 (3); *RejWiz* 152v; *Leop Gen* 21/33 (2); *BibRadz Bar* 4/34 (3); *Prot* Bv; *SarnUzn* B4v (2); *RejPos* 34v (6); *RejZwierc* 235; *BudBib Deut* 33/27 (3); *HistHel* B; *WierKróc* B3v; *BiałKaz* E3; *BudNT* C2v (2); *CzechRozm* 27 (2); *PaprPan* V2; Ciebie żywého/ wieczny božè/ zdroiá Vpracowána prágnie duřzá moiá *KochPs* 62, 30 (37); *SkarŻyw* 241 (2); o Bogu przedwiecznym fpoliftnym y we wfzem Bogu oycu rownym duma *CzechEp* 225, 227 (8); *NiemObr* 117 (8); *ArtKanc* L2v (14); Sftápięli ná dná morfkie/ tám wieczny Bog władnie/ Skryięli fię w otchłánie/ y tám naydzie fnádnie. *GrabowSet* K4v, C2v (23); *KochFrag* 54 (2); *LatHar* 401 (26); *WujNT Rom* 16/26; *WysKaz* X3v (2); *SiebRozmysl* E2 (2); *PowodPr* 34; *CzahTr* B2 (2); *SapEpit* A4; Lecz błędy wfzytkie kto fwe wiedzieć może? Ty mię fám oczyść wiekuifty Bože *SzarzRyt* A3v. Cf *Zwroty, Zestawienia, Szeregi*.

»wola (Pana) Boga (Ojca); Boga wola« = *voluntas Dei Vulg* [w tym: z *woli Boga* (5), *według woli Boga* (7)] (53 : 2): *SeklKat* Z3; abyś WKM jako chrześcijański krol woli miłego Pana Boga pilnując to naprzod naprawił, co się przeciw rozkazaniu Jego świętemu w państwach WKM dzieje *Diar* 84, 34 (5); *Leop Gal* 1/3; *RejAp* 1v; *RejPos* 142v (42); *RejZwierc* 261v; *CzechRozm* 53 (3); [Władysław Herman] z woley Bogá fwego, Rozłączywfzy fię z nędzą świátá tego. Rořkolfz zázywa wiecznie trwálych w niebie, Y tám [...] czeka ciebie. *KlonKr* C3v.

»(Pan) Bog (Ociec) wszechmogący, wszechmocny; wszechmogący, wszechmocny (Pan) Bog« = *omnipotens Deus, Omnipotens Vulg* (557 : 101): *BierRaj* 18v (2); *OpecŻyw* 5 (13); *PatKaz II* 21 (15); *PatKaz III* 152; *HistJóz* C4v (2); *TarDuch* D3 (3); *FalZioł* V 66; *WróbŻołt* 43/1; *RejPs* 33 (27); *LibLeg* 11/11; kyedi myli pan bog wfchechmogaczi yefzdzyel po fzwyathu na fzwym offyelku, thedi mu ofzyelek wiwinal nořchką *LibMal* 1549/148v, 1544/84v; *SeklWyzn* ktv (3); *RejJóz* N8; *SeklKat* D2 (8); *RejKup* r8; *MurzHist* F3v; *KromRozm III* O2v; *GliczKsiąż* C3; *LubPs* E2v (30); *GroicPorz* i2 (3); *KrowObr* A3v (15); *RejWiz* 172 (7); *Leop Ez* 10/5 (11); *LeszczRzecz* A5 (3); *RejFig* Cc2; *BibRadz Ex* 6/3 (13); Pan Bog wfzechmogący [...] poczynał gořpodárftwo fwoie/ iáko práwy ociec

czeládny. *BielKron* 1, 77v (9); *GrzegRóżn* A4 (4); *Mącz* 323a; *OrzQuin* O3v; *SarnUzn* A3 (6); *SienLek* 42; *LeovPrzep* F3 (7); *RejAp* 134 (15); A ták iáko ná niebie flońce [...] ták tu ná ziemi dobrze podobnieyľzy contrafet ielt wľzechmocnego Bogá owi cnotliwi Kľiążetá/ ábo Krolowie *GórnDworz* Gg4v; *HistRzym* 52 (9); *RejPos* 131 (53); *RejPosWiecz*³ 99 (2); *BiałKat* 158v (6); *GrzegŚm* 54; *KuczbKat* 145 (2); *RejZwierc* 254 (7); *KochMon* 30; *WujJud* 218v; *WujJudConf* 3v (2); *RejPosRozpr* b3 (4); *RejPosWstaw* [41³]v (4); *BudBib Bar* 3/1 (4); *MycPrz* I B4 (3); będzieli mi pan Bóg wľzechący zdrowia wżyczyć raczył. *Strum* R4v; *BiałKaz* A4v (3); *BudNT* C2v (5); *CzechRozm* 41 (12); *PaprPan* B2; *KarnNap* C2v (5); *ModrzBaz* 69 (3); *SkarJedn* 270; *KochPs* 114 (2); *SkarŻyw* 337 (13); *MWilKHist* D3v; *StryjKron* 522 (3); *CzechEp* 176 (16); *NiemObr* 4 (9); *ReszPrz* 77 (8); *ReszList* 149 (2); *WerGośc* 207 (3); *WerKaz* 292; *ArtKanc* A3v (28); *GórnRozm* H2; *PaprUp* D; PM7 G; *GórnTroas* 11; Nie zeydę z swiátá: áż hoynie/ dobrego/ Záżywę/ z łáski Bogá wľzechmocnego. *GrabowSet* D2v, T4v (7); *LatHar* 138 (42); *KołakCath* C (3); *KołakCathOkuń* A2v; *KołakSzczęśl* A3v (4); *WujNT Apoc* 15/3 (10); *WysKaz* X3v (3); *SiebRozmyśl* M (2); *SarnStat* 3 (5); *KlonKr* F4; *SkarKaz* 2a (3); *CiekPotr* 77 (2); *CzahTr* G4; przyźrzenie Bogá wľzechmocnego/ Potka wľzędzie człęká niebácznego. *PaxLiz* E4, E2 (3); *SkarKazSej* 686a (2); *RybWit* [A]v; *SzarzRyt* B3. Cf *Frazy*, *Zwroty*, *Zestawienia*, *Szeregi*.

»(Pan) Bog (na) z wysokości« = *Deus excelsus in (de) excelsis Vulg* (9): Bo Pan Bog na wyfokołczy Widzącz twoje wľfytky złołczy [...] Iuż cie był odtápił prawie *RejKup* p7v; *LubPs* Cv (2); *RejPos* 3v; *RejZwierc* 128v; *BudBib Iob* 22/12; *PaprPan* Gg; Groźnieyľzy morzá/ y wľzech nawáłności Bog zwyfokołci. *KochPs* 141, 4; *SkarŻyw* 284.

»zakon Boga (Ojca)« = *lex Dei Vulg* (19): *Leop Dan* 6/5 (2); A gdyżes zápominał zakonu Bogá twego/ ia theż zápomnię lynow twoich. *BibRadz Os* 4/6, 1.*Esdr* 7/26; *BielKron* 93v; *RejPos* 57 (2); *BudBib* 1.*Esdr* 7/25 (3); Piotrá wzgárdzicielá nie zwyciężonych Cefarzow/ dla zakonu Bogá fwego/ rofkázuię ná krzyż wbić. *SkarŻyw* 41; *CzechEp* 220; *PowodPr* 30. Cf *Zestawienia*, *Szeregi*.

»(Pan) Bog zastępow« = *Dominus Deus exercilium Vulg* (48): o moy Pánye wľfeh záltępow Boże/ Boże náłz Izráelłki ktoć łye oprzeć może *LubPs* O4; *KrowObr* 34v (2); *Leop Is* 1/24 (6); Abowiem dzień ten Páná Boga záltępow/ dzień ielt pomłty *BibRadz Ier* 46/10, *Is* 10/23 (9); *SarnUzn* D8v (3); *KuczbKat* 280; *CzechRozm* 5; imię Bogá záltępow od łamjchże Chrześcían zbluznione ielt *SkarJedn* A2; *SkarŻyw* 112 (2); *KlonŻal* B3v; *ArtKanc* K7; *LatHar* 88; *SkarKaz* 158a (2); *KlonWor* 11. Cf *Frazy*.

»(Pan) Bog zbawiciel; zbawiciel Bog« = *(Dominus) Deus salvator Vulg* (26 : 1): łpiewaymy panu bogu zbawicielowi náłzemu. *WróbŻołt* 94/10, 97/24; *Leop* 1.*Tim* 2/3 (2); *BibRadz* 1.*Tim* 1/1 (2); *BielKron* 467v; Boć to dobra rzecz ielt/ y przed Bogiem zbáwicielem náłzym przyjemna y wdźięczna. *BiałKat* 196, d2; *RejPos* 304 (2); *BudBib* 1.*Par* 16/35 (2); *BiałKaz* D4v; *CzechRozm* 122v; *ModrzBaz* 55v; *ArtKanc* I7; *LatHar* 15 (4); *WujNT Tit* 3/4 (5); *SkarKaz* 580b.

»(Pan) Bog żywy, żywiący; żywy, żywiący (Pan) Bog« = *Deus vivens, vivus Vulg* (255 : 24): *OpecŻyw* 11v; *TarDuch* A8 (4); *BielŻyw* 114 (3); *RejJóz* B4; *RejKup* o6v (3); *KromRozm I* D4v; *MurzHist* F4v (3); *MurzNT Ioann* 6/69; *KromRozm III* N2; y obatzyłes/ iáko y kiedy łię Antykryłt/ na przeciwo Bogu żywemu podwyłłzył *KrowObr* C, 14 (15); *RejWiz* 124; *Leop Deut* 5/26 (6); *RejZwierc* 103v (2); *BibRadz Ioann* 6/69 (3); *BielKron* 111 (11); *GrzegRóżn* B2v (7); *Mącz* 290b; *OrzQuin* Y2v; *SarnUzn* F6v (2); *RejAp* 66v (18); *RejPos* 18v (21); *BiałKat* 46; *GrzegŚm* 6; *RejZwierc*

205 (10); *WujJud* 122v (2); *WujJudConf* 119v (3); Jesteście liftem Páná Kriřtuřowym [...] nápiřánym nie inkaufthem/ ále Duchem Bogá żywięcego *RejPosRozpr* b4v; *RejPosWstaw* [21³]; *BudBib* 4.Reg 19/4 (2); *HistHel* B4; *BiałKaz ktv* (2); *BudNT* 1.Tim 6/17; *CzechRozm* 64 (10); *ModrzBaz* 128; *SkarJedn* 69; *KochPs* 119 (7); *SkarŻyw* 207 (11); *CzechEp* 26 (4); *CzechEpPORz* xx3v (4); *NiemObr* 107 (5); *WerKaz* 279; *KochPieř* 33; Otoż się národził Kryřtus obiecány/ Syn Bogá żywego, Pan nád wźemi Pány *ArtKanc* B19v, F6 (6); *ZawJeřt* 18; *OrzJan* 19; *LatHar* 251 (19); *WujNT* 861 (24); *SiebRozmyřl* E2v; *SkarKaz* 117a (2); Do ćiebie ia Boże żywy/ Vćiekam lię nieřzcześliwy. *CzahTr* H3v. Cf *Zwroty*, *Zestawienia*, *Szeregi*.

Zestawienia: »Bog Człowiek« (3): *PatKaz III* 98; *CzechRozm* 55v; IEzus Kryřtus Bog człowiek/ Mądroć Oycá řwego/ raczył tu wiele ćierpieć w řwiećie dla grzeřznego *ArtKanc* D12.

»Bog dał« = *Deusdedit* [kalka łacińřkiego imienia]: *Deus dedit*/ to ieřt/ Bog dał/ był Papieřem lat czterzy *BielKron* 164v.

»Bog Duch řwięty« = *Deus spiritus sanctus* *Murm* (8): *Murm* 1; iż Bog w Troycy iedyiny nie ieřt/ ále iż řą trzye międy řobą w náturze rozni/ Bóg Oćiec/ Bóg Syn/ Bóg Duch S. *OrzQuin* V3v; *SarnUzn* F8v (2); *ArtKanc* I6; *LatHar* 14; *WujNT* 828; *SkarKaz* 280b.

»Bog Oćiec; Oćiec Bog« = *Deus pater* *Murm*, *Vulg* (2070 : 22): *BierRaj* 22 (2); *OpecŻyw* 132 (51); Matka řtoiątz pod krzyřem z żaloćią włkárżá bogu oytțu *OpecŻywSandR* nlb 5; *PatKaz I* 6v; *PatKaz II* 25v (25); *PatKaz III* 88; *Murm* 1; *TarDuch* Dv (2); *WróbŻołt* C4 (17); *RejPs* 29v (5); *SeklKat* L3 (16); *RejKup* o8 (4); *KromRozm I* F3v; *MurzNT* 126; *KromRozm II* b4v (3); *KromRozm III* H2; Jeřliřch bog oczycz był na Nyebye thenczy nyeřtapował nazyemyą Any řzyą za nářch dał mączicz. *LibMal* 1554/189v, 1554/ 189v; *Diar* 70; *MrowPieř* A4v; *LubPs* E4v (5); *SeklPieř* 6v; *KrowObr* 51v (13); *Leop Ioann* 6/27 (5); *BibRadz Is* 53/4 (7); *BielKron* 155v (3); Nie řtworzył niebá y źiemie Bog řftnoć ábo Troiáki/ ále Bog Oćiec przez Syná řwego w Duchu S. *GrzegRóżn* H4v, B2 (63); *OrzQuin* V3v (2); *SarnUzn* H (3); *RejAp* 180 (20); *HistRzym* 87; iż oczkołwiek záwołamy ku Bogu Oycu w imię tego iednacżá á przycżyńce nářzego/ wřzytko nam będye dano y odpuřczono. *RejPos* 181v, 36v (260); *RejPosWiecz²* 92 (4); *BiałKat* 303v (14); *GrzegŚm* 29 (3); *KuczbKat* 15 (3); *RejZwierc* 197 (2); *WujJud* 57v (15); *WujJudConf* 68v (3); *RejPosWstaw* [21³]v (3); *BiałKaz* E3 (11); *BudNT* C6v (3); *CzechRozm* 199v (62); *KarnNap* E2; *SkarŻyw* 206; *MWilKHist* L; *CzechEp* 18 (163); Bog Oćiec ieřt żywotem dořkonálym/ máiác żywot řam w řobie *NiemObr* 109, 112 (26); *ReszPrz* 9 (11); *ReszHoz* 122 (2); *WerGořc* 210 (3); *ArtKanc* B10 (27); *LatHar* 19 (14); *KołakSzcześl* B (2); *WujNT Philipp* 2/11 (30); *SiebRozmyřl* H3v (8); Apořtołowie wyznawáią iż w Duchá ř. wierzą/ tákże iáko y w řyná/ y w řámeo Bogá Oycá. *PowodPr* 34, 71 (4); *SkarKaz* 117b (4). Cf *Zwroty*, *Wyrażenia*, *Szeregi*.

»Pan Bog« = *Dominus Deus* *Vulg* (9936): *BierRaj* 19 (2); Salomon. Pan bog dał mądroć wuřciech moich/ gdyż niemářh mnie rownego powuřtykieij żyemi. *March¹* A3, A4; *BierEz* A3v (7); *OpecŻyw* 14 (15); *OpecŻywSandR* 2; *PatKaz I* 15v (2); *PatKaz II* 84 (49); *PatKaz III* 88(11); *HistJóz* C (4); Szczerze mu pan Buog pocżął Fortunę Dał mu w krotce kłieřtwo y korunę *KlerPow* 9; *TarDuch* E3v; *FalZioł* IV 41a (4); *ZapWar* 1535 nr 2410; *BielŻyw* 166 (2); *GlabGad* A2v (7); *MiechGlab* 48; *KłosAlg* A2 (4); *KlerWes* A2 (2); *LibLeg* 9/54v (23); *March³* V3v (2); *WróbŻołt* 40/4 (206); *WróbŻołtGlab* A3 (2); *RejŁas w.* 36; *RejPs* 16 (92); *RejRozpr* A4v; Darowała nas pani Gořpodyni řfelćią złotych na

krafną wieczerzą/ Aby thak darowała [...] Aby ią pan Bog omyflił krafnym fynem/ Piękną dziewoią. *LudWieś* A3v, A2; *SeklWyzn* c4 (53); *RejJóz* A8 (54); Mąż powinien miłować żonę fwoie/ tak też żona powinna być pośluzna mężowy fwemu w panie bodze/ Iako Sara była pośluzna Abramowy *SeklKat* H2v, D3 (172); *RejKup* 6v (44); *RejKupSekl* a4 (5); *HistAl* G (3); *HistAlHUn*g A3 (2); *KromRozm I* L2 (2); *MurzHist* E3 (27); *MurzHistSekl* ktv; *MurzNT* 3v (16); *MurzNTSekl* A2[2 r.]; Vilyfeli/ rozumyey Adam z Yewą/ głos páná Bogá chodzącego w ráyu *KromRozm II* m4v, k3v (3); *KromRozm III* B3 (3); *LibMal* 1554/ 188v (12); *Diar* 47 (23); *DiarDop* 109 (3); *MrowPieś* A4; *BielKom* G6 (17); *GliczKsiąż* A3 (74); *LubPs* Lv (238); A ielli nieprawiedliwie przyśyęgam/ áby mię Pan Bog zátrácił/ ktory w Korabiu ósmioro ludzi czáfu Potopu záchował. *GroicPorz* h3, n4v (32); *GroicPorzRej* C3; *SeklPieś* 6; *KrowObr* 170 (278); *RejWiz* 13 (39); *Leop Ex* 20/1 (161); *OrzList* h3v (8); *KochZuz* A3v; *LeszczRzecz* A2 (6); KSiądz kazał w wielki piątek/ iáko zli żydowie/ Męczyli páná Bogá/ okrutni łotrowie. *RejFig* Bb5v; *RejZwierz* 73 (10); *BibRadz Gen* 19/33 (153); *OrzRozm* F2v (31); *BielKron* 70 (579); *GrzegRóżn* K3v (5); *Mącz* 494a (24); *OrzQuin* X4 (40); *Prot* B4 (2); *SarnUzn* H3v (9); *SienLek* 195 (3); *LeovPrzep* C2 (13); *RejAp* 101v (20); Pan Bog ná Polkę gniew fwoy oftrzy/ kiedy iey godne ludzi bierze. *GórnDworz* Dd8v, Ii8 (24); *GrzepGeom* A3 (3); *HistRzym* 28 (36); á wždy Pan Bog z dobrotliwości fwoiey/ pásie ony nikczemne źwirzatká fwoie/ áby owłzem człowiek nędzny więtlzą pociechę miał *RejPos* 81, 133 (169); *RejPosWiecz*² 95 (5); *RejPosWiecz*³ 99 (4); *BiałKat* 108v (123); *BielSat* G (7); *ZapMaz VII* Z 8/99; *KwiatOpis* C3 (7); *GrzegŚm* 46 (15); *HistLan* A4 (9); *KuczbKat* 400 (150); *RejZwierz* 122 (117); *RejZwierzTrzec* Aaa 2v; *BielSpr* 15v (8); *WujJud* 62v (167); *WujJudConf* 198v (51); *RejPosRozpr* c (20); *RejPosWstaw* 42 (39); *BudBib Tob* 11/14 (13); *BudBibKaw* Av (3); *HistHel* C2 (10); *MycPrz II* B2v (13); *Strum* Q4v (6); *WierKróć* B2 (2); *BiałKaz* D2 (61); *BudNT Luc* 1/28 [Vulg 1/32] (3); *StryjWjaz* C2v; *CzechRozm* 1 (18); *PaprPan* Ee3v (3); Bo tám Pan Bog otrze wżytki łzy z oczu wybranych fwoich *KarnNap* E2, F2 (40); *ModrzBaz* 37 (7); *SkarJedn* A5v (66); *Oczko* A4 (2); *KochPs* 67; *SkarŻyw* 500 (807); *ZapKościer* 40 (12); *MWilcHist* F2 (3); *StryjKron* 6 (12); *CzechEp* 63 (46); *CzechEpPORz* xx; *NiemObr* 174 (43); Pánom y dobrodzieiom łáfkáwym: Author/ wżego dobrá od Páná Bogá zyczy/ y fłuźby fwe ofiáruie. *KlonŻal* A2; *KochMRot* B4v (4); *ReszPrz* 13 (18); *ReszHoz* 138 (13); *ReszList* 189 (16); Co oni vkorzywży fię Pánu Bogu po tey fwey przygodzie/ wyználi bład fwoy przed Biłkupem *WerGośc* 220, 232 (18); *WerKaz* 292 (45); *WisznTr* 17 (2); *BielSen* 14; *BielSjem* 32 (4); *PudlFr* 27 (5); *ArtKanc* I16 (49); Będziemy fpołu wołác [!] y roześlem wići/ Iż Pan Bog świat zawieśił na ćieniuchney nići *BielRozm* 2, 26; *GórnRozm* E3v (11); *KmitaPsal* A4v; *KochWr* 35 (2); *PaprUp* L2v (14); *ZawJeft* 39 (3); *ActReg* 23 (37); *GostGosp* 146 (2); *Phil* S4v (8); *GórnTroas* 23 (3); *KochCzJan* A3; *GrabowSet* H3 (2); *KochFrag* 16; *OrzJan* 107 (19); iuz teraz cny rycérzu wśiádz ná koń w pokoiu/ Niech łam pan Bóg twe ręce fprawuie do boiu. *WyprPl* C3v; *LatHar* 195 (216); *KołakCath* B3 (5); *KołakSzczęśl* B3 (18); *RybGęśli* Bv; *WujNT* 354 (130); *WysKaz* 4 (26); *JanNKar* B; *SarnStat* *3v (33); *SiebRozmysł* [A2] (8); *KlonKr* D2; *PowodPr* 81 (122); Bo gdy Pan Bog po potopie ludziom mięfá dozwoił: záraz rofkazał áby krwie bydłcey nie iedli *SkarKaz* 314b, 350b (312); *VotSzl* A2 (14); Y oto ćię podpomogł Pan Bog, y ielzcie ćię Podpomoże. *CiekPotr* 89, 39; *CzahTr* K4 (3); *GosłCast* 5 (3); *PaxLiz* D3 (6); *SkarKazSej* 660b (172);

KlonFlis B3v (6); *SapEpit* [A4]v (3); *KlonWor* 11 (3); *ZbylPrzyg* A3; *SzarcRyt* A4 (4). Cf *Zwroty, Wyrażenia, Szeregi*.

»Bog Słowo; Słowo Bog« = *Deus verbum* [bibl. *Ioan* 1/1] (38 : 27): *GrzegRóżn* B3 (5); Abowiem gdyby Jezus Pan łyn prawdziwy Boży/ miał być pierwey Słowem Bogiem [...] tedyby łie wđdy kędyłzkolwiek do tego był przyznał *CzechRozm* 43v; iż nie Bog łowo przed wšytkimi rzeczami będący z łtał łie człowiekiem: ále iż łie człowiek łtał Bogiem náłzym/ Wybáwicielem y odkupicielem nam od Bogá dány y poštánowiony. *CzechRozm* 58, 41 (51); Bog łowo dla ludzkiego zbáwienia/ w łielony z Ducha S. národzony z łiebie dziewice Máryey. *SkarŻyw* 172; *CzechEp* 146 (8).

»Bog Syn; Syn Bog« = *Deus filius Murm* (22 : 1): *OpecŻyw* 9v; *Murm* 1; *SeklKat* P2; *KromRozm I* L4v; *OrzQuin* V3v; *SarnUzn* F8v (2); *BiałKat* b2v; Książdz Kánonik częłtokroć mowiac/ o łwym łpoliłnym y we włzem Bogu Oycu rownym łynu Bogu/ mowi *CzechEp* 286, 190 (8); *ArtKanc* I6; Rácł teł máluchną tę niegodney modlitwy moiey ofiáreł/ z Bogiem Synem y Bogiem Duchem ł. łáłkáwie przyiáć y przypułłić *LatHar* 14, 32; *WujNT* 754 (2); Vkał nam Bołe Synu twarz twoieł/ á zmiłuy łię náđ námi. *SkarKaz* 280b, 486a.

»Wierzę w Boga« = *tytuł modlitwy* (14): *BiałKat* 73v; *KuczbKat* 9 (2); Byłá iedná niewiáłta/ która czytác nieumiáłá/ tylko paćierz/ Zdrowę Máryá/ Wierzę w Bogá *SkarŻyw* 312; *LatHar* 43 (10).

Szeregi: »(Pan) Bog i (a) Baranek; Baranek i Bog« (6 : 1): *RejAp* 117; A łi wykupieni łá iáko pirworodną ofiará ze wšyłhkich ludzi/ Pánu Bogu y Báránkowi *RejPos* 342v, 147; *WerKaz* 293; *WujNT Apoc* 7/10, 14/4; *SkarKaz* 516b.

»(Pan) Bog, (a, i) bliźni« (39): *SeklKat* Mv (4); Chcełzli wniłł do ływotá/ choway przykazána: A ty włłfłthye łye w miłłci Bogá y bliźnyego zámýkáya *KromRozm II* k2v, n2 (3); *KromRozm III* H2v; *LubPs* K4v (2); *Leop Eccli* 13 arg (2); *OrzQuin* Y2 (2); *HistRzym* 98; *RejPos* 209v (2); *KuczbKat* 225; *RejZwierc* 147; *WujJudConf* 102v (2); *CzechRozm* 89v (3); *KarnNap* D3v; *SkarŻyw* 481 (4); *CzechEp* 251; *ReszPrz* 7; *ReszHoz* 132; *ReszList* 148; *WujNT* 823 (2); Ty łciány [kościóła] pozłacaymy miłłłciá gorácá ku Bogu y bliźniemu. *SkarKaz* 457a, 209a (3); Y tym práwem niepráwnym łobie pobłázcácie: Choć Bogá y bliźniego częłto obrałzcácie. *KlonWor* 64.

»(nie) bog abo (ani, i) bostwo; bostwo i (abo, a nie) bog« (5 : 4): Co wšyłtko nie łłuży Bogu ábo bołtwu od ludzi zmyłłonemu *CzechEp* 311, 70 (7); *SkarKaz* 276a [2 r.].

»Bog (Ocieć), (a, i) (Pan) (Jezus) Chrystus; Chrystus i Bog (Ocieć« (141 : 9): *PatKaz III* 109v; *SeklWyzn* e4; *KromRozm III* O2V; *DiarDop* 101 (2); *KrowObr* B4v (5); *Leop Gal* 1 arg (4); *BibRadz* 1.*Thess* 1/1 (4); Wierzę w Bogá Oycá y w Jezufá Kryłthufá Syná iego. y w Ducha łwiętego. *GrzegRóżn* K, E2 (8); Żywot náłz ielł zákryty w Kriłtufie y w Bogu. *SarnUzn* F6v; *RejAp* 97 (2); *WujJud* 44 (2); Pobołżnemu czytelnikowi Symon Budny tych ksiáğ łłumácz łáłki y pokoiu od Boga oycá náłzego y Pana Iezufá Chriłta łáda. *BudBib* B; *BudNT Philem* 1/3 (6); iż to ielł prołłłza wiárá y łnáđnieyłza náuká/ ták o Bogu y o Jezufie Chriłtufie wierzyć y včyć *CzechRozm* 65v, 46 (20); *SkarJedn* 44 (2); *SkarŻyw* 328; Ielłiłmy Ofiárownikámi Bołymi y Chriłtufowymi/ kogoł wiecey náđ Bogá y Chriłtufá náłłáđowác mamy. *CzechEp* 131, 80 (48); ielłi by chćieli pokoiowi te^{mu} doczełsnemu łolgowác/ y zgody z niewiernymi łzukác/ mułłieliby łię Bogá y Chriłtufá zápřeć/ cze⁸⁰ Pánie Bołe vchoway.

NiemObr 11, 10 (13); *Bog Ociec y Pan Chrifus* iedno íą. *WujNT* 362, *Philipp* 1/2 (24); *PowodPr* 35; *SkarKaz* 577a (2); *SkarKazSej* 681b.

»Pan Bog a nie czart, nie Bog ale czart; czart a nie Bog« (2 : 1): *BielKron* 464; Bo pomniąc ná to co wczynił/ á iáko mu Pan Bog a nie czárt/ nágrodził onę zelżywość iego dwoiáko: [...] tedy fię íam w íobie grzyść y wielce ímućień być począł. *SkarŻyw* 172; *WujNT* 1.Cor 10/20.

»Bog i (a) człowiek; człowiek i Bog« = o *Chrystusie* (89 : 10): *PowUrb* +v; *OpecŻyw* 185v (3); *PatKaz I* 12v; *PatKaz II* 45v (21); *PatKaz III* 103 [2 r.]; *RejPs* 64; *SeklWyzn* b2v; *MurzNT* A4; *KromRozm II* b4v; *KromRozm III* B3v; *DiarDop* 103; *LubPs* Z2v (3); A thá chwałá nienależy żadnemu tzłowiekowi/ iedno tilko íámemu Pánu Iezu Kryftułowi Synowi Bożemu/ Bogu y tzłowiekowi prawdziwemu. *KrowObr* 12, 214 (6); *BielKron* 155 (2); *GrzegRóżn* I3v; *Prot* C2; *SarnUzn* E5; *RejAp* 161 v; *HistRzym* 40; *RejPosWiecz*² 91 (2); *BiałKat* 226 (5); *GrzegŚm* A3; *KuczbKat* 40; *WujJudConf* 93; *CzechRozm* 22v (3); *KarnNap* D2v; *SkarŻyw* 101 (2); *StryjKron* 145; *CzechEp* 346 (11); *NiemObr* 110 (3); *ReszPrz* 76; *WerGość* 208; Ktory fię począł z świętego/ Ducha náśláchetniejszyego/ práwy człowiek y Bog ífty/ národził fię z Pánný czyłtey. *ArtKanc* M10v; *LatHar* 373 (8); *WujNT* 724 (6); *SkarKaz* 276b.

»Bog (Ociec) i (a) człowiek, lud, ludzie; (nie) człowiek, lud, ludzie (i, ale) Bog« (199 : 67): Nikomu ílubu nie trzyma: Powiedáiąc iż nie wádzi/ Gdy ludzi y Bogá zdrádzi. *BierEz* I2v; *OpecŻyw* 167v (4); *PatKaz I* 12; *PatKaz III* 148v; *BielŻyw* 152; *SeklWyzn* Av; *RejFóz* F2; *SeklKat* I; *KromRozm I* D (2); *MurzHist* A3; *MurzNT* 76; *KromRozm II* k4 (2); *KromRozm III* M (7); *Diar* 46; *BielKom* E8 (2); *GliczKsiąż* O3 (4); *LubPs* A2 (2); *KrowObr* 158v (13); *RejWiz* 190 (11); *Leop Gal* 1 arg (7); *OrzList* d3 (2); *KochZuz* A3 (2); *RejZwierc* 63 (2); Moizełz íelt pórzrednikiem między ludem y Bogiem. *BibRadz Deut* 5 arg, *Ex* 31 arg (11); *OrzRozm* R4v (3); *BielKron* 9v (12); *GrzegRóżn* L (3); *Mącz* 494d (4); *OrzQuin* Z; *GórnDworz* Ee3v (2); *RejPos* 19v (5); *RejPosWiecz*³ 96; *BielSat* G4; *GrzegŚm* 24; *KuczbKat* 245 (2); *RejZwierc* 84v (17); *BielSpr* 11v; Spowiedź dwoiáka/ przed Bogiem y przed człowiekiem. *WujJud* Nn3v, 35 (5); *WujJudConf* 57v (2); *RejPosRozpr* b3v (2); *RejPosWstaw* [41⁴]v; *BudBib Eccli* 45/1 (5); *MycPrz* II Dv; *CzechRozm* 59 (8); *ModrzBaz* 108 (9); *SkarJedn* 291 (2); *SkarŻyw* 185 (4); *MWilKHist* I4 (2); *CzechEp* 275 (23); *NiemObr* 89 (4); *ReszPrz* 76 (2); *WerGość* 212 (2); *WerKaz* 301; *KochPieś* 79; *GórnRozm* F3; *ZawJeft* 12; *GórnTroas* 39; *KochPij* C; *GrabowSet* A3v; *OrzJan* 23; Kozera íe nie paray/ áni żadnym zbytkiem/ Bo káždy łotr v Bogá/ y v ludzi brzytkiem. *WyprPl* C3; *LatHar* 554 (2); *KołakSzczęśl* Cv; Može być człowiek ípráwiedliwy nie tylko przed ludzmi/ ále y przed Bogiem. *WujNT* Ccccc, 634 (35); *SarnStat* 607; *SiebRozmyśl* Kv (2); *KlonKr* 3; *PowodPr* 79; *SkarKaz* 548b (3); *VotSzl* C; *GosłCast* 59; *SkarKazSej* 701a (2); *KlonWor* 50.

»nie (Pan) Bog ale (albo) dyjabeł; między Bogiem á między dyjabełem *itp.*« (12): *GlabGad* M; *SeklWyzn* Av; *MurzNT* 31; *KrowObr* C2; *BibRadz* 1.Cor 10/20; *GrzegRóżn* J4; 130c; *OrzQuin* N4 (2); Duch známionuie Człowieká z Bogá álbo z Diablá náchniohnego *GrzegŚm* 56; *MWilKHist* F; Hełufius Krolewiecki [...] piíze *de Mathia Flacco Illyric* iż trzymał y wierzył/ że dużę człowieczą nie Pan Bog ále Dyabeł ítworzył. *ReszPrz* 76.

»Bog (Ociec) i (a) Duch Święty« (41): *BierRaj* 21 (2); *TarDuch* E2; Skąd mozełz rozumyeć iż tám Bogá y ducha S. nyemáíz/ kto nyepokoy á rołtyrki íyeye. *KromRozm I* C, C2v (3); *Abowim*

trudno człowyeкови poznác/ kto od bogá á duchá śwýtego náukę zbáwyenná y wykład piímá S. ma/ kto nye ma. *KromRozm II* f2v; *KrowObr* 219 marg (2); *RejAp* B4v (2); winnichmy vpadác ná koláná fwoie/ gdyż on iest Bog iedney władzey á iedney możności z Bogyem Oyczem y z Duchem fwiętym twoim bez początku y bez końca. *RejPos* 34v, 87v (29); *WerGośc* 270.

»Bog a(l)bo Elohim« (2): *BudBib I* 1 marg; A co fie tknie tego iż go Jákob Bogiem ábo Elohimem názwał (o którym imieniu wiełz iżci fie iuż dofyć powiedáło) iáko názwał Tomafz Jezufá Bogiem fwym *CzechRozm* 48.

»Bog abo Emanuel«: Iezus iest fynem B. iest Chrifufem/ iest Bogiem ábo Emánuelem moim *CzechEp* 341.

»Bog, (i) ewanjelija« (3): *OrzRozm* M2v; *CzechEp* 64; Vtwierdźcie Confederáciá y Proces iey: odwoływáiąc fie też w tym ná Bogá/ y Ewángeliá iego. *PowodPr* 43.

»Bog i (a) Jehowa« (2): Bo ieflíže íam Ociec tylko iest Bogiem á Iehowá/ iákoż tedy Syn Boży będzie Bogiem? *SarnUzn* D4; *CzechRozm* 8.

»(Pan) Bog i Kościoł« (21): *MurzHist* Nv; iż grzélzny pokutuiący człowiek/ iuż fye z pánem Bogiem y z Kościołem śwýthym poiednáł y porównáł *BialKat* 376; *WujJud* 127 (3); *SkarŻyw* 335 (3); *CzechEp* 358 (3); *ReszPrz* 108; *LatHar* 513; *WujNT* 626 (2); *JanNKar* A2v; Wtora [skaza]: vmyślna rebellia przeciw Bogu y Kościołowi iego *PowodPr* 17, 31; *SkarKaz* 119b; *SkarKazSej* 700b; Drugi rozum ítráciwfy ítał fię gnuśnym wołem/ Co też zuchwále walczył z BOGIEM y z Kościołem. *KlonWor* 11.

»(Pan) Bog, (a, i) krol; krol, (a, i) Bog)Ociec« (19 : 16): a wfákoż to wfítyko tzo woné⁸⁰ miał/ bogu milému offiarowál [...] wyznawaiątz go bytz bogiem ij krolem fwym ięzykiem. *OpecŻyw* 144v, 104; *WróbŻolt* 43/5 (3); *RejPs* 2I3v; Otofz Bog moy á Krol moy wyczny od początká/ Pocyeflył opuífćzone fwoye nyebożátká *LubPs* R3, S6v (6); *BibRadz Ps* 68/25 (2); *SarnUzn* E3; *RejAp* 80v; Pánie boże krolu mocny/ któryś nym dáł przykazanie [...] przydź ku wybáwieniu nas. *HistRzym* 76; *RejPos* 238v (8); *BudBib Ps* 5/2 [3] (2); *SkarŻyw* 319 (4); *LatHar* 269 (3); *SkarKazSej* 678b.

»Bog, (i) Mesyjasz« (3): gdy ták mowi: iż Bogá/ Mefyafzá (żydowfzczy przełózeni) [...] zámordowáli. *CzechEp* 142, 151 (3).

»mistrz i Bog; Pan Bog i mistrz« (4 : 1): *OpecŻyw* 92; *KromRozm II* f; *SkarJedn* 41; iednák cię widzieć pragnę/ nieprzebrány wmiłóśierdziu y lálce nád grzélznemi/ Miítrzu y Boże moy *SkarŻyw* 599; *SkarKaz* 488b.

»Bog i (a) natura« (6): Rzek [!] by my czemu bog y natura wlofy dala czlouyekouy odpouyedam yfz dla okrafy *PatKaz III* 119v; *GlabGad* L7v; *SeklKat* K4v; *RejZwierc* 274v; *CzechEp* 183; *JanNKar* A4.

»Bog, (i) obrońca« (3): *WróbŻolt* 70/3; A ták y iá tę rádę przed fie wezmę ábych mu fie poruczył á wziął go zá bogá y zá obrońcę fwego *RejPs* 136; Pośpiełz ku rátkunku memu tyś Bog moy obrońcá *LubPs* H2.

»(Pan) Bog, (a, i) Ociec; Ociec, (i) Bog« (122 : 11): *KromRozm II* r3v; *KromRozm III* H6v; *KrowObr* 243 (3); *Leop 1.Thess* 1/3 (2); *SeklKat* N4; *BibRadz Eph* 4/6 (9); *GrzegRóżn* L3 (2); *RejAp* 6 (2); ábychmy z nabożnemi á vniżonymi myślámi weżrzawfzy w niebo do ciebie Bogá á Oycá fwego záwołáli *RejPos* 203, 16 (20); *RejPosWiecz*² 94; *GrzegŚm* 42; Nabożeńftwo czyfite y niepokaláne v

Bogá y Oyca to ieft/ sieroty y wdowy w ich vcílkach nówiedzác. [bibl. *Iac* 1/27] *KuczKat* 300, 435; *RejZwierc* 11; *RejPosWstaw* [143⁴]; *BudNT* 1.*Thess* 3/13 (3); *CzechRozm* A2v (39); *SkarJedn* 313 (3); *CzechEp* 248 (10); *CzechEpPORz* xv; *NiemObr* 111 (8); *ArtKanc* M10v (2); O Qycze/ o Boże/ Zaž Anyof/ á nie człowiek/ wyłowic to może? *GrabowSet* S4; *LatHar* 553 (2); *WujNT* 2.*Cor* 1/3 (16); *SkarKazSej* 671b.

»Bog, (i) ojczyzna; ojczyzna i Bog« (2 : 1): *RejZwierc* 24v; A ty zacna coro/ w dzielnych cnotách twoich/ Zyy Ojczyźnie y Bogu *ZawJeft* 43; *SzarzRyt* D4.

»Pan, (a, i) Bog (Ociec); Bog, (a, i, abo) Pan« (117 : 55): ty bog ij pán panow/ ty król nad krolmi *OpecŻyw* 91v, 167 (7); *WróbŻolt* 34/23; *RejPs* 64 (3); *RejJóz* N2v (2); Będę łuchał co rzeczé ku mnye Pan á Bog moy *LubPs* Tv, N (14); *GroicPorz* av; *KrowObr* 214v; Abowiem on łam ieft Bog á Pan wieczney mądrości *BibRadz* I *3, *Esth* 16/17 [18]; *BielKron* 320v; *GrzegRóżn* D2v; *OrzQuin* G (2); *RejPos* 118 (16); *BialKat* 351; *RejZwierc* 199v; *WujJud* 149; *BudNT* 2.*Thess* 1/12 (2); *CzechRozm* 18v (9); *KarnNap* B2; *SkarJedn* 156 (3); *KochPs* 19 (3); *SkarŻyw* 440 (20); *MWilcHist* I2v; *CzechEp* 218 (9); *NiemObr* 104 (4); *ArtKanc* A14v; *GrabowSet* K2 (6); *LatHar* 372 (19); W Krakowie v ś. Bárbáry/ 20. dnia Kwietniá. Roku od Náródenia Páná y Bogá náfzego. MDXCIII. *WujNT* 28, *Ioann* 20/28 (12); *SarnStat* 1272; *PowodPr* 42; *SkarKaz* 1a (19); *GosłCast* 17 (2); Temi łáncuchy y zwiázkámi Chryłtus Bog y Pan náfz do zgody y iedności nas powiázał. *SkarKazSej* 672b, 664b (5).

»Bog i pasterz« (2): Pan iefth łam Bogiem y páłterzem náfzym á mychmy łá ludem wyernym y owyeczkami yego. *LubPs* V4 marg; *RejPos* 124.

»(Pan) Bog i Pismo (Święte); Pismo Święte i Bog« (3 : 1): Deus et sacrae literae permittunt, Pan Bóg y pímo fwięte dozwała. *Mącz* 226d; *CzechRozm* 49 (2); *CzechEp* 275.

»(Pan) Bog, (a, i) prawda« (6): *RejPos* 323v (2); Iáchał Athánázyulf ná on ład/ Bogá tylko y prawdę zá łobá maiąc. *SkarŻyw* 390, 389; Rozłádki fwe łpráwiedliwe/ iáko łtrzały ogniwe/ wypuścił przeciw łercu złemu/ Bogu á prawdzie odpornemu. *ArtKanc* A13; *SkarKaz* 517a.

»(Pan) Bog i (a) prawo« (12): *WróbŻolt* S6v; *RejJóz* E8v; *RejKup* r7v; *GroicPorz* i2v; Ale rycerłstwo widzác iż to iuz przeciw Bogu y práwu/ rzućili łie nań włzytcy y zabili go przed Krolem *BielKron* 352v; Aram tenere, Bogiem á práwem łie ciełzić. *Mącz* 13d; *HistLan* F2v; *SarnStat* 789 (2); Po trzećie zowie łie łpráwiedliwość/ łerdeczne wedle P. Bogá y práwá/ y woley yego vłpráwiedliwienie. *SkarKaz* 310b, 488a (3).

»(Pan) Bog i przykazanie« (3): *SeklKat* I; Która [nauka] yełli fye nye łcyąga ku Bogu y przykázánu yego [...] toć yełt złý owoc *KromRozm* I C4v; *KrowObr* 88.

»Bog i rzeczypospolita« (4): *OrzQuin* Mv; *RejZwierc* 187 (2); Małženłstwo tełz połtánowił/ y wychowánie dziátek/ áby znich godni łudzi Bogu y rzeczypołpolitey rołli. *SkarŻyw* 482.

»Bog i sędzia; sędzia i Bog« (3 : 2): *GroicPorz* b2; *KarnNap* Fv; [S. Wojciech] wielkim [!] obrońcą y pátronem zołtáie: przed łędzią y Bogiem náfzym Iezulem *SkarŻyw* 356; *CzechEp* 73 (2).

»(Pan) Bog, (i) Słowu (jego)« (11): *KromRozm* I [H3]v; ábowiem kto złe tzyini/ háńbi y łromoći Páná Bogá y łlowo yego. *KrowObr* 64v, B2v (6); *CzechRozm* 218v (2); *CzechEp* 345 (2).

»(Pan) Bog (Ociec), (a, i) stworzyciel; stworzyciel, (i) (Pan) Bog« (14 : 3): *OpecŻyw* 115v; *RejPs* 121 (2); *GliczKsiąż* Cv; *LubPs* X2 marg; Otho ia Bog óciec/ łtworzyćiel niebá y ziemie/ tobie N.

odpułtzaam grzech twoy pierworodny *KrowObr* 46v; *SarnUzn* C5v; *RejPos* 57v (4); *KuczbKat* 20; *RejZwierc* 199v; Lecź ſtworzyciel y Pan Bog nález ktory vtráty nálezey nieprágnie/ iedno czeka pokuty: wſpomniał na ſwięty przeſzły żywot iego *SkarŻyw* 172, 119; A ták iuź nie on ſam przez ſię/ ále Bog oćiec/ y ſam będzie przednieyſzy y ſam z ſiebie Bogiem y ſtworzyćielem wſzechmocnym. *CzechEp* 199; *VotSzl* A4.

»(Pan) Bog, (i) ſumienie; bez ſumienia, bez Boga« (14 : 1): *SeklWyzn* g4 (3); *GroicPorz* f3v (4); Niebęde nie rádźil náiwylſzemu Biſkupowi y niebęde ſię podpifował/ iedno według Boga y ſumnienia moiego. *KrowObr* 36; *OrzQuin* G4; *SkarŻyw* 479; *CzechEp* 73; *GórnRozm* B4; *PowodPr* 45; Ná Boga y ſumnienie ſwoie przeſtrzegam cię Y proſzę, żebyś wioſki v páná moiego Nie kupował *CiekPotr* 41; *KlonWor* **3.

»(Pan) Bog (Ociec) a (i) Syn (Boży); Syn, (i) Bog (Ociec)« (76 : 10): Wiem ijęs wierny buog a ſyn boży dziwny/ czemułmi tego niepowiedziál? *OpecŻyw* 33; *SeklKat* P2; *KromRozm II* rv (2); *KromRozm III* O5 (2); *SeklPieś* 6v; *KrowObr* 133v (2); *GrzegRóżn* Bv (12); *OrzQuin* L3v; *SarnUzn* F7; *RejPos* 140 marg (3); Ieſli poznánié Boga Oycá y Syná ieſt nam żywot wieczny: tedy potrzebá/ áby Bóg Ociec y Syn byli iednéy ifnoſci. *BialKat* b3, b2v (5); *BialKaz* F (3); *CzechRozm* 260v (9); *SkarŻyw* 242; *CzechEp* 153 (7); *NiemObr* 100 (6); *LatHar* 5; ániółowie ſą ſłudzy/ á Chriſtus Synem y Bogiem. *WujNT* 754; *SiebRozmyśl* G2; *SkarKaz* 579a; *SkarKazSej* 699b. Cf *Zwroty*, *Wyrażenia*.

»Bog Ociec, (i) Syn (Boży), (i) Duch Święty; Bog Ociec, Duch Święty i Syn« (37 : 1): *PowUrb* +4v; *SeklWyzn* d3v; *SeklKat* G4v; *LibMal* 1554/89v; ábowiemeſcie w tym mſzale wálzym Dijabelſkim ták nápiſáli/ iż Páná Márya porodziła Boga Oycá y Syna y Duchá Świętego/ wſzytkę Troycą Świętą *KrowObr* 219, 10v (7); *GrzegRóżn* A4v (8); *SarnUzn* G7; *HistRzym* 100v; A iż iuź tám widzyał y rozumiał być Boga Oycá/ Duchá ſwiętego/ y Syná onego od wiekow z nym w iego Boſtwie záczyętego. *RejPos* 232v, 343v, (6); *BialKat* 266 (5); *RejZwierc* [28³]v; *WujJudConf* 8; *BialKaz* N; *CzechRozm* 43; Bogu Oycu, y Synowi, y Duchu ſwiętemu/ niechay będzie wieczna czeſć chwałá/ iáko Bogu wſzechmogácemu. AMEN. *ArtKanc* V13; *WujNT* 649.

»nie (Pan) Bog ale szatan, między Bogiem a szatanem *itp.*« (8): *MurzNT* 31 (3); *BialKat* 13v; Gdźie zgody niemálz w Wierze Chriſtułowej/ tám nie Bog ále Szátan pánuie *WujJud* 127v; Kto czyni grzech z ſzátáná ieſt/ á między Bogiem/ á Sátánem/ wiecie zgody żadney być nigdy niemoże. *BialKaz* A4v; *ReszList* 184; *WujNT* 55 marg.

»(Pan) Bog i zbawiciel; zbawiciel a (i) Bog« (16 : 2): *WróbŻołt* 61/3 (2); *Leop* 1.Tim 1/1; *RejPos* 221v (2); Miłowác Páná Boga/ nic inſzego nie ieſt/ iedno iemu ſámemu ſłużyć/ iego ſámego Bogiem y zbáwicielem nálezym wyznawać *RejPosWiecz*³ 99, 98v; *BialKat* 266 (2); *KuczbKat* 255; *RejPosWstaw* 21v; *SkarJedn* 172; [Anna] poznála/ zbáwiciela y Boga wćiele *SkarŻyw* 114, 102; *ReszPrz* 30; *LatHar* 642; *WujNT* Tit 2/13 (2).

Wyrażenia przyimkowe: »dla (Pana) Boga« (41): dla pana Boga proſchá abi iny tſio przepułczicz raczil. *ZapMaz* V S 2/335; *SeklKat* S4v; *LibMal* 1554/ 89v; *Diar* 46; *GliczKsiąź* M6v; *KrowObr* 22 (4); *Leop* Tob 5/9 (2); *OrzRozm* C3v; przyſzła Kſięźná Przemyſka kniemu proſząe dla Boga áby odpuſcił wdowie *BielKron* 301v, 231v (5); *GrzegRóżn* N3; Obsecro, Przes co ſwiętego proſzę/ dla Boga proſzę/ to yeſt bárzo niewymownie proſzę. *Mącz* 363d, 84a (3); *OrzQuin* D3v; *HistRzym* 29

(2); *HistLan* C4v; *WierKróc* A3; *BiałKaz* M3 (2); *ModrzBaz* 143v (2); *SkarJedn* 258; *SkarŻyw* 134 (4); *ReszPrz* 97; *ActReg* 54 (2); *OrzJan* 71; Zadną miarą takięgo ciężaru niezniołę/ Wymyślcie co lekfczęgo/ dla Bogá was profzę *WyprPl* Bv; *PowodPr* 85.

»prze (miły) Bog, (Pana) Boga« = *w imię boże; niekiedy = darmo [w tym: prze Bog prosić (31), (roz)da(wa)ć (12)] (47):* ij każdemu ktokolwiek prze bog profil ialmużnę dával *OpecŻyw* 5, 152v (3); *ForCnR* D3 (2); *PatKaz III* 143; *ComCrac* 1540/21; *ZapWar* [1544] nr 2609 (2); kazał tho odebracz y prze mylibog dacz vbogim *LibMal* 1554/192v, 1545/103; *RejJóz* O8 (2); *SeklKat* M (2); I prosili prze Pana Boga, aby się i JKM [...] lepiej jeszcze namyślic raczył. *Diar* 60, 88; *RejWiz* 19 (3); *KochZuz* A3; *RejFig* Aa5; niektore poimano/ drugie pułzczano prze Bog widząc ich nędzę *BielKron* 418, 319v (4); *Mendico*, Zebrzę/ bierzę prze bóg. *Mącz* 216a, 507b (4); *GórnDworz* Q3v (5); *HistRzym* 88v (2); *HistLan* C4 (2); *KochFr* 115; *ReszPrz* 72; Bráctwo też ielt iedno/ ktore domy máią po temu/ w ktoryeh wdowy vbogie prze miły Bog w doftátku chowáią *ReszHoz* 131; *WerGość* 248; *ArtKanc* O4v; *GórnRozm* D (2); *GosłCast* 56.

»pod Bogiem« [z *comp.*] (5): *PatKaz I* 18v (2); marya panna taką czyfłozczą fłynąla yfch pod bogyem uyączfła nyemoze bycz nalyzeyona *PatKaz III* 145, 87v (3).

»po Bodze, Bogu« = *zgodny z wolą bożą, miły Bogu* (7): *OpecŻyw* 185v; nycz nyeyelt tak pozytecznego po bodze yako fpomynanye maryey *PatKaz III* 127v; *Mącz* 378a; *CzechRozm* 46v; *WujNT* 397; *CzahTr* F3; Więc czuie y przez fkorę; gdzie dom nie po Bodze/ Gdzie máło dba o mężá niepewna Gofpodze. *KlonWor* 58.

»po Bodze, (Panu) Bogu« [przy *określaniu gradacji ważności*] (15): *PatKaz II* 67; *BartBydg* 79b; *BielŻyw* 31; *BudNT* a3; *CzechRozm* 55; Człowiek rzeczam w náturze po Bodze Páne^m. *Oczko* [41]v, 3v; niemiał nic po Bogu/ wczym by fię kochał/ iáko w fynie onym *SkarŻyw* 285; *GrochKal* 5; iz téz po Bodze nie w infzym ieno w láméy ofobie wáfzény kró: M. nádzieią nam zoftáie. *OrzJan* 91; *LatHar* 39; *WujNT* 796; *PowodPr* 2; Tegoż tobie po Bogu naprzod vważaycie/ A iemu fwą część wiäre moeno záchowayéie. *CzahTr* Fv; *SkarKazSej* 691b.

»według, wedle (podług) Boga« = *zgodnie z prawem bożym; niekiedy = dobrowolnie* (84): *MurzNT* 111; *KromRozm III* O; *BielKom* G4; *KrowObr* 64v; *Leop* 2.Cor 7/11 (6); *BibRadz Rom* 8/27 (3); *BielKron* 193v; *Mącz* 447a; *RejPos* 146 (2); s káżdym fie lám bez práwá/ bez przymufzenia/ iedno wedle Bogá á fwiętey prawdy iego/ y rozłądził y poftánowił. *RejZwierc* 35v; *RejPosWstaw* [110³]v; *BudNT* 2.Cor 11/17; *CzechRozm* 213 (6); *PaprPan* F2; Poki zachodne páńftwá baczyły/ iz im wedle Bogá y zpożytkiem dobrego rzádu ich pánuią/ poftufzeńftwo im czynili *SkarJedn* 205, 202 (5); Bo ie wedle Bogá á nie wedle fwiátá miłowáła. *SkarŻyw* 63, 262 (11); Przetoż mi fię zda: iz y w tym X. K. nie wedle Bogá poftępuie *CzechEp* 58, 88 (16); *NiemObr* 8 (4); *OrzJan* 121; Páście ftádo Boże ktore ielt w was/ doglądáiąc go nie poniewolnie/ ále dobrowolnie wedle Bogá *WujNT* 1.Petr 5/2, s. 635 (9); *SarnStat* 458 (5); *PowodPr* 59 marg (4); *SkarKaz* 310b; *GosłCast* 7.

α. *W religijnych tekstach polemicznych jako przedmiot dyskusji, sporów itp.* (334) :

W połączeniach z przydawką utworzoną od imienia twórcy sekty (5): Aryuľzow Bog. *GrzegRóżn* G3 marg; Bog Wálentego/ Bythus/ Demiurgus/ Metropator/ Apator/ Horus/ także Pleromá *GrzegRóżn* G3, [M4] (5).

W porównaniu (1): gdy tak iawnie Papież ieden/ iáko Bog wielki/ nád nimi iáko małými Bożęty/ przewodzi. *CzechEp* [387].

Zwroty: »za Boga chwalić« (24): A krotko mowiac/ ten śmrodliwy Oley zá Bogá chwalićie? *KrowObr* 84, 183v (14); *GrzegRóżn* C4v; *OrzQuin* N4v, O4; *LeovPrzep* b2v; *WujJud* 46v (3); *CzechEp* [421]; *NiemObr* 165; *WujNT* 716.

»mieć za Boga« [szyk zmienny] (15): *KrowObr* 8 (5); *GrzegRóżn* N3 (3); [my] nie obrázy zá Bogi mamy/ ále przez nie vpomnieni Bogu lámemu/ álbo Świętym iego czeńć wyrządzamy. *WujJud* 46v, 57; *CzechRozm* 14 (3); *SkarŻyw* 189; *ReszPrz* 64.

»(na)z(y)wać (się) Bogiem« [szyk zmienny] (5): *KrowObr* 8 (2); Nużelz śluchamyż też ielzcze y Mikołaiá Papieżá/ ktory śię naprzod/ y śwe przegoleńce/ począł Bogiem názywáć *CzechEp* [387], 388 (3).

»zmyślać Boga, zmyślony Bog« [szyk zmienny] (20): *KromRozm III* A6; *KrowObr* 41 v; [Żydzi] Bogá też zmyślonego y wyrodka iákiegoś máią *GrzegRóżn* K4, F2 (8); Ale powiedz mi ielzcze/ ktorzy śą Bogowie tákże zmyśleni/ Papieżnikom z pogány śpolni? *CzechRozm* 6v; tedy Bogu mocy wymuiecie: y dwu tobie wybáwicielow/ á pogotowiu y Bogow zmyślacie y czynicie. *CzechRozm* 122, 10 (7); *CzechEp* 270 (3).

Wyrażenia: »Bog Antykrystow; Antykrystow Bog« (3 : 1): *GrzegRóżn* G3 marg (3); Moyżelzowi [...] nie śniło śie nie o takim Bogu Antychriřtowym *CzechRozm* 14v.

»fałszywy Bog«: áby tám co w iego Kościele dobrego było/ Fálżywy Bog/ nie właśny Kryřtus/ á żywot omyłny *GrzegŚm* 28.

»i(n)ny, inszy, inakszy Bog; Bog inszy, iny« (42 : 6): *RejPs* 127v; *RejKup* o6v (2); *KrowObr* 112 (6); *GrzegRóżn* G2v (7); *SarnUzn* F8 (3); záplotleś śerce śwoie w rozmaíte rády á w rozmaíte nádzyeie Bogow inych *RejPos* 180v, 236v marg; *CzechRozm* 22 (7); *SkarŻyw* 567 (3); *CzechEp* 271 (12); *ArtKanc* K7; *WujNT* 305; gdyż káżdá śektá/ á czałem káżdá głowá/ według ořobnego zdánia śwego inákřzego Bogá ábo religią/ [...] śobie tworzy *PowodPr* 28; [Pan Jezus] nie czynił śię inřzym Bogiem áni drugim Bogiem/ ále iednym z Oycem y z Duchem ś. *SkarKaz* 276a, Oooova.

»(jeden) Bog w istności« (15): *SeklWyzn* B; y zowiem go popořlku Troycza święta dla tego yź ielř troiaki w perřonach á ieden Bog wiyńořci *SeklKat* P4v, D3 (3); *KromRozm I* [H3]v; *GrzegRóżn* E3v (2); *SarnUzn* D3v (6); *CzechRozm* 14v; *NiemObr* 122.

»kacerscy Bogowie« (2): trwáć będziemy [...] zářuciwřzy wřzytki pogańskie/ Zydowřkie/ Tureckie/ káperřkie/ Sofiřtyckie/ y Antykryřtowe Bogi *GrzegRóżn* Jv, G2v.

»mnodzy Bogowie« (14): gdyż oni potwarżá mnogich Bogow z námi walcżá *GrzegRóżn* D, J4v (14).

»nieprawy Bog«: Abo nie práwy twoy Bog/ ábo mu nie wierzyřz *Prot* Cv.

»Bog nieznamy« (6): *GrzegRóżn* E3v (5); Y nie będzię Potym [...] inřzego śobie zmyśláł z Antychriřtem bogá nieznaíome⁸⁰ *CzechEp* 287.

»nowy, nowotny Bog« (9): Toć śą zářię nowi Bogowie wářzy/ przed ktorými iáko powiedáćie/ Dijabli drżá/ y wćiekáią. *KrowObr* 89; *GrzegRóżn* H4v (6); Nowotnego iákiegoś/ Bogá Zydowm zyáwił. *HistHel* Bv; *CzechEp* 217.

»Bog obrotny« (2): ábowiem ták fię ten Bog obrotny odmienia/ iź niekiedy bywa w Perfonách/ poniekađ zálię Perfony w nim *GrzegRóżn* J2, Kv.

»papiescy Bogowie; Bogowie papiescy« (2): Papięscy Bogowie. *CzechRozm* 3v, 6 marg.

»pożyczaný Bog« (2): Iuź Kriřtá Páná řwego Bořtwá odřadzili/ Iuź go nam požyczánym Bogiem vcżynili. *RejZwierc* 250, 235a.

»rozmaici Bogowie« (6): Rozmáite Bogi Papięznicy maią/ ktoremi Duchy nietzyřte odganiaią. *KrowObr* 96v marg, Vu; *GrzegRóżn* H2 (3); *NiemObr* 159.

»Bog Sofistycki, Sofistow; Sofistyccy Bogowie« (2 : 1): Thym tylko řpořobem/ ten Bog Sofiřticky moźe mieć nieiákie mieyřce v nich *GrzegRóżn* Cv, N3 marg (3).

»Bog Trojaki, Troisty; Trojaki Bog« (29 : 1): w pořmiech wiářę dawa ktobykolwiek z thego mieyřcá chciál Bogá Troiákiego dowodźić. *GrzegRóżn* J3v, K (28); *Grzegřm* [A]v; *CzechEp* 274.

»Bog trzysřowný«: gdyź on řam tego Bogá trzysřownego/ ábo Trinodium na inřnych mieyřcách broní. *GrzegRóżn* J3.

»Bog turecki; turecki Bog« (2): Turecki Bog nie ieřt řtworzyćielem wřzyřkch rzeczy/ ále ieřt Bářwan w mozgu Máchometowym vbudowaný *GrzegRóżn* G2v, Jv (4).

»wiele, wiel(k)ość Bogow; Bogow wiele« (18 : 4): *RejKup* o6v; *GrzegRóżn* N2 (2); *SarnUzn* H (4); *BiałKaz* Fv (2); *CzechRozm* 122V (5); ále [*Heretykowie*] máią nędzny wiář wiele/ y zátymźe Bogow wiele. *SkarJedn* 20, 35; *CzechEp* 179 (3); *WujNT* 305; *SkarKaz* 276a; Iáko wielość bogow řadnego Bogá nie czyni: ták wiele pánow řadnego páná nie ma *SkarKazSej* 690b.

peryfr. »Bog ziemski« = *papieź* (9): A Więć řie ten ieřtze nie tzyni Bogiem ziemřkim/ ktory náđ Krolmi/ náđ Ceřářzmi/ náđ Pány/ y nad wřzyřtką zwierzchnořcią/ tzyn řię przeřoźony y nawyřřyźy? *KrowObr* 8v, 7v (8); *CzechEp* 39.

Zestawienia: »Bog Bytum«: tedyć muři mieć y Oćiec náđ řobą Bogá/ ktoregoby był iáko poniekađ Bog Bytum miał Demiurga/ ktorego Wářentinus kácerz zmyřlał być náđ Bogiem *GrzegRóżn* K2.

»Bog Essencyja« (2): Nie obiáwił řię tu przy krzćie Kryřtuřowym/ řaden Bog Eřseiitia/ ábo Iřność *GrzegRóżn* A4v, B3.

»Bog Istność« (65): Abowiem Tygurynowie z Kářwinem y z inřzemi/ Jedne^{ęo} Bogá Jřtność być powiedáią *GrzegRóżn* D; Antykryřt zábiiáiąc wierne/ y o Bogu Jřtnořci ábo iednym Troiákiem dyřputuiąc/ nie zna Bogá Oycá/ áni Syná iego *GrzegRóżn* Gv; Jáko teź y pod nazwiřkiem Bogá Jřtnořci řzátan bywa chwalon *GrzegRóżn* J4, A4v (64).

»Bog Trojca« (9): Nowy ten Bog Troyca/ vrodźił Sofiřtam Troiákiego Kryřtuřá. *GrzegRóżn* L4, J2 (9).

Szeregi: »bogowie i bařwany«: Y by nie Antychriřt řprzećiwiájąc řie w twarz Chriřtuřowi/ nowych řobie Bogów y bařwanow nie był wymyřlił *CzechRozm* 95.

»Bog a czárt«: Yáko były v pogánow towarzyřtwá álbo cechy/ ktore [...] zmyřlonemu Bogu á czártowi álbo bařwanowi řię pořwyacály *KromRozm III* A6.

»Bog abo Essencyja« (2): Páweř Duchem řwiętyym mowiąc nie kładźie mnogich Bogow ábo Eřenci *GrzegRóżn* B4.

»Bogowie i Panowie« (2): iż przedfię nie fą trzy Bogowie y Pánowie/ ále tylko ieden. *CzechRozm* 18v, 123v.

β. O szatanie (8) :

Wyrażenia: »ciemny Bog«: Páthrzayże zálie nacž cie on twoy ciemny bog powiedzye/ ábyś zábił/ ábyś vkradł/ ábyś nicžego dobrego nie czynił. *RejPos* 180v.

»Bog niewiernych«: Zowie też pímo Duchy Angioły/ y diabły/ ále owy świętymi/ czyřtymi/ á te nie czyřtymi/ owy řluzebnikámi wybránych: A ty zwodnikámi/ Pány y Bogi niewiernych. *GrzegŚm* 55.

»Bog řwiata (tego)« (6): *KromRozm II* o3v; iednák na tymže też řwiećie y Szátan kroluie: bo ieřt Kfiáźęćiem y BOgiem řwiátá tego *CzechRozm* 184, 8; *NiemObr* 84; *WujNT* 2.0or 4/4, Xxxxx3.

γ. W jednostkach frazeologicznych o charakterze wykrzykników, życzeń, pozdrowień itp. (1299) :

Frazy: »tak (jako) (Pan) Bog chciał, chce« [szyk zmienny] (25): *MurzHist* T3v; *RejWiz* 141; A w thym (Inadź tak Bog chciał) przyřły nowiny *BielKron* 406v, 422 (5); O utinam tunc cum Lacedaemona classe potebat, O by řie to było řtáło/ o nie chciał tego Bog. *Mącz* 256a, 504b; Ey by był Bog nychciał/ nie byłbych iá był nigdy złym ánibych był potępion. *RejZwierc* 5, 5v (7); *SkarŻyw* 99; *KochTr* 6; *PudłFr* 54; *KochProp* 10; *ActReg* 166; Nie przeto/ žem ieřt od pańřtw oddalony/ A/ iż ták Bog chce *GrabowSet* H4v; *KochFrag* 53; *GosłCast* 45; *PudłDydo* B3.

»chwała (Panu) Bogu« [szyk zmienny] (53): *LibMal* 1543/76; *RejRozpr* F2; *RejJóz* B3v; A czos też znařřego rodu Nařfi gorá chwala bogu *RejRozm* 391; *RejKup* i4v (2); *MurzHist* K3v; *KromRozm III* N8v; *RejWiz* 54v (2); *Leop Zach* 11/5; *RejFig* Bb7v; *RejZwierz* 105v; *OrzRozm* E2 (2); *Salva res est, To dobrze chwala bogu. Mącz* 366b, 353a (4); *OrzQuin* A4v; *BielSat* B4; *RejZwierc* 234c; *WujJud* 209v (3); *CzechRozm* 6v (2); *SkarJedn* 241 (3); *SkarŻyw* 98 (3); *MWilkhHist* C; *CzechEp* 82; lecz chwala Pánu Bogu/ iż nie tákich ludźi pan Bog řędziámi pořtánowił *NiemObr* 113, 82 (3); *GórnRozm* I2v; *ReszPrz* 6; *KochSob* 67; *BielRozm* 2 (2); *ActReg* 113; *WujNT* 288 (3); *SarnStat* 454; *VotSzl* A4v; *CiekPotr* 5 (2); *PaxLiz* E3v; dawno nam groźićie/ á nie nie mářz chwala Bogu. *SkarKazSej* 706b.

»da, dał(by) (Pan) Bog« = *utinam Mącz, Calep, Cn; dii faciant Cn* [szyk zmienny] (142): *BierEz* N4v (2); *OpecŻyw* 28v; *LibLeg* 11/14 (3); *RejKup* r6; *KromRozm II* y3; *Diar* 90; *GroicPorz* z4v; *RejWiz* 18v (4); *KochZuz* A3 (2); Lepiey řie ma niřli krol ieřli to zeznawa/ Iř iuř na tym co Bog dał z ochotą przeřtawa. *RejFig* Aa; *RejZwierz* 65 (3); *BibRadz* I *4v; *KochSat* Cv; *Mącz* 510á; *Prot* Cv (3); *SienLek* 196 (2); *RejAp* AA4 (2); *GórnDworz* Ee6v; *HistRzym* 132 (2); *RejPos* 40; *BielSat* H2v; *GrzegŚm* 67; *HistLan* E3 (3); A dałby to Pan Bog/ byřćie tho z řercá mowili/ látwiebychmy řie zgodźili *WujJud* 157v, 135; *BudBib* C3; *MycPrz* I A2v (3); *WierKróc* B3; *BudNT* c5 (6); *StryjWjaz* B3 (2); Przeto ćie iuř dziř wolnym od rozmowy czynieř/ á iutro da Pan Bog ieřzczec zádam kilká wywodow *CzechRozm* 121, 223v (5); *PaprPan* Ee3; *ModrzBaz* 42v (3); *ModrzBazBud* Vv; *KochOdpr* A4v (2); *KochPs* 22 (13); *SkarŻyw* 134 (2); *KochTr* 5; *MWilkhHist* H3; *CzechEp* 10 (8); *NiemObr* 143; *KochEpit* A3v; *BielSenJoach* 4; Nie dľugo doczekamy da Bog tey nowiny *KmitaPsal* A4v; *PaprUp* F3v; *ActReg* 14; *Calep* 1145a; *GórnTroas* 34 (5); *KochCzJan* A3 (2); *KochFrag* 43; *OrzJan* 44 (5); *JanNKar* B; *SarnStat* 4 (6); *KlonKr* A4v; *PowodPr* 10 (2); *VotSzl* F; by to Bog dał, ábyř řię zdrow

wrocil *CiekPotr* 46, 11; *CzahTr* K2v (5); *GoslCast* v 46; *SkarKazSej* 675b (2); *SkorWinsz* A3 (4); *PudlDydo* B5; *RybWit* C2v; *ZbylPrzyg* ktv; *SzarzRyt* C2 (2).

»(nie) daj (Panie) Boże (Ojczy); daj Bog« = *utinam Mącz, Cn; Deus faxit Calag* [szyk zmienny] (313): *BierEz* B3 (2); *OpecŻyw* [192]v (2); *PatKaz III* 132; *LibLeg* 6/79 (3); Day Boże y mnie chociay doczekać takich lat *RejJóz* Qv, N5v (10); *SeklKat* Fv; *RejKup* h5 (4); *KromRozm I* B (3); *MurzHist* V3 (3); *MurzNT* 76 (2); *KromRozm II* v4; *GliczKsiąż* hhv; *LubPs* hhv (2); Ieśliże nie ípráwiedliwie przyfyęgaż/ day Bog áby ná cię ípádlá síárká/ ímołá/ y ogień pałájący *GroicPorz* aa2v, aa2 (4); *SeklPieś* 6v (2); *KrowObr* 54v (44); *RejWiz* 170v; *OrzList* g4v (2); *RejZwierz* 11 (3); *BibRadz I* *5 (7); *OrzRozm* E3 (5); *Rzekł Ieremiałz/ Amen/ to íełt/ Boże day by to było BielKron* 94v, 173 (10); *Ne sim salvus si aliter scribo ac sentio, Day bych boże zdechl yelli ynáczey pífzē niżli dzierzę. Mącz* 243b, 225a (32); *OrzQuin* A4v (10); *Prot* B3 (2); *LeovPrzep* D; *RejAp* 163v; *HistRzym* 37v (6); *RejPos* 137v (3); *BialKat* 236 (3); *KwiatOpis* B (5); *HistLan* C4v; *KuczbKat* 45 (2); *RejZwierc* 177v (4); *RejZwiercTrzec* Aaa 2v; *WujJud* 8 (7); *BudBib I* B3 (2); *BudBibKaw* A2v; *MycPrz I* C (3); *CzechRozm* 6v (4); *KarnNap* A2; *ModrzBaz* 24 (11); *ModrzBazBud* ¶ 6; *SkarJedn* 349 (4); *KochOdpr* B3 (2); *Calag* 253b; *KochPs* 27 (2); nie day Boże áby fię ták krew ludzka rozlewác miálá. *SkarŻyw* 271, 36 (21); *CzechEp* 106; *KochFr* 20; *ReszPrz* 99; *WisznTr* 7; *PudlFr* 8 (2); *ArtKanc* H14v (2); *Polacy z Turkiem* walczyć mułżá/ ábo mu (czego nie day Boże) hołdowác. *GórnRozm* M2, H3v; *KochWr* 36 (3); *PaprUp* L; *ZawJeft* 21 (2); *ActReg* 61 (2); *Phil* D (2); *KochFrag* 47 (2); *KochFragJan* 3; *OrzJan* 137 (2); *WyprPl* A4v; *RybGęśli* C; *WujNT* 821 (13); *SarnStat* 834 (6); *GrabPospR* K4; *KlonKr* F4; co *Seymik* ábo *Seym/ to w Polfzce* gorzey: y Boże day lepiej záginęły/ niż tákíe bydź máią. *PowodPr* 53, 47 (4); *SkarKaz* 383a (3); *VotSzl* B2v; *CiekPotr* 56 (2); *CzahTr* G4v (2); *PaxLiz* D4; *SkarKazSej* 658b (3); *SapEpit* A4v (2); *KlonWor* **2v; *PudlDydo* B2v; *KochDryas* A2.

»daj (ci) Boże szczęście; Boże poszczęść *itp.*«. [szyk zmienny] (9): *Dij bene vertant, Pánie Boże* Pofzczęść *Mącz* 83d, 59a (8); *Owa Boże day ízczęście/ choć fię bic będziemy/ Chočia ná przywitáníe domá zołtániemy; Prot* B4v.

»daj (ci) Boże zdrowie« [szyk zmienny] (4): *BielKron* 434v; *Deos quaeso, ut sit superstes Boże day mu zdrowie. Mącz* 419d; *Iedná nie wádzi/ dayci boże zdrowié/ By ièno iedná/ doktor ná to powié. KochFr* 33; *CiekPotr* 43.

»dali Pan Bog« (12): a ísam dali pan bog szerzey wíthnye wszythky rzeczy rospowyem *LibLeg* 9/54v; *MurzHist* 14; *MurzNT* A4; *Diar* 76; *LubPs* A5v; *OrzRozm* F2v; *GrzepGeom* B3v; *KochPs* 36; *CzechEp* 364; A ták my fię dali pan Bog ná tym nie omylimy *NiemObr* 112; *CzahTr* A3; *SkarKazSej* 682b.

»dzięka (dzięki) Bogu« (4): *Lecz dzięká Bogu/ ktory nam dał zwycięstwo przez Páná náfzego Iefulá Chriřtufá. WujNT* 1.Cor 15/57, 2.Cor 2/14 (4).

»idź (jedź) *itp.* z (Panem) Bogiem« (8): *OpecŻyw* 158v; *ForCnR* B2; *Więc rzkomo iedni płáczą/ á drudzy íe śmieią/ Powiedáiąc/ złyć też był/ niechay z Bogiem idzye RejWiz* 84; *RejFig* Aa8, Ccv; [owa wdowa żebrakowi nic nie dała ani mu rzecze] idź z Bogiem *GórnDworz* O4; *CzechRozm* 21; *Drugi raz nie wywabifz/ iédź ísam w drógę z Bogiem PudlFr* 34.

»(o)broń (Panie) Boże« [szyk zmienny] (7): Broń nas Boże/ dla załug świętego Piotra/ świętego Pawła/ niechay nas wżysztkich świętych załugi wřpomogą. *KrowObr* 160v; Tego téż nie opuřcziąg: iż iefliby Władysław Król przerzeczony (czego pánie Boże obroń) przez potomftwá zéydź miał *SarnStat* [994]; *SkarKaz* 159b; *SkarKazSej* 692b (4).

»(Panie) Boże (Bog) (ci) odpuřć« (4): Bog ci odpuřć *March²* 7; *KromRozm II* y3; pánie Boże odpuřć/ że thák choć nie rád dla niezbożnikow mowic muřę. *CzechRozm* 100v; *PaprUp* G3.

»pomaga Bog« = *salve Mqcz, Cn*; *salvus sis Mqcz, Cn* (16): Pomaga bog mily panie Iż lezicie to złe znamie *RejKup* f7, v3 (5); *RejWiz* 96; *OrzList* h4v; *Salve, Bądź zdrów/ teź obyczay yeft mowienia/ że zá pozdrowienie mowiemy/ pomaga bóg. Mqcz* 356b, 87a (5); *RejZwierc* 234d; Com miał rzec pomagabóg/ toć bógżegnay powiem. *KochFr* 113, 113; *GostGospPon* 170.

»(Panie) Boże (Bog) pomoz, pomagaj itp.«. [szyk zmienny] (33): Towarżyřu Bog ci pomagay/ Z námi ná chwilę pogaday. *BierEz* B2v, A3v (4); *LibLeg* 11/56 (4); *RejRozpr* D2v; *RejJóz* K6v; *SeklKat* F2v; *RejKup* c6v (2); *BielKom* C7v; Iefliżeř řprawiedliwie przyřyągł/ ták tobie pánie Boże pomoz *GroicPorz* aa2, aa2v; *RejWiz* 191v (2); *OrzRozm* O2v; *Mqcz* 408d; *OrzQuin* Aa2; *RejPos* 71v; *PaprPan* Z; *ModrzBazBud* Vv; Tedy nań záwołáli: Bog cię wřpomozł S. mężu *SkarŻyw* 30, 46; *MWilcHist* C2v (2); *KochJez* A2v; *KochPieř* 45; *KlonFlis* G2; *KlonWor* 44 (2).

»(po)zał się (Panie) Boże (Bog)« [szyk zmienny] (40): *BierEz* B4v; *WróbŻołtGlab* A5; Panie Boże tey nařzey/ przygody fie pozał. *RejJóz* B5v, M4v (5); *SeklKat* F2v (2); *RejKupSekl* a3; *BielKom* F5; *OrzList* dv (2); *GrzegRóżn* O; *OrzQuin* L2 (2); *SarnUzn* F6; *RejAp* 197; A Vrząd řpi nie karze tego řwowoleńftwá/ Ach žalże fie dziś Pan Bog tego wřzeteczeńftwá. *HistLan* F2v; *SkarJedn* 171 (4); *Calag* 254b; *ReszPrz* 42 (3); *BielSen* 15; Córy řzlácheckie (zał řye mocny Boże) Přóm Bifurmánřkim brzydkie řćielá łoze. *KochPieř* 37; *KochWr* 22; *PaprUp* D4v (2); *ActReg* 54; *GórnTroas* 73 (2); *PowodPr* 52; *SkarKaz* 381b; *PaxLiz* B4; *SkarKazSej* 694a (2).

»strzeź (Panie) Boże« [szyk zmienny] (33): Bo bárzo zły wiatr řtey dziury A řtrzeź boże gorřřey chmury *RejRozpr* I4v; *RejJóz* M7 (2); *DiarDop* 105; *OrzRozm* A3 (2); *OrzQuin* K4 (4); *RejAp* 137v; *RejPos* 159v (4); *RejZwierc* [193]v; á řtrzeź Boże by nas Turek nie rozwáđził *MycPrz* II Cv, B4v; *GórnRozm* Kv; *KochWr* 37; *ActReg* 13 (2); *PowodPr* 50 (4); řwawola y rořpuřtá Kozácka/ im dáley tym wřęřřzą moc weźmie/ á řtrzeź Pánie Boże/ by nas do czego dźiwneho ábo do zguby nie przywiodłá. *VotSzl* Fv, A2 (6); *CiekPotr* 46.

»(Panem) Bogiem řwiadcę; Bog (jest) řwiadkiem, řwiadek« = *Deum testor Mqcz* [szyk zmienny] (26): *Leop* 1.Thess 2/5; *BibRadz* 1 *2v (3); Bogiem řwiadcę że cie z płáczem řłucham *OrzRozm* M3v; *BielKron* [332³]v; *KochSat* B2; *Mqcz* 151c (4); *OrzQuin* G3; *HistRzym* 131v (3); *HistHel* B2 (3); *SkarŻyw* 141 (3); Chęc to záwždy pokazác: iż my ná Mágiřtracie od Bogá nam z inřzymi dánym rádři/ Bog tego iefł řwiadkiem/ przeřtawamy *CzechEp* [394]; *ActReg* 173 (2); *WujNT* Rom 1/9 (2).

»(Panie) Boże (Bog) uchowaj zachowaj« [szyk zmienny] (175); *HistJóz* D3; *WróbŻołt* 40/3 (2); *LibLeg* 11/13 (2); *ConPiotr* 35 (2); *SeklKat* S3v (2); *ZapWar* 1548 nr 2669; *KromRozm I* F (2); Vchowái nás panie Boże takie^{řo} gniewu řwego *MurzHist* F4v, B3v (3); *MurzHistSekl* ktv; *KromRozm II* b3 (2); *Diar* 77 (2); *DiarDop* 113 (2); *KrowObr* 32 (7); Cořz tedy rzecřemy? Czyli nieřprawiedliwy iefł Bog? Vchoway Boże. *Leop* Rom 9/14, 3/3 (6); *OrzList* f2v; *BibRadz* Iob 34/10 (3); *OrzRozm*

B3v (6); *BielKron* 48 (7); Gdiż młodzienczykowie naży Boże zachoway/ dla wielkiej rofkolzy lenią fię vczyc *KwiatKsiąż* E4, Q2v; *Mącz* 263b (7); *OrzQuin* B4v (4); *ProtStoj* E2; *GórnDworz* H7v (3); *BiałKat* 46 (2); *RejZwierc* 27 (6); *WujJud* 113; *RejPos Wstaw* [110³]; *HistHel* D; *MycPrz* II A3 (2); *BiałKaz* G4; *CzechRozm* 126 (7); *ModrzBaz* 24v (3); *SkarJedn* 137; *Calag* 118b; *SkarŻyw* 153 (5); *CzechEp* 106 (2); *CzechEpPORz* 3v; *NiemObr* 11 (5); *KochFr* 61; *ReszPrz* 106; *PudlFr* 21; *ArtKanc* R20; czego nas vchowa Pan Bog/ bo tám y winne/ y nie winne pałą. *GórnRozm* D2, B4 (14); *KochWr* 36; *PaprUp* D2; *ActReg* 50 (4); *GórnTroas* 3; *WyprPl* C2; *WujNT* 329 (5); *SarnStat* 424 (10); *PowodPr* 84 (3); *SkarKaz* 45a (6); *VotSzl* Dv (4); *CiekPotr* 39 (5); *SkarKazSej* 660a (5); *KlonFlis* F2; Przą fię ich przyiaciele/ rodzaj nie pomoże: Plugawe to przymioty/ záchoway ich Boże. *KlonWor* 37, 68.

»(Pan) Bog (to) wie« = *tylko sam Bóg wie, Bóg świadkiem* [szyk zmienny] (40): A fkryste fą tego przyczyny/ Sam ie Bog wie á nie inny. *BierEz* Cv; *ZapWar* 1535 nr 2413; *RejRozpr* E2 (2); Tuchmy panie na drodze też tego doftali Bog wie zechmy dwadziefcia zań frebrnikow dali *RejJóz* B8v, M7v (3); *RejKup* c7 (4); *RejWiz* 39 (2); *RejZwierz* 58; *BibRadz* 2.Cor 12/2 (2); *OrzRozm* Ev; *BielKron* 269; *Prot* B3; *RejPos* 350; *RejZwierc* 67 (2); *ModrzBaz* 62; *KochPs* 49; A on fię wymawiaC począł mowiąc bárzo fkromnie: Pánie moy Bog Ci wie ifz nie fklámam. *SkarŻyw* 99, 62; *StryjKron* A6; *CzechEp* 54 (2); *BielSen* 15; *KochPieś* 29; *BielRozm* 31; á nie zmyślam Bog wie/ prawdziwa to rzecz ielt *GórnRozm* D; *ActReg* 185; *GórnTroas* 44 (2); *OrzJan* 137; *WujNT* 2.Cor 11/11 (3).

»(Pan) Bog wie« = *nie wiadomo, nikt nie wie* [szyk zmienny] (70): tedj potim bog wye yak fye ftanie *LibLeg* 11/57, 6/190 (5); *RejLas* w. 29; *RejRozpr* A2v (3); *RejJóz* N2v (4); *RejKup* h6v (4); po śmierci wie tho Pan Bog co będzie. *LubPs* ee6 marg; *RejWiz* 73v (2); *RejFig* Bb4v; *OrzRozm* I4v; *BielKron* 91v (5); *Prot* C4v; *GórnDworz* D5v (5); *RejPos* 316v (6); *RejZwierc* 259v (5); *BielSpr* 75v; *WujJud* 8; *Strum* L4; *BiałKaz* K2; *CzechRozm* 267v; *SkarŻyw* 36 (2); *KochTr* 23; *CzechEp* 110; *WisznTr* 22; *GórnRozm* H3v (4); *KochWr* 35; boto sam Pan Bog wie kiedy ten sąd doidzie *ActReg* 169, 50 (6); *GrochKal* 10; *GórnTroas* 64; *VotSzl* D2v; *SkarKazSej* 659a; *PudlDydo* B3v.

»Bog (Boże) zapłać« (18): I Bóg się pożali, że umarła ta mać, Która nam mogła takie syny dawać: Boże jej zapłać! *RejLas* 42; *RejRozpr* Bv; *OrzRozm* P; *BielKron* 67; Vt salutas ita re salutaberis, Iáki pomagabóg/ táki Bóg zápláć/ yákie pozdrawiánie tákie podziękowánie, *Mącz* 366b; *RejZwierc* 44 (2); *SkarŻyw* 135 (4); *KochFr* 76; *PudlFr* 38 (2); *GrabowSet* A2v (2); *KochFrag* 40; Y ták wiele pieniędzy bierze on chorąży/ Ze káždemu/ BOG ZAPLAC mowić nie nádąży. *KlonWor* 49.

»zdarz(y) (Pan) Bog (Boże)« = *Deus faxit Calag; proficiat BartBydg* [szyk zmienny] (31): *BartBydg* 231b; *RejPs* 73v; Zdarz bog moy łaskawy panie na wźem fzczęfcie tobie *RejJóz* L6, A7v (8); *RejKup* c4 (4); *RejWiz* 39v (6); *RejZwierz* 87v; Day Boże/ et Zdarz Boże. Deus faxit. *Calag* 253b; *ZawJeft* 20; *GrochKal* 6; *KochFrag* 29; *RybGęśli* Bv; *KlonKr* F2; *CiekPotr* 49 (2); Zdarz to miły Pan BOG też y tobie/ Byś był rowien Oycewfkiey ołobie. *RybWit* C2v, [A2]v.

»(Pan) Bog zna« [szyk zmienny] (9): Thedy my zna bog nyevyemy, gdzie fzią podzieym *LibLeg* 6/191v; *GliczKsiąż* E6v (2); *PudlFr* 9; *ActReg* 53 (4); Acz mi to/ Pan Bog zna/ moy Miłościwy Pánie/ ze wftydem wielkim przychodzi o łobie lámemu przypomináć *CzahTr* A3.

»(Pan) Bog żegnaj« = *vale Mącz, Cn; salve Cn* (17): *BierEz* M3v; *RejJóz* F4v; *RejWiz* 43 (3); Vale, salutantis vox in digressu, Miefie dobrze/ Bóg żegnay/ czołem też my mowiefmy/ Day W. M.

zdrów był. *Mącz* 474a; *OrzQuin* G3; *Prot* Bv; *RejZwierc* 271v (2); Com miał rzec pomagabóg/ toć bogżegnay powiem. *KochFr* 113, 73 (4); *KochPieś* 26; Wízyfcy mię porzucili. Bog was żegnay księgi/ Widzę żeście wy łczęściu mému załóg tęgi. *PudłFr* 49; *CzahTr* I2v; *KlonFlis* G2.

Wyrażenia: »(ach, ba, o) miły Boże« (47): *LibLeg* 11/13v; *GliczKsiąż* N6v; *GrzegRóżn* F4; *Mącz* 338a (2); Y miły Boże trzebálz tu było wiele diřputacy? *SarnUzn* E4, H4; *GórnDworz* T3 (3); *RejZwierc* 222v; *Wujlud* 256; *Calag* 254b; Ach miły Boże/ toć to nikczemne á bezecne opilřtwo/ rozmaíte przygody ludziom łpráwuie *WerGość* 257, 246 (3); *GórnRozm* E (2); *CiekPotr* 64.Cf »o Boże«, *Frazy*, *Wyrażenia przyimkowe*.

»(ach moj) mocny Boże« (3): *RejWiz* 81v; mocny Boże/ Iż z człowieká ptak być może. *KochSob* 65; *PudłFr* 22.

»o (a) (Panie) Boże (moj)« (40): *KlerPow* 7; *MurzHist* P4v (3); *MurzNT* 88v; *Mącz* 500c (2); O Boże iakowem ią to rodzice miał? *HistRzym* 34, 28 (3); *PaprPan* B3; *ModrzBaz* 102 (2); *SkarŻyw* 75; *GórnRozm* G3v; *GórnTroas* 61 (3); *LatHar* 151 (4); *RybGęśli* B2; O Boże moy/ iáki łąd ponieřiem. *SkarKaz* 312b, 315a (6); *CiekPotr* 39 (2); *CzahTr* F; O Boże moy/ iákie nam Kátholikom w tym kroleřtwie krzywdy poczynili heretycy. *SkarKazSej* 685a, 671a (8).

Wyrażenia przyimkowe: »dla (Pana) Boga« (42): *RejKup* q7v (2); *KochSat* A4v; *Mącz* 18d; *RejAp* 57v; *RejPos* 262v (2); Krolu dla miłego Bogá miey łie ná pieczy/ bo áczći tho wołřko wielkie/ ále bárzo nierządne á łwowolne *RejZwierc* 50; *MycPrz* II B4 (2); *BiałKaz* M3; *ModrzBaz* 144v (3); Dla bogá niezábiiaycie/ Ráczey żywo poimaycie. *KochFr* 117, 115; *KochWz* 142; *ReszPrz* 96; *WerGość* 261 (2); hey dla Boga Wołofka á Multanřka to łprawa bela *PaprUp* L2, H4 (4); *ZawJeřt* 41; *ActReg* 12 (4); *OrzJan* 11 (4); Przeto dla Páná Bogá zá czáłu radźmy o łobie *WysKaz* 12; *PowodPr* 62 (2); *VotSzl* D3; *CiekPotr* 46; *GosłCast* 39; *SkarKazSej* 673b; *KlonWor* 40; Prawdęc mowię/ dla Bogá odpuřćcie mi prořzę *ZbyłPrzyg* B4.

»prze (Pan) Bog, prze (Pana) Boga« [*w tym: prze Boha (1), pro Boha (1)*] (104): *LibMal* 1545/103; Prze Bog pomni ty łlowa/ ktore Ruben mowił *RejJóz* B4v, B3v (7); *RejKup* c2 (7); *GliczKsiąż* M6v; *RejWiz* 33v (3); Prze Páná Bogá/ Iáko to/ miły Pánie Oleřznicki Krowickiemu wyćierpieć możesř? *OrzList* e2, h4v (3); *RejFig* Aa5 (4); *RejZwierz* 90 (3); Obsecro te, quid agimus? Prze miły pán Bog coź chcemy s tym dáley począć? *Mącz* 363d, 18d (4); *GórnDworz* O7v (7); *RejPos* 253v (4); *RejZwierc* 26v (2); *KochOdpr* B2 (2); Ale ia com ieřt? com ieřt/ prze Bog żywy? Robak/ nie człowiek: robak niełzczęřliwy. *KochPs* 30, 16 (6); *KochTr* 18 (4); Pro Boha/ coź wđdy dźiałamy By ná gwałćie ták wołamy. *MWilcHist* C4v, D (10); *KochFr* 74 (4); *KlonŻal* A3v; *KochMarsz* 153; *ReszPrz* 98; *WerGość* 247 (2); *KochPieś* 15 (3); *KochTarn* 76; *GórnRozm* I4v (4); *ZawJeřt* 20; *KochAp* 5; *WyprPl* B2v; *CiekPotr* 10 (3); Milcz przebóg/ á opuřć té máło mądré mowy *GosłCast* 25, 19 (11); *PaxLiz* C3; *KlonWor* 42.

b. *W religii mahometańskiej* (31) : Wiielkii, Viřfus Viřfi. łlowem nad łlowi. pomagany. vboga. pieczączia od boga na prorocřtwo [...] zprorokow naiviřchi. li yeřteřz mahometh mviřtapha. *MetrKor* 46/117, 46 (7); Wyelykyey Ordi wyelkiego Czarza Sahibkyereya łlowo. poczynamy ymyeniem wielkie⁸⁰ boga ktori łzczesřce rořdaye. *LibLeg* 10/95, 98v (5); TVrcy iednego Bogá wyznawáią być/ ktory łobie rownego niema/ á Prorok iego nawiernieyřzy Máchomet. *BielKron* 260, 316 (4);

GrzegRóżn K3v; *OrzQuin* Y3v; *RejAp* 170v; gdy sie máią kłásć wołáią ku Bogu Háłłá/ Háłłáh/ Háłán *BielSpr* 54.

Zwroty: »modlic się Bogu« (2): Pięc rázy [*Turcy*] przez dzień modlą sie Bogu obrociwłzy oczy na południe. *BielKron* 260, 259v.

»Boga prosic«: O toć zázwdy Turcy Bogá profzają/ áby miedzy Krześcijány nigdy zgody nie było *BielSpr* 60.

»wierzyć w Boga«: [*Skanderberg pisał do Amurata*] wierzyłz w iednego Bogá *BielKron* 246.

Wyrażenie: »jeden Bog« (2): *BielKron* 246; y Turcy iáko y Zydzi/ do iednegoż tylko Bogá sie odzywáią. *PowodPr* 34.

Szereg: »Bog a (i) Mahomet« (2): vdał sie ná to áby służył Bogu á Mácliomethowi Prorokowi iego. *BielKron* 459, 245v.

B. *Istota najwyższa w religiach niechrześcijańskich: bóstwo pogańskie, bożek, posąg, bałwan; człowiek uważany za boga; deus Mącz, Cn; numen Mącz, Cn (1415) : BierEz* H (7); *PatKaz III* 104; na pamiątkę ołtarz nie znaiomemu bogu postawili Attenianie. *BielŻyw* 25. 105 (12); *BielŻyw Glab nlb* 12; *GlabGad* M (2); *MiechGlab* [89] (3); *WróbŻolt* 85/12; *RejPs* 203 (4); *SeklKat* E (2); przykazał bog wżechmogący dwiemá goram [...] á złączáiąc sie przybliżyły sie do siebie *HistAl* M3v, C6v (64); *MurzNT* 103v (3); *GliczKsiąż* F5 (4); *LubPs* hh5v (7); *KrowObr* 110 (12); *RejWiz* 20v; *Leop 2.Par* 32/13 (18); *RejZwierz* 111v (3); Y vyzrycie w Babilonie Bogi złote/ y írebrne/ y drzewiáne kthore nofzają ná ramionách/ á którzy íą na połtrách pogánom. *BibRadz Bar* 6/3, *Lev* 19/4 (27); á zá tym słowem/ ono wżytko pobrał/ y połupił był Bogi. *OrzRozm* Ov, Ov marg (5); Perłowie Koniá palili ku chwale Słońcu/ mowiąc: prętkiemu bogu prętkiey ofiáry trzebá. *BielKron* 24v; to bogowie ná nas plagi przepuścziáią żefmy ich odstąpili *BielKron* 158v, 272v (92); *GrzegRóżn* Dv (3); *KwiatKsiąż* N2; *KochSat* A2 (2); Dii terrestres, Bogowie ziemfcy/ ná ziemi miefzkáyący. *Mącz* 451c, 267c (23); *Prot* C3 (4); mieli Bogá głupiego/ w ktorým sie kocháli *SarnUzn* H2, C6 (2); *RejAp* 106v (6); *GórnDworz* Gg2 (2); A wízákże tonąc przes was Bogi miłostíwe byłem wybáwion y poćiefzon. *HistRzym* 26v, 21 (8); *RejPos* 331 (8); *BiałKat* 13v (4); *HistLan* F2v [2 r.]; *RejZwierz* 169 (11); *KochMon* 30 (15); *WujJud* 54; Bogow lanych nie vczyniłz sobie. *BudBib Ex* 34/17; Bo iefli íię gdzie ogień werwie w dom tych złotych srebrych y drzewiánych bogow/ tedy kápłani ich vciekáią/ á oni iáko bierzma pogoráią. *BudBib Bar* 5/54 [6/54], 56 (41); *HistHel* C (5); *BiałKaz* E4; *CzechRozm* 7 (4); [*Konstantyn*] Chociaz to bogi kupczył ábo prorokámi/ Ale náłz zyemfkiem hándlem kupczy y wiofkámi *PaprPan* F4v, V4 (25); *ModrzBaz* 91 (3); *KochOdpr* C3v (3); *Oczko* 11v; *Calag* 252b; Bogow sobie z kámieniá nowych nákowáli/ Y nikczemnym ízaleni słupom íye klániáli. *KochPs* 118, 146 (6); Dopiero, włofy Stároftá rwác y ízáty drzec ná sobie/ y láiac Bogom íwoim począł. *SkarŻyw* 152; y popalili Bogi náłze. *SkarŻyw* 429, 490 (48); á Włofá Báłwána/ ktory był mian zá bydlęcego y leśnego Bogá [...] kazał w wychod połpolity wrzucić/ y w nieczyfłostíach vtopić. *StryjKron* 140, 161 (23); *CzechEp* 251 (3); *KochJez* A4v; *NiemObr* 159; Sczęśliwy Rádziwile/ małz chętlivé Bogi *KochEpit* A2v, A2v; *KochFr* 80 (5); *KlonŻal* D4v (10); *KochMuza* 26 (2); *BielSen* 8; *KochPieś* 25 (2); *KochTarn* 76 (2); *PudłFr* 71 (17); *GórnRozm* N (9); *KochProp* 13; *ZawJeft* 44; Apotheosis Miedze bogi policzenie. *Calep* 82b, 336b (4); [*Król*] Wyrzuci ćiernie/ y nieplodne głogi/ Y przywiedzione z obcych kráíow

Bogi *GrochKal* 16, 11 (3); *Phil* G4 (6); *GórnTroas* 47 (25); *GrabowSet* G (2); O prawo krzywdy pełné/ o nieznośna kśieni Mdłych bogów/ y pod ziemię miełzkaiących ćieni. *KochFrag* 52, 46 (6); *OstrEpit* A3 (3); *KolakCath* B3v; *KolakSzczęśl* Bv (2); *WujNT* 26 (6); *JanNKar* G4; *WitosłLut* A4v (3); *KlonKr* A3v; *KmitaSpit* B3; *PowodPr* 15 (4); *SkarKaz* 274b (6); *GosłCast* 18 (17); *SkarKazSej* 657a (6); *KlonFlis* B3 (5); *SapEpit* A2; [Verres] plundrował Ratułze/ Kościoły/ y Bogi: Szłachtę/ Kupce/ Miełzczány/ nawet y złe wrogi. *KlonWor* 18; *PudłDydo* B2v (9); *SzarzRyt* B4v.

W charakterystycznych połączeniach: częstować (2), kupczyć bogi; łajac bogom; połupić, popalić, popsować, psuć, ukraść bogi; bog bydlęcy, drzewiany (8), nieznamy (4), prędky, srogi (3); bogowie brzydzy, chętni, chętni, chlebowi, głusi (2), głupi (2), gorni, kamienni (z kamienia) (4), lani (2), leśni (3), lici, łaskawi, malowani, martwi (2), mali, miedziani, miłościwi, nieubłagani, niemi (2), niżsi, nowi (3), podziemni, ryci (3), rzezani (5), sprośni (2), srebrni (ze srebra) (11), ślepi, wodni, wymyśleni (3), wyżsi, ziemscy (10), złoci (ze złota) (12), żelaźni, (nie)życzliwi (3), źli.

W połączeniach z imieniem [bog + imię (93), imię + bog (6)] (99): Sítało fie teyże nocy/ vkażał fie Filipowi bog Hamon leżący z żoną iego Olimpią *HistAl* A4v, B6v (20); *GliczKsiąż* B6 (3); *Leop Act* 7/43; Gdy Filifitynowie wzyęli łkrzynię álbo Arkę Bożą Zydow/ poštawili ią v łwego bogá Dagon w Azocie. *BielKron* 63; Szedł potym do Delfu pytać bogá Apoliná/ dobrełi práwá á trwáłe wftawil w oyczyźnie. *BielKron* 121v, 23 (22); *GrzegRóżn* G2 (5); Terminalia, Świętá tego iłtego bogá Terminuła. *Mącz* 450b, 66c (31); *RejAp* 30 (4); *GórnDworz* V4; ON bog Bachus rad czynil kto go o tho żadał *PapPan* O; o nálznych Bogách Iowisie y Merkuryúsie co trzymałz? *SkarŻyw* 147; Zaś modli fie do czwartego Bogá Pilwitá/ áby raczył dáć wftyki zboża pięknie pożac y do gumien zgromádzić *StryjKron* 161, 160 (4); *CzechEp* [410] (2); *Calep* 326b; *WujNT Act* 7/43; Cireniacy Bogá Achorá teź prołzą Aby ich od much bronil *KmitaSpit* A3v.

W połączeniach z nazwą miejscową (3): Gdzie ieft Bog z Emáth y z Arphát/ gdzieź ieft Bog z Sefárwáim? *BibRadz Is* 36/19, 19; [Król Achaz] ofiárował bogom z Dámáłzku od ktrych był porázon *BibRadz 2.Par* 28/23.

W połączeniach z przymiotnikiem od nazwy miejscowej lub etnicznej [bog + przymiotnik (22), przymiotnik + bog (5)] (27): *HistJóz* B3; Perkun to ieft piorun Bog Zmodzłki. *MiechGlab* **4; Dárius krol [...] ktry łwieći wespółk s Perskimi bogi/ łlužebnikowi nálzemu Alexandrowi opowiadamy. *HistAl* C3v, C5 (3); *Leop Ios* 24/15; *BibRadz I* 111 marg (3); koniá połłáli Grekowie ofiárowác bogu Troiáńskiemu *BielKron* 61, 287v (6); *GrzegRóżn* Dv (3); Osiris, Bog Aegypski ktry w poštacie wołu był chwalón *Mącz* 271a, 11d (3); *BudBib Ex* 12/12 (3); Zda łię iż to Antyochowi nie łłuży/ ktry Iowifzowi y BOgom Greckim włługował *CzechEp* [401], [403]; *KlonWor* **2v.

W porównaniach (2): Pánowye zwirzchni dla łwey dobroći á cnoty byli by bogowie/ ći nie żadnemi práwy álbo łtátuty opifánemi łprawowáli lud łwoy/ ále rozumem *GliczKsiąż* H2v; *OrzRozm* Q3.

Zwroty: »bać się bogow« [szyk zmienny] (2): Strzeźćieź łię thedy abyćie nie byli podobni cudzoziemcom/ á nie boyćie łię Bogow onych. *BibRadz Bar* 6/4; *KmitaSpit* C5.

»bluźnić bogi« (2): *HistAl* E6v; á wodzono ie po Rzymie/ z wołáním takim wozniego: nie bluźnić Bogow: zá to was karzą. *SkarŻyw* 63.

»błagać bogi (boga)« (4): *ModrzBaz* 88; Y Bufiris bezbożny/ kiedy błagał bogi/ Nie dzięcie ofiářował/ lecz to co ma rogi. *GórnTroas* 71, 27, 51.

»chwalić bogi (boga), chwalenie bogow; chwałę dawać *itp.* bogom, na chwałę bogom« [szyk zmienny] (21): *HistAl* I8 (3); *KromRozm III* A6; *LubPs* gg4v (2); *Leop Dan* 5/23 (5); Niechwalże Bogow ich/ áni im słuź/ y nienáfláduy sřpraw ich/ Ale sřprzewracařz y pokruřzyřz obrázy ich. *BibRadz Ex* 23/24, *Iudith* 8/12; Chwalili potym pogáni bogá nád bogi nawyřzřfego Apoliná Delfickiego *BielKron* 274v, 8v (5); A ná pámiąthkę tám bycia řwego/ á ná chwałę bogom řwoim/ zbudowáli koniá wielkiego z drzewá *RejZwierc* 167v; *PaprPan* O3v.

»chwalić (jako) za boga; za bogi chwaleni« [szyk zmienny] (54): Ofkarżon był Socrates prred [!] pořpolřtwe^m Attenřkim, iakoby řie nářmiewał z Dębu, ze pła y z kozła ktore oni za bogi chwalili *BielŻyw* 54, 34; *BierRozm* 17; *SeklKat* Ev; Gdi tho Ałexander mowřł pocźęli go Perřowie chwalic iáko bogá *HistAl* G5, G5v (5); *GliczKsiąź* F5; *LubPs* Y3; *KrowObr* 87v; *Leop Ex* 8/26 (3); *RejZwierc* 88; *BibRadz Iudith* 3 arg; *BielKron* 318 (20); *GrzegRóżn* G2v; *Mącz* 224d (3); *RejAp* 108 (2); *RejZwierc* 48 (3); Iákies řprořne bářwány/ řobie pocźynili/ Ty iák ini pogáni/ zá Bogi chwalili *HistHel* B; *CzechRozm* 6 (2); gdy vyrzał á oni w bářwochwářłtvo řprořne wpáđli/ y vřanego cielcá zá Bogá chwalili *SkarŻyw* 482; *ReszPrz* 96; *WujNT* 392 (2); *KlonKr* B4v.

»czynić, uczynić *itp.* bogi; czynione bogi« [szyk zmienny] (18): *SeklKat* F4 (2); *HistAl* Kv; *Leop Acto* 7/40; *BibRadz Ier* 16/20; Primus in orbe deos fecit timor/ to ieřł/ boiáźń napirwey pocźyniá bogi ná řwiece. *BielKron* 98, 32v (5); *RejPos* 236v; *BudBib Is* 44/17; Lud řię wzburzył y kazał řobie bogi cźynić Aaronowi. *SkarŻyw* 490 marg, 490; *WujNT Act* 7/40; *SkarKaz* 487a (2); *SkarKazSej* 685a.

»(d)ufać bogom« [szyk zmienny] (2): W ten cźas/ oycźę/ áni iuź bogom řwym dufay/ Ani řię pořwięconych ołtarzow łápay. *KochOdpr* D2, A4v.

»kłaniać się bogu« [szyk zmienny] (7): *LubPs* hh5; Ieřłiźę ták ieřłth/ iáko powiedařł/ iź řie nie temu Drewniáńemu Bogu kłániáćie/ tze muřł go tedy tám řtáwiáćie? *KrowObr* 93v; *BibRadz Ps* 81/10; *BudBib Deut* 29/26; mam Páná Bogá mego Iezu Chryřtá/ brziđkim Bogom wářzym kłániáć řię niechce. *SkarŻyw* 21, 151 (3).

»mieć, miany za boga« [szyk zmienny] (23): *SeklKat* Ev; Było teź y řnadź yeřřcze yeřł wyele luđzi/ ktorzy bogá nyeznáya/ á řtworzenye yákye zá bogá máya *KromRozm III* B8v; *KrowObr* 116v; *BibRadz I* 213c marg; *BielKron* 68v; In Deos aliquem reponere, Pokłáďáć álbo policzác kogo zá bogá. *Mącz* 311d, 83d (4); *Prot* A3; Przetofłz pogániřtvo/ Herkuleřa zá Bogá miáło *SkarŻyw* 189, 75 (6); *CzechEp* 242; *WerGořc* 259; Páwłá z Bářnábalzem zá Bogi miano. *WujNT* 453, 506 (4); *PowodPr* 28.

»modlić się bogom«: modlił řie bogom prořzác o zwycięřtvo nad nieprzyiáćielmi *BielKron* 321v.

»od starych bogow odstápić«: Ieřłi řie iáka przygodá w řziemi vkazałá/ albo nieurođzay/ albo iáka řzkodá/ Krzeřciány winiono/ iáko ty ktorzy od řtárych bogow odstápiłi. *BielKron* 288v.

»ofiarować (się) bogom; ofiarę bogom cźynić; ofiarowanie bogom« [szyk zmienny] (53): *MiechGlab* 41; Alexander thedy pořtánowřł řie tám z woyskiem řwym/ y bogom řwym ofiáry cźyniřł *HistAl* H8v, H (10); *GliczKsiąź* C7v; *Leop Ier* 44/15; *BibRadz 4.Reg* 3/27; *BielKron* 120 (4); *Mącz* 41b (8); *HistRzym* 132v; Gdy ofiáry cźyniřł onym bogom řwoim/ thákźę ich prořiřł/ áby to onym řynom zá

onę poćciwość co iey wczynili czyni dobrym oddáli *RejZwierc* 169; *BudBib Ex* 34/15 (2); Roskazáli miłościwi Pánowie/ áby wżyfcy Chrześciánie/ ábo Bogom ofiárowáli/ ábo mękami rozmaitymi zgubieni byli. *SkarŻyw* 40, 126 (22); *StryjKron* 81.

»(po)dziękować bogom; dzięki bogom czynić« [szyk zmienny] (5): *BielŻyw* 87; Dzięki czynię wam Bogom y Boginiam/ żeście mnie wćiefzyli/ á tho moię miłe dziecię ku mnie przywroćili. *HistRzym* 26v; *RejZwierc* 167v; [*Lacena*] Bogom dzięki czyniła zá to/ iz takiego lyná podáká na świat *Phil* N2; *GosłCast* 65.

»poruczać się bogom«: á spráwiwfzy to poruczaią sie Bogom/ y idą do Domow swoich. *StryjKron* 162.

»prosić boga, uprosić u bogow« [szyk zmienny] (17): *BierEz* K3v; *HistAl* M3v (2); *Leop Dan* 6/7; Tyeftus prosił bogovr v Delfu/ áby mu obiáwili iákoby sie miał pomścić thákies okrutności. *BielKron* 26v, 110 (5); *RejZwierc* 39v (5); *SkarŻyw* 179; To chce/ żebych v bogów co mu vprosiłá/ A dłuższy czas w vpadku po świećie chodziłá. *GórnTroas* 32, 66; *GosłCast* 22 (2).

»przysięgać przez bog« [szyk zmienny] (7): *BielŻyw* 154, 158; Przylięgám thobie prefz [!] namocnieyże bogi moje *HistAl* F8v, G4v (4); *KrowObr* 41v.

»(s)cudzołożyć (się) z bogi« (3): á lud then przyydzie ktemu iz sie scudzołoży z bogi cudzymi w oney ziemi *BibRadz Deut* 31/16, *Iudic* 2/17; *HistRzym* 102.

»służyć bogom; służba bogow« [szyk zmienny] (17): Thy nieflużyłz iednemu Bogu ktori kroluie w niebie ále wielu bogom *HistAl* K, K2; *KrowObr* 167; *Leop Deut* 29/26 (5); *BielKron* 102; A tám służyć będziecie Bogom roboćie rąk człowieczych/ drewnu á kámieniu *BudBib Deut* 4/28, *Esth* 14/6; *SkarŻyw* 150 (3); *PowodPr* 39; *GosłCast* 36 (2).

»szukać bogow« (2): *LubPs* S4v; Przeczżeś sobie szukał bogow ktorzy ludu swego nie wydárli rąk twoich? *BudBib 2.Par* 25/15.

»uciekać się do bogow« (3): *RejPs* 66v; Vcyekli sie Rzymiánie do swych bogow z ofiárami/ áby im then gniew y plagę odpućili. *BielKron* 120, 141.

»(u)czcić bogi, cześć bogom czynić itp.; ku czci bogu« [szyk zmienny] (18): My ku ćci Bogom bydlá nie zábiámy/ koćciołow nie buduiemy *HistAl* I8v; *LubPs* gg4v; *BibRadz 1.Cor* 9/25; *BielKron* 288; *Mącz* 198c (8); ieliż kto wąpi iák bogi czćić winien [...] O takowym nie trzeba rozmyślu długiego/ Iedno iz zázwdy winien karánia frogiego. *HistLan* F2v; *BudBib Sap* 14/15; [*Cesarz*] rzekł ná koniec do Theodorá: profzćię wćci Bogi moje dnia dzisieyżego/ ofiárę im czyniác. *SkarŻyw* 188, 553 (3); *GosłCast* 17.

»bogiem (u)czynić« (2): Y wnet mu dał policzek/ ten rzekł com przewinił/ Krol rzekł/ przeto żeś zełgał/ boś mię bogiem czynił. *RejZwierc* 16v; Ten Cekrops napirwey w Greciey bogiem wćzynił Iowifzá y ołtarz mu poštáwił *BielKron* 27.

»wzywać bogow« [szyk zmienny] (4): Moćcie głośniey wzywaiąc bogow swoich na pomoc *BielKron* 84v, 84v (3); *GórnTroas* 71.

Wyrażenia: »bog cudzy; cudzy bog« (47 : 14): Nuż bychmy zábaczyli imenyá Bożego/ A wznóšili ręce swe do bogá cudzego *LubPs* M2; *KrowObr* 112 (5); Teraz tedy odeymćie Bogi cudze z pośrzodku was/ á zklóńćie fercá wálfe ku Pánu Bogu Ifráelkiemu. *Leop Ios* 24/23, *Deut* 11/28 (3); *BibRadz*

Ex 23/13 (20); *SarnUzn* C8v (2); *RejZwierc* 258; *WujJud* 45; *BudBib Ex* 20/3 (15); *CzechRozm* 13; Ieślibychmy imięnia twęgo przebaczyli/ Albo cudzemu bogu ofiarę palili *KochPs* 66; *SkarŻyw* 504; *ArtKanc* M6; *WujNT Act* 17/18 (3); *PowodPr* 6 (5); *SkarKazSej* 683a.

»fałszywi, fałeczni bogowie; bog fałszywy« (10 : 7): *BudBib Ps* 77/13 [76/14]; *BiałKaz* D; *CzechRozm* 51v; *SkarŻyw* 531; *StryjKron* 59; *ZawJeft* 5; BALVVAN iełt obraz Bogá fałszywego/ y przetoż nie nie iełt. *WujNT* Xxxxx 2, 374 (4); świat wżytek do prawdziwego fię Bogá obrocił/ y wżytki czynione y fałszywe bogi y wżytko bálwochwálftwo potępił. *SkarKaz* 487a, 40a (3); *SkarKazSej* 688b (4).

»i(n)ny, inszy bog; bog i(n)ny, inszy« (46 : 24): *RejPs* 143v (3); Obiecuie pan Bog írogo fię młczic nat timi [...] ktorzi tego prikazania niechczá pełnic/ á cziniá íobie yne bogy *SeklKat* E2, D3 (6); *GliczKsiąż* C3v; *LubPs* V5 (8); *Leop* 1.Par 17/20 (4); *BibRadz Deut* 18/22 (4); Nie będzycie mieć Bogá inego przed obliżnołciá iego. *BielKron* 44, 24 (9); *SarnUzn* C8v (2); *RejAp* 197v; *HistRzym* 45v (2); *RejPos* 341v (5); Owo wżyfcy/ ktorzy źle vfáią pánu Bogu/ y czáfu íweg° niełzcześcia v inłzych Bogów/ ktorym vfáią/ wípomożenia ízukáią. *BiałKat* 48v, 43v (6); *RejZwierc* 205; *CzechRozm* 9v; *SkarJedn* 208; *KochPs* 143 (4); *SkarŻyw* 481 (3); *StryjKron* 161, *CzechEp* 239 (3); *KochBr* 151; *ArtKanc* Q10 (2); *GrabowSet* M3v; *WujNT* 387.

»krewny bogom« (2): Dáryus krol nád krolmi/ przyaciel krewny bogom/ tobie Alexándrowi łudze náłzemu przykázuiemy y powiedamy *BielKron* 124, 124.

»bog nieśmiertelny; nieśmiertelny bog« (4 : 1): *BielŻyw* 91; *HistAl* G7; Ktoby oyczynę á mieyfce vrodzenia íwego rozłzerzył [...] áby w liczbie Bogow nieśmiertelnych był. *GostGospSieb* x3; *Phil* Fv; Męztwem Alcides do niebá fie dołtał/ Y Pollux bogiem nieśmiertelnym zołtał. *KochFrag* 17.

»bog obcy; obcy bogowie« (20 : 10): *WróbŻołt* 43/21; Poidźmy á náłładuemy bogow opcyh/ ktorych nye znałz/ á fluzmy im *KromRozm II* í4v; *LubPs* S4v; *Leop Deut* 6/14 (2); *BibRadz Ier* 7/9; *GrzegRóżn* M4v; gdyż s tobą nie mowi iáko Bog írogi/ iáko Bog obcy/ iedno iáko miłóściwy Ociec z wdzyęcznym íynaczkim íwoim. *RejPos* 172, 258v; *KuczKbKat* 275; *WujJud* 61v; *BudBib Deut* 8/19; *CzechRozm* 13v (3); *KochPs* 123; Spytaná o wiárę Chrześciańkú/ wyznawála ítátecznie/ ífz Chrytułowá iełt fluzebnicá/ y obcemi Bogámi y fluzbá bálwochwálfká gárdzi. *SkarŻyw* 341, 348 (4); *CzechEp* 31; *WerKaz* 296; *PowodPr* 58 (2); *SkarKaz* 40a; *GostCast* 61; *SkarKazSej* 683a (4).

»omylni bogowie; bog omylny« (2 : 1): *LubPs* dd4; Iuż on bog omylny ciemności tych íwiátá tego zwiedzye á záłlepi oczy twoie *RejPos* 223; *KochPs* 20.

»bog pogański; pogański bog« (30 : 7): dzieci íwoie ofiarowali bálwánom ich wylewáiąc krew niewinná na ofiarę martwem bogom pogáńfkim. *RejPs* 158, 205 (4); *MurzNT* 73v; *KrowObr* 141v; *BibRadz Is* 36/18; Zydzi ołtarze/ flupy Pogáńskie/ ná cześc bogom pogáńfkim wymyflác poczęli. *BielKron* 265v, 274 (7); *GrzegRóżn* G3v (5); *RejPos* 133 (2); W Delfie pogańki bog głósem wyznawał/ Iż tho namędrłzy gdy fie łam kto poznał *RejZwierc* 219, 262 (3); *BudBib Ps* 96/5 [Vulg 95/5] (3); *CzechRozm* 6 (2); *KochPs* 198; *SkarŻyw* 188 (3); *StryjKron* 145 (2); Aza fię záwłtydáią Pogáńfcy Bogowie/ Gdy was wyżrzá połpołu w zgodzie á miłóści *CzahTr* E4v.

»bogowie postronni« (3): *RejPs* 122 (2); Sam pan záwżdi flawnym wodzem był ludu íwoiego A nie chce by mieli nádeń Bogá połtronnego *LubPs* gg4.

»bogu poślubiony, poślubić« (4): Sto wołow Bogu poślubił/ By go z niemocy vzdrowił. *BierEz* 12v; *Sacra illorum deorum Infula*, Wyłpá tym bogóm poślubiona/ to yełt/ w ich obronie łtojąca. *Mącz* 363a, 210c (3).

Wyrażenia peryfrastyczne na oznaczenie bogów w mitologiach i religiach pogańskich; definicje i tłumaczenia imion: [bog bogactw = *Mammon* (4), brzeźny bog = *Portunus* (2), bog bydłocy = *Wlosus* (1), bog chorych = *Auschlawis* (1), bogowie domowi = *lary*, *penaty* (3), bog języka, handlu, kupiecki, nauk = *Merkuriusz* (4), bogowie leśni = *Satyrowie* (5), bog małżeńskiego złączenia = *Hymenus* (1); bog milczenia = *Harpokrates* (2), bog morski, morza = *Neptun* (13), bog much = *Beelzebub* (2), nawyższy bog, wszystkich bogow bog = *Jupiter* (7), bog niebieski = *słonce* (4), bog obżarstwa, winny = *Bachus*, *Liber* (4), bog odpędzający nieszczęścia = *Averruncus* (1), bog ognia i żelaza = *Wulkanus* (4), bog ogrodny, wierzbowy = *Priapus* (3), bog pasterski = *Pan* (6), bog piekielny, bogactw, ziemie = *Pluto* (7), bog poetycki, lekarski, słońca, zdrowia = *Apollo* (2), bog prorokowania = *Vaticanus* (1), bog rodzenia = *Genius* (1), bog szkodzący = *Veiovis* (1), bog światłości = *Swaistix* (1), bog walecznych = *Janus* (2), bog wiatrow = *Eol* (1), bog wodny = *Tryton* (2), bog wojenny, zwycięstwa = *Mars* (6), bog ziemny = *ogień* (1)] (86): *BartBydg* 163; *BielŻyw Glab nlb* 12; *Mymer*² 28; *Merkuriufa* [powiadam być] bogiem ięziká/ iż rad wiele mowił. *HistAl* K; O *Iupiter* boże nawyżłszy/ y dla czegos dni moię w máłym czálie poštánowił *HistAl* M8v, F5v; *GliczKsiąż* B5v; *BibRadz* II 7 b marg; Przeto zwáli [Persowie] łłónce bogá niebieskiego/ á ogień boga zymnego. *BielKron* 7v; [Wulkanus] czynił zbroię bogom przeciw Gigántom/ przeto rzeczón bog żelázá y ognia. *BielKron* 24, 54 (19); *Apollo* Bóg zdrowia/ Praktikowania/ y lekarłtwá. Też/ Słóńca. *Mącz* 12c; *Bacchus* Bóg vynny/ to yełt piyańłtwá á obżárłocy *Mącz* 22c; *Hymenus* *Deus nuptiarum creditus est*, Bóg małżeńskiego złączenia był mian. *Mącz* 160c; *Panisci*, *dij sylvestres olim crediti*, *Lieśni* bogowie *Sátyry* rzeczóni. *Mącz* 276a, 210b (36); *Prot* A2; *RejAp* 111v (4); *RejPos* 79; *Włofus* *Bog Rułki bydłocy*. *StryjKron* 140 marg; Trzeci raz prośi wielmożne⁸⁰ Bogá *Swaiftixá* Bogá łwiatłocy *StryjKron* 161; prołzá [Litwini] *Aufchlawisá* Bogá chorych y niemocnych/ áby łie przy czyniał do inłzych Bogow *StryjKron* 161; Płáczá teź po ogrodziech niewymownie owi Co przyłzli z *Hellełpontu* bogowie wierzbowi. *KlonŻal* B; Chćielifmy tve gełłi oddáć páłterłkiemu Bogu *KlonŻal* B3, B2v (6); *WerGośc* 260; *PudłFr* 22; *GórnRozm* N3v; *Calep* 598a; *GrochKal* 24; *GórnTroas* 58; *MERCVR*I włzytkich hándlów y przemyłłow Boże: Ktoź twoię mądrość poiáć y wyłłowić może? *KlonWor* 1.

Szeregi: »bałwany i (a) bogowie; bogowie i bałwanowie« (4 : 4): Na then czás łzedł był *Lában* ku łthrzyżeniu owiec/ á *Rachel* ukráđłá bałwany y bogi oycá [!] łwego. *Leop Gen* 31/19; *Mącz* 9a; *RejZwierc* 46v; *CzechRozm* 51v, 95; Odpowiedział łwięty *Gordyanus*: y owłzem dla pożytku *Rzeczypołpłitey* to czynię/ y by byli inni Bogowie y bałwanowie wáłzy w mocy mey/ włzytkibych potłukł y popłował. *SkarŻyw* 429; *WujNT* 479; *SkarKaz* 454b.

»bogowie i boginie« (3): Ná to wefele *Peleufowo*/ prośił *Iupiter* wiele bogow y bogiń *BielKron* 21v; *HistRzym* 26v; *GórnTroas* 58. Cf »(po)dziękować bogom«.

»bogowie i (abo) ludzie; nie tylko ludzie ale i bogowie« (8 : 4): Záprawde my ielłtelmy moźni zwycięłce/ iż nie tylko ludzie ále teź y bogowie imieniu náłzemu vłługiá *HistAl* G7, G8 (3); *KrowObr*

213v; *Leop Dan* 6/12; Odpowiedział Romulus/ byłoby to przeciw bogom y ludzynom/ żony od mężow komu brać. *BielKron* 99v, 151 (6); *PapPan* Gg3a.

α. *W jednostkach frazeologicznych o charakterze wykrzyknikowym* (7) :

Frazy: »chwała bogom«: Chwałá Bogóm: balifmy fie obudwu głowy. *GosłCast* 56.

»świadczę bogi (memi); bogowie wami świadczę« (2 : 2): Świadźę bogi memi iż iefliby fie ktho z was podniołl przeciwko nam/ zá tobyfmy fie nań nie gniewáli *HistAl* D7; *Mącz* 380b; Bogowie wami świátczę/ mężu drogi toba/ Iż nie łoba mnie fyn mił/ ále twą ołobą. *GórnTroas* 46, 9.

Wyrażenie: »mili bogowie«: Y przecz mili bogowie to tho przepufzczenie iádowite ná mię przyfzło? *HistRzym* 20 v.

Wyrażenie przyimkowe: »prze bogi«: Mówże co otwórz vftá: poyźrzy lám prze bogi/ Vzał fie ftáréy bábki/ ftrofkánéy niebogi. *GosłCast* 28.

a. *Półbóg, heros* (1) : Semideus – Poł boga. *Calep* 965a.

2. *Istoty posiadające cechy boskie; wybrancy boży, święci; przełożeni (przeważnie w pl)* (154) : ludzie bogouye dla cznot rzeczeny łą a zly gorfzy yeft nyłz która bełtya *PatKaz III* 141, 144v; *WróbŻołt* 94/3 (2); *RejPs* 158v (2); *RejJóz* C2; *MurzNT* 233v (2); *Leop Is* 41/23; O Báltáfsár kfiążę nád wźemi mędrzy/ wiem iz duch Bogow świętych ieft w tobie *BibRadz Dan* 4/6, 5 (9); *GrzegRóżn* G2v; *Mącz* 434b; *GórnDworz* Ee5 (3); *HistRzym* 40; *RejPos* 243v (8); Przez bogi/ wybráne Bożé święté rozumiey/ ktorzy w obcowanie Bożé wefzli *BiałKat* 141, 141; *KuczbKat* 100 (2); *WujJud* 32v; *BudBib Dan* 4/5 (8); *BudNT Ioann* 10/34; *CzechRozm* 6v (19); *KochPs* 7; *SkarŻyw* 207; Bog łtánał w zgromádzieniu Bogow/ ładzác w pośrzod Bogow. [*bibl Ps* 81/11] *CzechEp* 282, 80 (13); *GrabowSet* V3v; Bogi/ to ieft te wźytki ktore ludzie máią zá bogi/ ábo Bogu w mocy y zwierzchności podobne *LatHar* 15 marg, 15 marg (3); Zali nie ieft nápiřano w zakonie wářzym: Iż iam rzekł/ Bogowie iefteście? *WujNT Ioann* 10/34, 35 (5); *PowodPr* 40; Bo nie ludzki łád řprawuiećie/ ále Bozki (To ieft/ nie ťiedźicie tu iáko ludzie/ ále iáko bogowie.) *SkarKaz* 2a, 2a; *SkarKazSej* 692b.

Zwrot: »nazywać, zwać Bogami, Bogi« [*szyk zmienny*] (35); *LubPs* S5; Bo ácz teź łą/ ktore Bogámi zową/ choć w niebie/ choć ná źiemi [...] wźákże nam ieden Bog oćiec z ktorego wřfytłkie rzeczy/ y my w nim. *Leop 1.Cor* 8/5; *Prot* C2; *BudNT Ioann* 10/35; O Aniolách ábo duchách dobrych [...] wářpliwofći nie mářz/ że ie piřmo święte Bogámi názywa *CzechRozm* 7v, 49 (17); *KochPs* 124; *CzechEp* 212 (5); *LatHar* 379; [*anioły*] teź mniefzyymi Bogámi zwáli *WujNT* 693, 1.*Cor* 8/5; Y przetoź ná wielu mieyřc řędźie źiemřkie zowie Pan BOG bogámi *SkarKaz* 2a, 2a; y piřmo dla tego krole y przełozone bogámi zowie: iż łą od P. Bogá iáko řtárořtámi y namielftnikámi iego. *SkarKazSej* 698b, 665a (3).

Wyrażenie: »ziemski Bog; Bog ziemski« (11 : 8): *WróbŻołt* 47/10; *RejPs* 123 (2); Iáko závářdy řrodze ty zyemřkie bogi/ to ieft przełozone/ pan Bog kářác raczy. *LubPs* S5v; *RejWiz* 17v (2); *KwiatKsiqř* E; [*dworzanin*] páná řwego prawdźiwie miłowác/ y we cźci iáko ziemřkiego bogá mieć bęđzie *GórnDworz* K5v, Gg4; Ma być podobien ku Bogu bliřkofćią/ Bog ziemřki/ cnotą á řprawiedliwofćią. *RejZwierc* 225v, 70 (3); *SkarŻyw* 259; *PapUp* Kv; *LatHar* 364; O wielmoźni Pánowie/ o źiemřcy bogowie/ mieyćie wřpániále y řzerokie řerce ná dobre bráćiey řwoiey/ y narodow twoich *SkarKazSej* 670a, 665a (4).

Szereg: »Bogowie i panowie; panowie i Bogowie« (5 : 1): *Leop* 1.*Cor* 8/5; iż aczkolwiek ieft wiele Bogow y Pánow ná niebie y ná ziemi: wżákże żadnego nie málz nád tego iedynego *CzechRozm* 5v, 6 (4); *WujNT* 1.*Cor* 8/5.

3. *Na oznaczenie najwyższej wartości życia [w tym: o brzuchu (15)] (17) :* Taki był bogacz y takowych ieft dołfyc ktorych Bog ieft ich tłufty brzuch [*bibl. Philipp* 3/19] *SeklKat* R2v; *MurzHist* T3; *KrowObr* C3 (6); *Leop Philipp* 3/19; *BibRadz Philipp* 3/19; *OrzQuin* Aa3v; *RejPos* 346; Biedá wam kthorych brzuch Bogiem ieft/ á ni o czym iedno o nim pieczę macie. *RejZwierc* 63; *RejPosWstaw* 44; pokić lię gorzałká/ wino/ álbo piwo po gárdlé wlecze/ podiąć ták wielkie męki dobrowolnie y ciężkości muśilz/ y dla pána kuflá/ Bogá ftworzycielá fwego/ zdrowie/ y pieniądze ftráćić? *WerGośc* 227, 203; *WujNT* Xxxxx3; Iedni áby chowáli/ y zá bogi pieniądze mieli: drudzy áby hárdości fwey y wyniołłości/ vtrátami y próżnościámi dofyc czynili. *SkarKazSej* 704b.

Cf **BOGARODZICA, BOGARODZICIELKA, BOGOBOJNIE, BOGOBOJNOŚĆ, BOGOBOJNY, [BOGOBYTNY], BOGOCHWALCA, [BOGOCHWALNOŚĆ], BOGOMODLCA, BOGOMODLNY, BOGOMODLSTWO, BOGOMOWCA, BOGOMYŚLNIE, BOGOMYŚLNOŚĆ, BOGOMYŚLNY, BOGONOŚNY, [BOGOSTYDLNOŚĆ], BOGOWOJNY, BOGUBICZ, BOGUWOLA, BOHOMODLEC, DALIBOG.**

JW, JZ, SB